

OBEC BREHY

Adresa: Brehy č. 117
968 01 Brehy
Telefón: 045 6857 00
Fax: 045 6857 008
Mobil: 0905202148
E-mail: starosta@brehy.sk
WEB: <http://www.brehy.sk>

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE BREHY NA PROGRAMOVÉ OBDOBIE 2023 – 2028 (Návrh)

**(Strednodobý strategický rozvojový dokument vypracovaný
podľa zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja
v znení zákona č. 309/2014 Z. z.)**

Brehy, 2023

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

Charakteristika: Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v zmysle Zákona č. 309/2014 Z. z., ktorým sa dopĺňa Zákon č. 539/2008 o podpore regionálneho rozvoja. Strategický dokument je v súlade s cieľmi a prioritami stanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe rozvoja vyššieho územného celku (VÚC), na území ktorého sa obec nachádza.

Objednávateľ: Obec Brehy

Zhotoviteľ: © Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2023

text prešiel jazykovou úpravou

OBSAH

ÚVOD.....	5
ČASŤ A	
ANALYTICKO-STRATEGICKÁ ČASŤ	
1. AUDIT ZDROJOV.....	17
1.1 Základná charakteristika obce Brehy a vymedzenie územia.....	17
1.2 História obce.....	18
1.3 Stav územnoplánovacej a programovej dokumentácie.....	25
1.4 Prírodné pomery.....	26
1.4.1 Geomorfologické pomery.....	26
1.4.2 Geologické pomery.....	27
1.4.3 Pedologické pomery.....	28
1.4.4 Hydrologické pomery.....	28
1.4.5 Klimatické pomery.....	29
1.4.6 Hydrologické pomery.....	31
1.4.7 Flóra a fauna.....	32
1.4.8 Starostlivosť o životné prostredie a o územie.....	34
1.4.9 Ochrana ovzdušia.....	36
1.4.10 Zaťaženie prostredia hlukom z dopravy.....	37
1.4.11 Radiačné zaťaženie.....	37
1.4.12 Znečistenia povrchových vôd.....	37
1.4.13 Kontaminácia pôdy.....	38
1.4.14 Stav v odpadovom hospodárstve.....	38
1.4.15 Ochrana prírody a krajiny.....	39
1.4.16 Súčasná krajinná štruktúra v obci Brehy.....	43
1.5 Demografická charakteristika.....	44
1.5.1 Obyvateľstvo.....	44
1.5.2 Dynamika počtu obyvateľov.....	45
1.5.3 Veková a pohlavná štruktúra.....	45
1.5.4 Zamestnanosť a nezamestnanosť obyvateľstva.....	47
1.5.5 Bytová štruktúra a vybavenosť obce službami.....	51
1.6 Hospodárstvo.....	59
1.6.1 Lesné hospodárstvo.....	59
1.6.2 Poľnohospodárstvo.....	60
1.6.3 Vodné hospodárstvo.....	61
1.6.4 Priemysel.....	62
1.6.5 Doprava.....	63
1.6.6 Odpadové hospodárstvo.....	64
1.6.7 Potenciál obce Brehy pre rozvoj cestovného ruchu.....	67
1.7 Kultúrne pomery.....	74
1.7.1 Ľudová, sakrálna architektúra.....	75
1.8 Šport.....	77
2 FINANČNÁ ANALÝZA.....	80
2.1 Finančná analýza obce Brehy.....	80

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

3 ZHODNOTENIE CELKOVÉHO STAVU OBCE BREHY.....	84
3.1 Prehľad doteraz uskutočnených aktivít obce v rokoch 2017 – 2022.....	84
3.2 Swot analýza obce Brehy.....	86
3.2.1 Analýza interného prostredia.....	87
3.2.2 Analýza externého prostredia	88
3.2.3 Analýza problémov.....	89
ČASŤ B	
4 STRATEGICKÁ ČASŤ.....	91
4.1 Vízia a strategický cieľ rozvoja obce.....	91
4.1.1 Hierarchia strategických cieľov obce Brehy na roky 2023 – 2028.....	93
4.2 Strategické ciele, programové aj špecifické ciele obce.....	95
C. PROGRAMOVÁ (PLÁNOVACIA) ČASŤ	
5 PROGRAMOVÁ (PLÁNOVACIA) ČASŤ OBCE BREHY NA OBDOBIE 2023 – 2028.....	99
5.1 Opatrenia a projekty vrátane ich priradenia k jednotlivým prioritám.....	99
D REALIZAČNÁ ČASŤ	
6 ZÁKLADNÝ REALIZAČNÝ RÁMEC PROGRAMU.....	107
6.1 Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie programu.....	107
ČASŤ E	
7 MONITOROVANIE PHRSR.....	110
7.1 Spôsob monitorovania PHRSR	110
ČASŤ F	
8 FINANČNÁ ČASŤ.....	112
8.1 Finančné zabezpečenie PHRSR obce Brehy.....	112
ČASŤ G	
ZÁVER.....	114
ČASŤ H	
IMPLEMENTAČNÝ RÁMEC.....	115

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

ÚVOD

Formulár č. Ú 1 - Hlavička dokumentu PHRSR

Názov:	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Brehy na roky 2023 – 2028
Územné vymedzenie:	Banskobystrický kraj, okres Žarnovica, obec Brehy
Územný plán obce schválený:	áno
Dátum schválenia PHRSR:	_____, uznesenie č. _____
Dátum platnosti:	01.01.2023 – 31.12.2028
Verzia:	2.0
Publikovaný verejne:	27.01.2023

Obec Brehy ako orgán miestnej samosprávy je oprávnená plánovať budúce smerovanie rozvoja obce. Plánovanie alebo programovanie je založené na systematickom prístupe, ktorý zabezpečuje, že budúce rozhodnutia vedenia miestnej samosprávy budú vykonávané na základe vopred stanovených a prerokovaných cieľov a vízií. Kľúčovým dokumentom pre riadenie samosprávy, ktorý zohľadňuje konkrétne potreby a predstavy občanov, podnikateľov, záujmových skupín o budúcom rozvoji obce je *Program rozvoja obce* (PRO). Jedná sa o rozvojový dokument, ktorý sa spracováva spravidla na obdobie 5 rokov. PHRSR je výsledkom strategického plánovania. Dokument zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe rozvoja VÚC, na území ktorého sa obec nachádza a je vypracovaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie obce (aj keď obec Brehy má územný plán vypracovaný).

Existencia programu rozvoja obce je podmienená aj Zákonom č. 309/2014 Z. z., ktorým sa dopĺňa Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja. Pri spracovaní programu boli rešpektované zásady regionálnej politiky vlády Slovenskej republiky a princípy regionálnej politiky Európskej únie zakotvené najmä v nariadení Rady (ES) č. 1266/1999 (nariadenie o štrukturálnych fondoch).

Dokument PHRSR obce Brehy s výhľadom do roku 2028 je strednodobý strategický dokument, ktorý na základe analýzy hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce stanovuje jeho strategické ciele a priority rozvoja. Je prostriedkom na napĺňanie vízie ďalšieho smerovania rozvoja obce. Programom hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Brehy sa uskutočňuje podpora rozvoja na úrovni miestnej samosprávy s dôrazom na sociálnu, ekonomickú a kultúrnu sféru. Je to program cielených opatrení, navrhnutý pre oživenie sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja obce Brehy, ktorý na základe výsledkov ročného hodnotenia bude priebežne aktualizovaný a dopĺňaný.

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

Formulár č. Ú 2 - Zámer spracovania PHRSR

Zámer spracovania PHRSR	
Názov dokumentu	- Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Brehy na roky 2023 – 2028
Forma spracovania	- pracovníkmi samosprávy, - s pomocou externých odborníkov (spolupráca),
Riadenie procesu spracovania	Za riadenie procesu spracovania zodpovedá p. starosta OcÚ Brehy p. Michal Šlavka - pracovné skupiny boli zložené z vedenia obce, poslancov a komisií obce, - informovanie prebiehalo prostredníctvom zasadnutí obecného zastupiteľstva a formou obecnej web.stránky
Obdobie spracovania	Obdobie spracovania PHRSR bolo vykonané od 12.12.2022 do 19.01.2023 - harmonogram spracovania je uvedený v nasledujúcej tabuľke (jedná sa o aktualizáciu PHRSR)
Financovanie spracovania	Náklady na spracovanie PHRSR obce Brehy 2023–2028 budú financované z vlastných finančných zdrojov obce a nebudú znamenať dodatočné zaťaženie rozpočtu obce.

Zdroj: Weisová, Bernátová: Strategické plánovanie samosprávy, Municipalia 2012

Formulár č. Ú 3 - Harmonogram spracovania PHRSR

Termín	Harmonogram spracovania PHRSR obce Brehy						
	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
Úvod							
Analytická časť							
Strategická časť							
Programová							
Realizačná							
Finančná časť							
Záver							

Zdroj: Weisová, Bernátová: Strategické plánovanie samosprávy, Municipalia 2012

PHRSR bol spracovaný na základe zákona Národnej rady SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona 309/2014 Z. z., ktorý definuje PHRSR obce ako strednodobý programový dokument, obsahujúci analýzu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce, hlavné smery vývoja obce, ustanovenie cieľov, prvoradých potrieb a úloh vo všetkých oblastiach života obce. Súčasťou programu je aj návrh jeho administratívneho a finančného zabezpečenia. Zákon stanovuje aj úlohy, týkajúce sa vypracovávania, schvaľovania, zabezpečenia plnenia a pravidelného vyhodnocovania predmetného programového dokumentu. Pri spracovaní programu boli rešpektované

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

zásady regionálnej politiky vlády Slovenskej republiky a princípy regionálnej politiky Európskej únie zakotvené najmä v nariadení Rady (ES) č. 1266/1999 (nariadenie o štrukturálnych fondoch).

Formulár č. Ú 7 - Použité participatívne metódy

Metóda	Informovanie verejnosti	Získavanie názorov verejnosti	Zohľadnenie názorov verejnosti
Tlačené materiály	nie		
Verejné informačné tabule	nie		
Informačné formuláre, tabuľky údajov	nie		
Internetové stránky	áno	áno	áno
Dotazník pre záujmové skupiny	nie	áno	áno
Verejné vypočutie	áno	áno	áno
Návšteva v dotknutom území	áno	áno	áno
Miestne poradné skupiny	áno	áno	áno
Riešenie problémov	áno	áno	áno

Zdroj: Vlastné spracovanie, 2023

PHRSR obce Brehy je súčasťou sústavy základných dokumentov podpory regionálneho rozvoja v Slovenskej republike (SR). Táto sústava je členená na strategické a programové dokumenty vypracovávané na úrovni štátu, sektorov, samosprávnych krajov, regiónov a obcí a programové dokumenty Európskej únie (EÚ) (pre využitie zdrojov predvstupových a štrukturálnych fondov).

Východiskové podklady

Podpora regionálneho rozvoja sa uskutočňuje v súlade s programovaním na základe:

a) Miestnej úrovni

- **PHRSR obce**, ktorý je strednodobý programový dokument spracovaný na úrovni obce.
- **Program odpadového hospodárstva**,
- **Viacročný rozpočet**,
- **Komunitný plán sociálnych služieb (KPSS)**.

b) Národnej úrovni

- **Partnerská dohoda** určuje stratégiu, priority a podmienky SR na využívanie fondov EÚ tak, aby sa dosiahli priority stratégie Európa 2030. Ide teda o základný národný dokument, ktorý zastrešuje všetky operačné programy SR pre nové programové obdobie. Neformálne vyjednávania k príprave Partnerskej dohody

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

a operačným programom SR na roky 2021 – 2027 sa začali 23. marca 2017 stretnutím so zástupcami Európskej komisie (EK). Následne sa uskutočnili aj ďalšie neformálne kolá rokovaní, o ktorých bližšie informácie je možné získať na stránkach Úradu vlády ako Centrálného koordinačného orgánu pre fondy EÚ v podmienkach SR.

- **Pozičný dokument Európskej komisie k Partnerskej dohode a programom SR na roky 2021 – 2027** - pozičný dokument identifikuje z pohľadu Európskej komisie hlavné rozvojové potreby s možnosťou financovania opatrení v rámci fondov Spoločného strategického rámca EÚ v podmienkach SR. Zároveň tento dokument predstavuje základ pre negóciácie s Európskou komisiou k Partnerskej dohode a operačným programom SR na roky 2021 – 2027.
- **Stratégia financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre programové obdobie 2021 – 2027.**
- **Integrovaný regionálny operačný program „IROP“** - predstavuje programový dokument SR pre programové obdobie 2021 – 2027, ktorého globálnym cieľom je: prispieť k zlepšeniu kvality života a zabezpečiť udržateľné poskytovanie verejných služieb s dopadom na vyvážený a udržateľný územný rozvoj, hospodársku, územnú a sociálnu súdržnosť regiónov, miest a obcí.
- **Sektorový operačný program**, ktorý je strednodobý dokument vypracovaný pre vopred určené sektory.
- **Regionálna integrovaná územná stratégia 2021-2027.**
- **Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja (PHRSR NRSK)**, ktorý je strednodobý programový dokument, je v súlade s cieľmi a prvoradými potrebami ustanovenými v národnom pláne a s podkladom na vypracovanie príslušného regionálneho operačného programu. Jeho vypracovanie zabezpečuje príslušný samosprávny kraj.
- **PHRSR obce**, ktorý je strednodobý programový dokument spracovaný na úrovni obce.
- **Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001- aktualizácia 2020.**
- **Národný program reforiem Slovenskej republiky 2022.**
- **Partnerská dohoda Slovenskej republiky na programové obdobie 2021 – 2027.**
- **Stratégia rozvoja dopravy SR do roku 2030.**
- **Program odpadového hospodárstva.**
- **Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2030.**
- **Koncepcia výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov vrátane rozvoja stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania.**

c) Nadnárodnej úrovni

Programové dokumenty Európskej únie pre využitie štrukturálnych fondov tvoria:

- **Stratégia EÚ 2030** - cieľ: konkurencieschopnosť, zamestnanosť a hospodársky rast
- **Spoločný strategický rámec EK,**
- **Nariadenia EK (Všeobecné nariadenie, nariadenie k fondom),**
- **CENTROPE – Správa o regionálnom rozvoji,**
- **CENTROPE – Nástroj na hodnotenie potrieb infraštruktúry** – podpora konkurencieschopného regionálneho rozvoja (INAT),

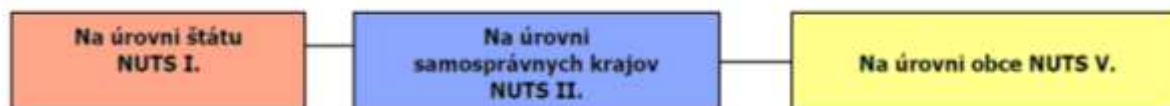

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Brehy na roky 2023 – 2028

- **CENTROPE – Stratégia ľudského kapitálu,**
- **CENTROPE – Stratégia v oblasti vedomostného regiónu,**
- **CENTROPE – Stratégia v oblasti priestorovej integrácie a Akčný plán národného programu reforiem SR 2030,**
- **CENTROPE – Stratégia v oblasti kultúry a cestovného ruchu,**
- **Národný (regionálny) rozvojový plán (RDP – Regional Development Plan),** ktorý je hlavným dokumentom pre vyjednanie podpory zo Štrukturálnych fondov Európskej únie.
- **Rámec podpory spoločenstva (CSF – Community Support Framework),** ktorý bude vytvorený na základe **Národného rozvojového plánu** v spolupráci s Európskou komisiou, je hlavným dokumentom vymedzujúcim poskytnutie podpory zo štrukturálnych fondov Európskej únie.
- **Sektorové operačné programy (SOP – Sectoral Operation Programme),** ako taktické dokumenty vytvorené na úrovni ministerstiev, ktoré rozpracovávajú problémové celky stratégií majúci plošný (celoštatny) charakter, pre ktoré bude žiadané spolufinancovanie zo zdrojov Európskej únie.
- **Regionálne operačné programy (ROP – Regional Operation Programme),** ako taktické dokumenty, ktoré budú spracované na úrovni regiónov NUTS II a rozpracovávajú tie problémové celky stratégií, pre ktoré bude žiadané spolufinancovanie zo zdrojov Európskej únie.
- **Strategické usmernenia Spoločenstva (SUS) – ROP** odráža 1 usmernenie SUS t.j. „urobiť Európu a jej regióny atraktívnejším priestorom pre investície a prácu“, a súčasne 3 usmernenie SUS t.j. „vytvorenie väčšieho množstva a kvalitnejších pracovných miest“.

Zdroje a dokumenty:

V súlade so snahou SR o znižovanie rozdielov na úrovni rozvoja jednotlivých regiónov boli východiskom pri príprave PHRSR obce Brehy nasledovné strategické dokumenty:

Podporné materiály:

Pri vypracovaní PHRSR obce Brehy boli použité aj prognostické údaje vypracované Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja SR. Hlavnou úlohou prognostických údajov je podporiť vypracovanie tohto programu a zabezpečiť tým zvýšenie efektívnosti procesov strategického plánovania a kvality tohto dokumentu. Toto zabezpečenie je dané prepojením Systému strednodobého výhľadu hospodárskeho a sociálneho vývoja a vecnej roviny strategického plánovania.

Obec Brehy má nasledovné možnosti čerpania mimorozpočtových zdrojov na dosahovanie svojich cieľov a priorít v zmysle stanovených tematických cieľov stratégie Európa 2030 a prioritných oblastí Pozičného dokumentu:

- **Partnerská dohoda** (ďalej len „PD“), ako obdoba súčasného Národného strategického referenčného rámca, obsahuje záväzky členského štátu, že pridelené

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Brehy na roky 2023 – 2028

alokácie pre politiku súdržnosti EÚ sa využijú na implementáciu stratégie Európa 2030. Partnerská dohoda obsahuje aj návrh operačných programov.

- **Operačné programy** (ďalej len „OP“) sú hlavným riadiacim nástrojom pre využívanie fondov EÚ. Na zabezpečenie naplnenia cieľov stratégie Európa 2030 vypracovala EK tzv. „kondicionality“, t.j. podmienky, ktoré musia členské štáty splniť, jednak sú to podmienky ex ante, ktoré musia byť zavedené pred poskytnutím prostriedkov z fondov, ako aj podmienky ex post, podľa ktorých bude uvoľnenie dodatočných prostriedkov z fondov závisieť na výkonnosti a dosahovaní cieľov stratégie Európa 2030.

Tematické ciele v súlade so stratégiou Európa 2030:

- 1) posilnenie výskumu, technologického rozvoja a inovácií;
- 2) zlepšenie prístupu k informáciám a komunikačným technológiám a zlepšenie ich využívania a kvality;
- 3) zvýšenie konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov a poľnohospodárskeho sektora (v prípade EPFRV) a sektora rybného hospodárstva a akvakultúry (v prípade EFNRH);
- 4) podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch;
- 5) podpora prispôsobovania sa zmenám klímy, predchádzania a riadenia rizík;
- 6) ochrana životného prostredia a presadzovanie efektívneho využívania zdrojov;
- 7) podpora udržateľnej dopravy a odstraňovanie prekážok v kľúčových sieťových infraštruktúrach;
- 8) podpora zamestnanosti a mobility pracovnej sily;
- 9) podpora sociálneho začlenenia a boj proti chudobe;
- 10) investovanie do vzdelania, zručností a celoživotného vzdelávania;
- 11) zvyšovanie inštitucionálnych kapacít a efektivity verejnej správy;
- 12) zlepšenie zdravotnej starostlivosti;
- 13) posilnenie hospodárskeho riadenia; v záujme stability a zjednotenia;
- 14) vytvorenie dohody pre jednotný trh;
- 15) podpora environmentálnej udržateľnosti;
- 16) rast prostredníctvom znalostí; posilnenie postavenia jednotlivcov;
- 17) posilnenie európskeho výskumného priestoru; zvýšenie závažnosti otázky financovania výskumu a vývoja;
- 18) zvyšovanie inovácií a tvorivosti;
- 19) zlepšenie demografickej situácii so zameraním výziev spojených so starnutím, migrácie a integrácie;
- 20) zlepšovanie aktívneho prístupu k prisťahovaleckej politike;
- 21) lepšie kontrolovanie a zlepšovanie prístupu v spoločnej európskej prisťahovaleckej politike- zabezpečenie dôveryhodného systému riadenia vonkajších hraníc EÚ vrátane koordinovaného systému vydávania víz štátnym príslušníkom tretích krajín; lepšie zabezpečenie vnútornej bezpečnosti EÚ v súvislosti s vonkajšou bezpečnosťou;
- 22) zabezpečenie energetickej bezpečnosti a opatrení v rámci zmien klímy: nová priemyselná revolúcia; hľadanie udržateľnej výroby energie; zníženie vonkajšej energetickej závislosti EÚ;
- 23) vedenie boja proti zmenám klímy;
- 24) vytvorenie európskeho bezpečnostného modelu; vytvorenie obranného modelu;
- 25) budovanie kultúry spolupráce: bezpečnosť ako nadnárodný verejný záujem;

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

26) zvýšenie hospodárskej konkurencieschopnosti Európy atď.

Pozitívny dokument definuje nasledujúce prioritné oblasti:

- podnikateľské prostredie priaznivé pre inovácie;
- infraštruktúra pre hospodársky rast a zamestnanosť;
- rozvoj ľudského kapitálu a zlepšenie účasti na trhu práce;
- trvalo udržateľné a efektívne využívanie prírodných zdrojov ;
- moderná a profesionálna verejná správa.

Priority stanovené v Pozitívnom dokumente boli použité ako podklad pre prípravu najdôležitejších strategických dokumentov SR pre čerpanie fondov EU: Partnerskej dohody a operačných programov.

Štruktúra operačných programov

P.Č.	Operačné programy	Riadiaci orgán	Sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom	Tematický cieľ / Investičná priorita	Fond EÚ
1	Výskum a inovácie (VaI)	MŠVVŠ SR		1a, 10	EFRR, ESF
			MH SR	1b, 3	
2	Integrovaná infraštruktúra (II)	MDVRR SR	MF SR	2 7a,b,c,d	KF, EFRR
3	Ľudské zdroje (LZ)	MPSVR SR	MV SR	9	EFRR, ESF
				8,9,10,	
			MZ SR	9a	
		MŠVVŠ SR	10		
4	Kvalita životného prostredia (KŽP)	MŽP SR	MDVRR SR	4c	KF, EFRR
			MH SR	4,7e	
				4,5,6,	
			MV SR	5b	
5	Integrovaný ROP (IROP)	MPaRV SR	MK SR	6c	ESF, EFRR
			VÚC	5,6,7,9,10	
				5,6,7,9,10,	
6	Efektívna verejná správa (EVS)	MV SR		11	EFRR, ESF
7	Technická pomoc (TP)	ÚV SR		11	EFRR
8	Rozvoj vidieka	MPaRV SR			EPFRV
9	Rybné hospodárstvo	MPaRV SR			EFNRH
10	Európska územná spolupráca	RO budú určené zo strany EK			EFRR
11	Interact, Urban	RO budú určené zo strany EK			EFRR

Zdroj: <https://www.employment.gov.sk/esf/>

**Uplatnenie integrovaného prístupu
rozmer – 1**

Rôzne aspekty života obce – environmentálny, hospodársky, sociálny a kultúrny – sú vzájomne prepojené a úspech v rozvoji samosprávy možno dosiahnuť len prostredníctvom integrovaného prístupu. Opatrenia týkajúce sa fyzickej obnovy sa v PHRSR skombinovali s opatreniami na podporu vzdelávania, hospodárskeho rozvoja, sociálneho začleňovania a ochrany životného prostredia. Predpokladom toho je rozvoj silných partnerstiev medzi miestnymi obyvateľmi, občianskou spoločnosťou, miestnym

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Brehy na roky 2023 – 2028

hospodárstvom a rôznymi úrovňami správy. Takýto prístup je osobitne dôležitý v súčasnosti vzhľadom na vážnosť problémov, pred ktorými momentálne samospráva stojí. Tieto problémy siahajú od konkrétnych demografických zmien cez dôsledky hospodárskej stagnácie v súvislosti s tvorbou pracovných miest a sociálnym pokrokom až po dôsledky zmeny klímy. Reakcia na tieto problémy bude mimoriadne dôležitá na dosiahnutie inteligentnej, udržateľnej a inkluzívnej spoločnosti, ktorá je cieľom stratégie Európa 2030.

rozmer – 2

PHRSR obce Brehy integruje všetky dokumenty na miestnej úrovni ako aj ciele a priority národných strategických dokumentov a dokumentov EÚ. PHRSR obce Brehy na roky 2023 – 2028 integruje a nadväzuje na predchádzajúce PHRSR obce, viacročný rozpočet. PHRSR obce vychádza a integruje strategické dokumenty na národnej úrovni ako Partnerská dohoda, ktorá určuje stratégiu, priority a podmienky SR na využívanie fondov EÚ tak, aby sa dosiahli priority stratégie Európa 2030, Pozičný dokument Európskej komisie k Partnerskej dohode a programom SR, Stratégia financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov, pre Integrovaný regionálny operačný program „IROP“. Ďalej PHRSR integruje a vychádza zo strategických dokumentov EÚ: Stratégia EÚ 2030; z Nariadenia EK (Všeobecné nariadenie, nariadenie k fondom), CENTROPE – Správa o regionálnom rozvoji, CENTROPE – Nástroj na hodnotenie potrieb infraštruktúry – podpora konkurencieschopného regionálneho rozvoja (INAT), CENTROPE – Stratégia ľudského kapitálu, CENTROPE – Stratégia v oblasti vedomostného regiónu, CENTROPE – Stratégia v oblasti priestorovej integrácie a Akčný plán Koncepcie rozvoja občianskej spoločnosti.

rozmer – 3

Integrovaný prístup bol uplatnený pri procese spracovania strategického dokumentu, kde boli zohľadnené predstavy, potreby a požiadavky jednotlivých zainteresovaných skupín ako sú obyvatelia, rozpočtové a príspevkové organizácie zriadené v rámci pôsobnosti obce, mimovládne organizácie, záujmové skupiny obyvateľov, podnikateľské subjekty, obec a jej jednotlivé orgány: poslanci OZ, starosta, komisie. Integrovaný prístup bol uplatnený v prípravnej fáze spracovania PHRSR, prostredníctvom dotazníkového prieskumu pri jednotlivých skupinách. Následne bol integrovaný prístup uplatnený v rámci schvaľovacej fázy PHRSR, kde bol návrh dokumentu zaslaný zainteresovaným skupinám na záverečnú úpravu, doplnenie a odsúhlasenie.

rozmer – 4

Integrovaný prístup bol uplatnený v prípade finančného zabezpečenia jednotlivých priorít a cieľov. Financovanie sa realizuje z viacerých zdrojov – verejných a súkromných. Verejné zdroje uplatňujú integrovaný prístup z hľadiska horizontálneho ako aj vertikálneho. Z horizontálneho hľadiska predstavuje kombinovanie viacerých možných zdrojov EÚ (Operačných programov). Z vertikálneho hľadiska sú integrované zdroje EÚ, úrovne SR, VÚC a nakoniec na najnižšej úrovni miestnej samosprávy.

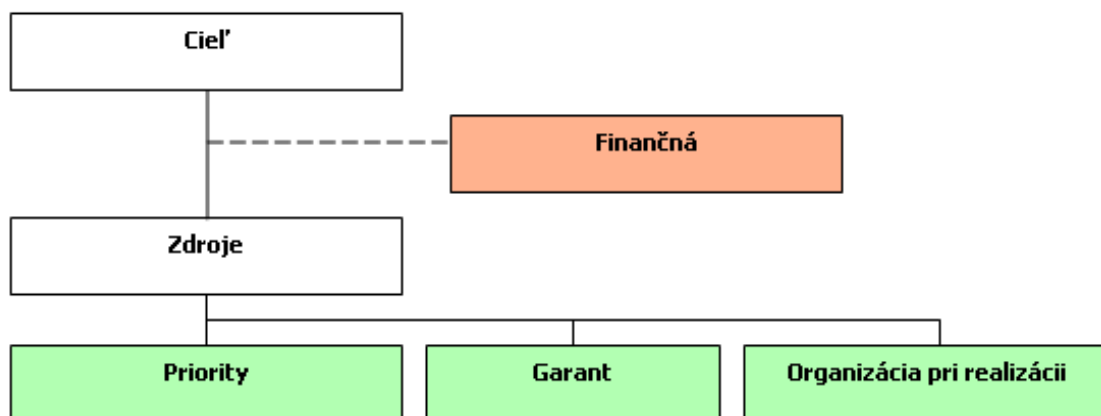
Jednotlivé strategické dokumenty sú vypracovávané vo vzájomnej nadväznosti a postupnosti.

Osnovu PHRSR obce Brehy znázorňuje schéma 1.

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

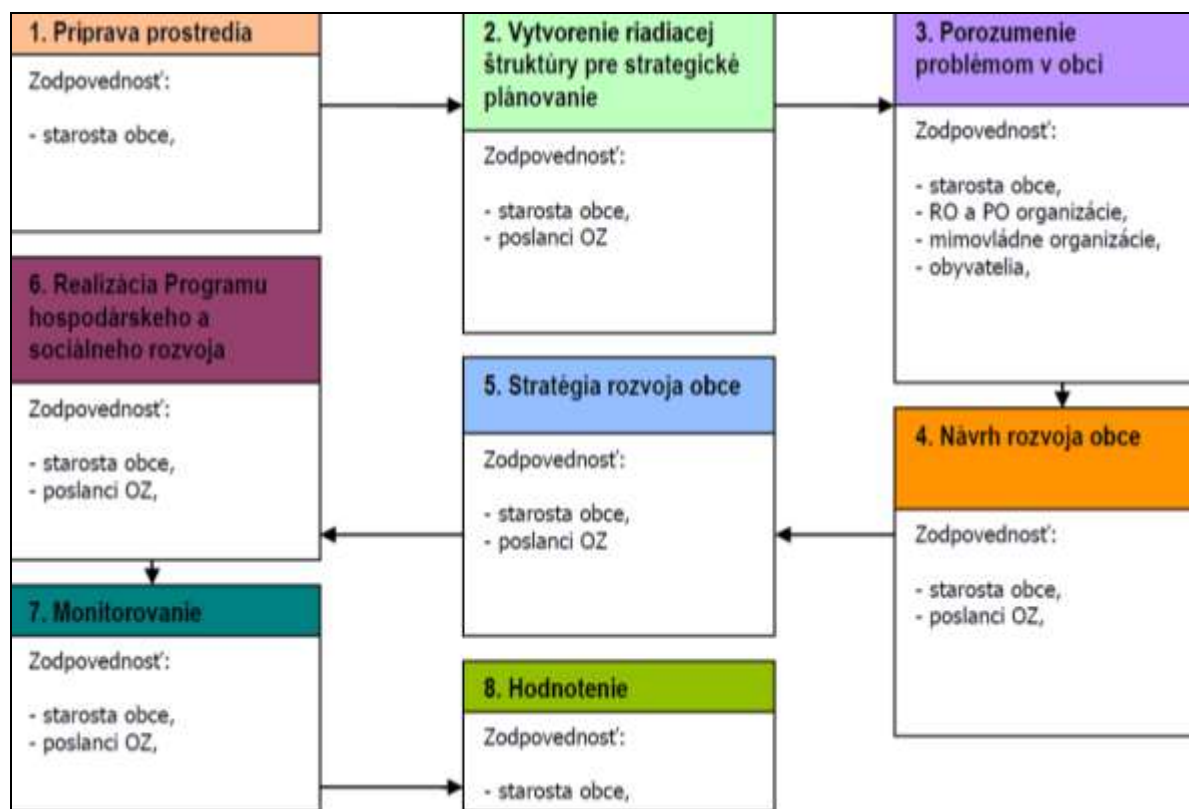
Schéma 1 Osnova PHRSR

Zdroj: Vlastné spracovanie, 2023

PHRSR sa skladá z hlavného dokumentu a príloh, ktoré sú jeho neoddeliteľnou súčasťou.

Fázy strategického plánovania a definovanie zodpovednosti

Zdroj: Vlastné spracovanie, 2023

Fáza 1: Inventarizačná, analytická a prognostická časť tvorby PHRSR

V tejto fáze PHRSR nadväzuje na kľúčové zameranie/vízie a na hlavný cieľ, na kľúčové výzvy, problémy, impulzy a možné riešenia. PHRSR vo svojom obsahu poskytuje súbor analýz, zozbieraných zdrojov a informácií o obci Brehy pre ďalšiu tvorbu a implementáciu stratégie. Pri realizácii analytickej časti bola využitá SWOT analýza doplnená o údaje relevantné pre tvorbu samotného dokumentu PHRSR.

Jednotlivé analýzy obsahujú socioekonomické analýzy, územno-technické analýzy, prírodno-environmentálne analýzy zamerané na analýzu prírodného prostredia a inštitucionálno-organizačné analýzy. Na základe parciálnych analýz v tejto uvedenej štruktúre mohla obec Brehy identifikovať hlavné faktory a disparity rozvoja v území. V rámci SWOT analýzy obec zafinancovala strategické smerovanie, priority a ciele PHRSR.

Fáza 2: Strategická časť: Definovanie strategického smerovania, priorít a strategických cieľov PHRSR

Primárne analýzy o doterajšom vývoji a stave obci Brehy predstavujú koncentrovaný zdroj informácií pre prioritné oblasti rozvoja obce, z ktorých vyplývajú opatrenia a následné aktivity predložené pre riešenie jednotlivých problémových oblastí rozvoja. Podrobný plán konkrétnych aktivít je obsiahnutý v akčnom pláne. Jednotlivé akčné plány a projektové návrhy by mali naplňovať vízie obce. Sú spracované na úrovni činností, časovej a finančnej náročnosti. V rámci tohto kroku stratégie boli zosumarizované všetky výstupy PHRSR, ktoré boli predložené na participatívne pripomienkovanie obecnému zastupiteľstvu obce. Navrhované zmeny boli doplnené a implementované do stratégie PHRSR.

Fáza 3: Programová časť: Návrh vlastnej stratégie- strategického prístupu, postupu a nástrojov na naplnenie vízie, hlavného cieľa, priorít a systému cieľov

V tejto fáze PHRSR bol identifikovaný prístup, postup a nástroje (opatrenia, aktivity, programy a projekty) v časovej následnosti a v priestorovej súvislosti pre realizovanie jednotlivých krokov stratégie. V tejto fázy obec Brehy navrhla vlastnú stratégiu, ktorá dosiahne naplnenie celého systému počnúc víziou až po systém cieľov PHRSR. Obec sa rozhodla presadzovať integrovaný prístup a zameriavať sa na inovačne orientované Smart stratégie rozvoja integrujúce tvrdé infraštruktúrne riešenia s mäkkými organizačnými, inštitucionálnymi a sociálnymi inováciami, ktoré využívajú najnovšie poznatky zo sociálnych, prírodných a technických vied a najmodernejšie technológie pre efektívny a udržateľný rozvoj a zabezpečenie kvality života obyvateľov a kvality podnikateľského prostredia. Implementácia Smart stratégie rozvoja nie je o zvyšovaní výdavkov, ale o efektívnejšom využívaní finančných zdrojov, ktoré obci majú priniesť úsporu v strednodobom a dlhodobom horizonte.

Fáza 4: Realizačná časť- Návrh vlastnej stratégie – strategického prístupu, postupu a nástrojov na dosiahnutie vízie a cieľov

V tejto fáze PHRSR je zamerané na popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie programu rozvoja, systém monitorovania

a hodnotenia plnenia programu rozvoja obce s ustanovením merateľných ukazovateľov, vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja obce formou akčných plánov.

Fáza 5: Implementačná časť: Nastavenie implementácie, financovania, monitorovania a vyhodnocovania PHRSR

V tejto fáze obec Brehy vypracovala podrobný plán implementácie stratégie, ktorá je obsiahnutá v PHRSR. Definuje harmonogram implementácie stratégie a v jeho rámci aj konkrétne úlohy pre implementáciu navrhovaných nástrojov vrátane subjektov zodpovedných za splnenie a určenie výstupov realizácie týchto úloh, ktorý je reprezentovaný akčným plánom implementácie. V rámci PHRSR je zabezpečený systém monitorovania a transparentného hodnotenia, čiže napĺňania cieľov stratégie a taktiež plán využitia zdrojov vrátane zostaveného finančného plánu implementácie stratégie. Obsahom PHRSR sa stali konkrétne činnosti a úlohy, ku každej činnosti a úlohe sú priradení partneri zodpovední za ich vykonanie a dôraz bol kladený aj na časový systém rozpočtového programovania územnej samosprávy.

Finančné zabezpečenie

V zmysle zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona 309/2014 Z. z., o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov, sa financovanie regionálneho rozvoja realizuje na troch úrovniach: na mikroregionálnej úrovni je možné rozvojové aktivity financovať jedine združovaním zdrojov nižšej úrovne, čiže obcí. Samosprávy nemajú spoločný zdroj financovania. V súčasnej situácii je možné rozvojové aktivity financovať buď z rozpočtov jednotlivých obcí v prípade individuálnych projektov alebo združením financií viacerých obcí v prípade spoločných projektov. V prípade financovania projektov majúci význam v kontexte priorít celého kraja zohráva významnú úlohu banskobystrický samosprávny kraj a financovanie inštitúcií v jeho zriaďovateľskej kompetencii. Ďalšími doplnkovými zdrojmi, ktoré možno definovať na úrovni jednotlivých aktivít sú predovšetkým štrukturálne fondy EÚ. Ich využitie v rámci jednotlivých aktivít je možné stanoviť len indikatívne bez určenia výšky požadovanej podpory s cieľom prispieť ku koordinácii realizácie rozvojových aktivít.

- Pri zostavovaní finančného plánu a zaisťovaní finančnej podpory je potrebné zamerať sa na tie opatrenia, ktoré sú nedostatočne podporované zo štátneho rozpočtu, alebo nie sú podporované vôbec.
- Pri zabezpečovaní základných potrieb občanov postupuje samospráva podľa zákona číslo 369/1990 Z. z. O obecnom zriadení a v zmysle zákona č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov.
- Na plnenie svojich úloh má obec okrem finančných prostriedkov poukázaných od štátu v rámci delimitácie k dispozícii nasledovné financie: príjmy z miestnych daní a poplatkov ako aj zdroje zo štrukturálnych fondov EÚ.

Monitorovanie a vyhodnocovanie PHRSR

V rámci monitorovania sa budú identifikovať možné riziká a navrhovať opatrenia na ich zníženie. V procese monitoringu je vytvorený monitorovací výbor zo zástupcov obecného zastupiteľstva, ktorí bude zodpovedať za plnenie priorít a cieľov PHRSR.

V systéme hodnotenia bude vypracovávaná monitorovacia správa o realizácii priorít a cieľov PHRSR, ktorá bude hovoriť o úspešnosti plnenia priorít a cieľov. V rámci implementácie stratégie v rámci tejto aktivity je vypracovaný aj finančný plán využitia zdrojov a finančný plán implementácie stratégie PHRSR. Finančný plán implementácie stratégie identifikuje finančné objemy, grantové, revolvingové, investičné, neinvestičné zdroje a spôsoby financovania projektov (vlastné zdroje, pôžičky, verejné financie, súkromné zdroje, grantové schémy a pod.)

Fáza 6: Prerokovanie a schvaľovanie PHRSR

Integrálnou súčasťou tejto fázy je prerokovanie a schvaľovanie PHRSR dotknutou verejnosťou a dotknutými orgánmi. V návrhu postupu a v harmonograme participatívnej tvorby a schvaľovania PHRSR je treba integrovať procesy strategického environmentálneho hodnotenia. Na základe preloženia Oznámenia o strategickom dokumente príslušný orgán stanoví rozsah hodnotenia podľa zákona č 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Takto spracovaný a schválený PHRSR obecným zastupiteľstvom je predložený VÚC.

PHRSR sa skladá z hlavného dokumentu a príloh, ktoré sú jeho neoddeliteľnou súčasťou.

ANALYTICKO-STRATEGICKÁ ČASŤ

ČASŤ A

ANALYTICKO-STRATEGICKÁ ČASŤ

1. AUDIT ZDROJOV

1.1 Základná charakteristika obce Brehy a vymedzenie územia

Základné údaje o obci: Obecný úrad Brehy 117
968 01 Brehy

- **Telefón:** +42145 6857008, 0905 417 540- starosta obce Michal Šlavka
- **Podateľňa:** podatelna@brehy.sk
- **Mail:** starosta@brehy.sk
- **Web:** brehy@brehy.sk

Administratívne začlenenie:

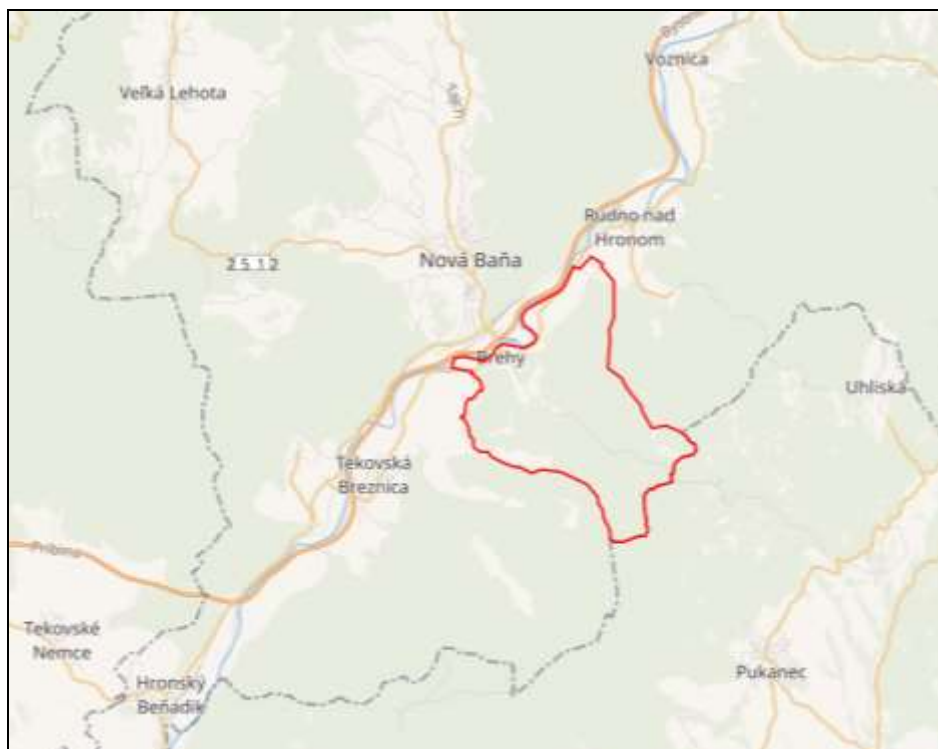
- **Štát:** Slovensko
- **Kraj:** Banskobystrický
- **Okres:** Žarnovica
- **Región:** Tekov
- **Mikroregión:** Nová Baňa
- **IČO:** 35659599
- **Počet obyvateľov:** 1008 (Stav k 31.12.2021)
- **Hustota:** 81,55 obyv. na km²
- **Rozloha:** 12,36 km² (1236 ha)
- **Nadmorská výška obce:** 221 m n. m.
- **Súradnice:** 48°24'26" S 18°38'58" V
- **Prvá písomná zmienka o samostatnej obci pochádza z roku:** 1283
- **Starosta:** Michal Šlavka

Centrum obce sa nachádza na 48°24'26' zemepisnej šírky a na 18°38'58' východnej dĺžky. Patrí na základe územno-správneho členenia do Banskobystrického kraja, okresu Žarnovica. Obec svojou polohou leží na západných svahoch Štiavnických vrchov na náplavovom kuželi Obecného potoka, ľavobrežného prítoku Hrona. Zastavané územie obce Brehy je v rámci katastra excentricky umiestnené, na jeho severozápadnom okraji, na hranici susedí s k.ú. Nová Baňa (Obrázok 1). Obec Brehy susedí z piatimi katastrálnymi obcami a to:

- severozápadne s k. ú. Rudno nad Hronom
- juhozápadne s k. ú. Tekovská Breznica
- na východe s k. ú. Uhliská
- na juhu s k. ú. Pukanec a
- na severe s k. ú. Nová Baňa.

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Brehy na roky 2023 – 2028

Zdroj: <https://sk.wikipedia.org/wiki/Brehy#/map/0>

Obrázok 1 Mapa katastra obce Brehy (2023)

Hustota obce predstavuje 85,55 obyvateľov na km². Nadmorská výška má rozpätie od 200 až do 726 m n.m. (na kóte Chlm), stred zastavaného územia je vo výške 221 m n.m. Viac ako 600 m n.m. dosahujú kóty Ostrý vrch (642 m n.m.), Biela skala (650 m n.m.). Kataster obce má rozlohu 12,36 km² (1 236 ha). Prevažná časť z toho pripadá na lesy, pôdu, záhrady, cesty, vodné toky. Chotár je prevažne hornatý, má zlomové línie s hlbokými údoliami, v ktorých tečú menšie horské bystriny a potôčiky. Do územia obce zasahuje chránená krajinná oblasť Štiavnické vrchy. Obec charakterizuje potočná radová zástavba, v ktorej väčšina domov po požiari v roku 1845 pochádza z konca 19. storočia.

1.2 História obce

História obce Brehy nadväzuje na históriu Pohronského regiónu. Slované osídlenie je dokázané na Zámčisku pri Novej Bani, datované do 10. až 13. storočia. Pôvodné osídlenie stredného Pohronia sa datuje príchodom Slovanov do 6. až 8. storočia. Slovácky pôvod dediny dokazuje aj rýdzo slovácky názov Bereg- Breh- Brehy. Podľa najnovších archeologických výskumov siahali hranice Veľkej Moravy ďaleko za Hron. Od 12. storočia sú viaceré oblasti Slovenska osídľované tzv. valašskou kolonizáciou, skupinami pastierskeho obyvateľstva rumunskej a ukrajinskej národnosti- Valachmi. Najprv osídľovali severné oblasti Spiša, Šariša, Oravy a Zemplína, neskôr i v oblasti Gemera a Horehronia. Za najstarších predchodcov kopaníc treba však označiť tzv. kuriálne osady a prédiá, ktoré vznikali už v 13. storočí, kedy sa v súvislosti s donančnou sústavou uhorských panovníkov z chotárnych obcí vydeľovali nevelké kúsky pôdy pre kráľovských servientov. Títo sa na tejto pôde usadzovali, zakladali si vlastné obydlia a hospodárske dvory a z nich sa postupne vytvárali osobitné drobné osady. Najviac chotárnych sídel v horských a podhorských oblastiach Slovenska je spojených

od 16. storočia s tzv. kopaničiarskou kolonizáciou a v 17.– 18. storočí bol vznik kopaníc spojený s tzv. horalskou kolonizáciou. Sezónne stavby sa menili na trvalé kopaničiarske sídliská už z polovice 16. storočia a tento proces vyvrcholil až v 18. storočí. Jednotlivé skupiny domov dostali postupne svoje mená. Ako jedno z najvýznamnejších odvetví priemyselnej výroby na Slovensku možno uviesť baníctvo a naň nadväzujúce spracovanie kovov. Baníctvo bolo závislé od dostatku dreva a nakoľko lesy boli v blízkosti banských podnikov (najmä Banskej Bystrice) už vyčerpané, bolo potrebné nájsť nové zdroje palivového i stavebného dreva vo vzdialených oblastiach horehronia. Na ich exploataciu sa začali zakladať drevorubačské osady zvané Handle. Na vznik a rozvoj chotárných sídiel mali vplyv i ďalšie druhy výrobných podnikov, remeselných a manufaktúrnych zariadení, ako napr. pily, mlyny, papierne, sklárne, tehelne, vápenky a pod.

Územie celého Pohronského regiónu patrilo do Tekovskej župy, ktorá mala sídlo v Leviciach. Územie pôvodnej osady bolo časťou Tekovskej župy, ktorá vznikla za panovania uhorského kráľa Štefana I. Informácie o prvotnom osídlení okresov na strednom toku Hrona v južných častiach Karpát pochádza z literatúry „*Kremnica, Nová Baňa a ich okolie*“, ktoré bolo vydané učiteľstvom školského inšpektorátu Kremnického, ktoré zostavil J. Borenmisza (1924 - 1925) pre vtedy pripravovanú monografiu XVIII. Župy. Prvá písomná historická pamiatka sa viaže k r. 1075, kedy kráľ Gejza I. založil opátstvo Sv. Benedika, darujúc mu na našom území zem „veľkú a širokú“, neobývanú. Bol prvým kolonizátorom stredného Pohronia. Druhý bol ostrihomský arcibiskup, ktorý si za miesto správy svojich majetkov zvolil Svätý Kríž. Ďalším kolonizátorom bol uhorský panovník. Štvrtými kolonizátormi sa stali majitelia hradu Šášov a Revište, vtedy tu sídlila rodina Dóczyovcov, ktorá vlastnila obidva hrady najdlhšie. V tomto období sa začali usadzovať prví obyvatelia, ktorí zakladali dvory (majere), kľčovali lesy a obrábali z lesov pretvorenú ornú pôdu. Postupom času sa začali formovať prvé obce pri samotnom Hrone. K 11. storočiu sa viaže aj práv nepriama písomná zmienka o tejto oblasti, kde vznikla pôvodná osada. V listine Gejzu I. z roku 1075 pre hronsko-beňadické opátstvo sa spomína potok Lisna- Liešna, ktorý tečie vedľa Brehov. Podľa listiny z roku 1075 opátstvo vo Svätom Beňadiku dostalo majetky v Susoli na ľavom brehu rieky Hrona a na jeho pravej strane boli majetky ostrihomského arcibiskupa. Obidvaja vlastníci potrebovali prístup k svojim územiám, a tak si postupne kliesnili prístup cez lesy až k Svätému Krížiu. Opátstvo patrilo k najbohatším vlastníkom pôdy. Pôvodná osada a okolité územie bolo kedysi kráľovským majetkom, v 13. storočí ho vlastnili rôzni feudáli. Po prvýkrát sa spomína obec Brehy v roku 1283 ako Mogosmorth, v roku 1306 je prvý raz spomenutá v listinách nitrianskej kapituly, z roku 1324 je písomne doložený názov Magasmarth. neskôr mala po nemecky pomenovanie Hochwald a Hohenmaut. Roku 1283 daroval dedinu Brehy župan Michal, syn Michala, ktorý bol synom Jaca z Kálnej svojmu švagrovi, županovi Šimonovi a jeho synom Michalovi, Morunosovi, Jakovi a Petrovi. Župan kúpil Brehy od Budova, syna Alexandra z Arányu. Táto listina je prvou zachovalou písomnou zmienkou o Brehoch. Spomína sa v nej i Rudno nad Hronom. Od roku 1337 sa zaznamenal prudký rozvoj banskej ťažby v neďalekej osade Eunich, ktorá sa postupne rozrástla na stredoveké mesto s názvom Nova Montania- Königsperg- Nová Baňa. Na nepriaznivú okolnosť (chýbalo tu poľnohospodárskse zázemie) doplatili obyvatelia Brehov. Novobančania v úsilí získať potraviny vtrhli 6. júla 1351 na Brehy, dedinu vyrabovali a na ďalší vývoj tejto dediny vplýval je hospodársky rozvoj. Obec pôvodne patrila zemanom, v roku 1393 ju však kráľ Žigmund daroval špitálu sv. Alžbety v Novej Bani. Koncentrovali sa tu ťažiar i banskí robotníci nielen z okolitých miest Kremnice, Banskej Štiavnice a Pukanca, ale pravdepodobne aj z Bavorska, Saska a Tyrolska. Viacerí

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

tu žili bez rodín a potrebnej opatery v prípade úrazu pri práci pod zemou či na povrchu. Tieto okolnosti priviedli najpravdepodobnejšie Henczmana Izenrinkela kremnického kómesa a kráľovského urbára, ktorý v tom čase spravoval novobanské bane, k myšlienke vybudovať v Novej Bani špitál pre nevládných a na pomoc odkázaných starších ľudí, najmä baníkov. V roku 1391 dal vedľa špitála postaviť ku cti kostol sv. Alžbety. Na žiadosť zakladateľa udelil kráľ Žigmund roku 1393 špitálu a kostolu dedinu Brehy, ktorá bola v tom čase kráľovským majetkom. Z jej výnosu sa mal vydržiavať kostol a špitál vybudovaný Izenrinkelom. Po vymretí členov jeho rodiny prešlo patronátne právo na základe tzv. od úmrtného práva na mesto Nová Baňa. V roku 1431 tiahli cez územie stredného Pohronia i cez Novú Baňu od Prievidze husiti, ktorý vypálili spolu s Novou Baňou a Hronským Beňadikom aj okolité dediny v blízkosti hlavnej cesty. Medzi vypálené dediny patrili zaiste aj Brehy. Boje medzi uhorskou kráľovnou Alžbetou a poľským kráľom Vladislavom Jágelským o uhorskú korunu mali nepriaznivé následky pre túto oblasť. Ján Jiskra, ktorého Alžbeta povolala na obranu záujmov svojho nedospelého syna Ladislava, vybudoval okrem iných aj pevnosťku v Novej Bani, kde umiestnil posádku vojakov. Jiskrovi vojaci drancovali dediny. V roku 1442 bola vypálená okrem Banskej Štiavnice aj Nová Baňa, lebo tieto mestá spolu s ďalšími stredovekými banskými mestami stáli na strane Alžbety. Aj kostol sv. Alžbety bol na Novej Bani vypálený. Obyvatelia Brehov trpeli nielen následkami vnútornej vojny v Uhorsku, ale aj vymáhaním štátnej dane vyberačmi Tekovskej stolice. V roku 1466 uhorský kráľ Matej Korvín zakázal vyberať od Brežanov dane. So zreteľom na ich veľkú chudobu oslobodil ich panovník roku 1470 od platenia akýchkoľvek poplatkov a daní. Sprisahanie uhorskej šľachty voči Matejovi Korvínovi roku 1471, ktorá sa usilovala dosadiť na uhorský trón poľského kráľa Kazimíra, vyústilo do otvorenej vojny. Pri svojom ťažení stredným Pohroním obsadil Kazimír hrady v Šášove, Revišti, Tepliciach a v Bzenici. Jeho posádky znovu drancovali obyvateľov okolitých dedín. Obyvateľov Pohronia pomenovali Pohronci. Prvé písomné zmienky o usadzovaní sa výlučne Slovákov sa datujú zo začiatkov 14. storočia. Významnú úlohu v rozvoji priemyselnej výroby na strednom Pohroní v tomto období zohrala aj ťažba rúd na strednom Pohroní a farebných kovov v Novej Bani, Rudne nad Hronom, Brehoch a Píle. Odpadový miestny kameň sa začal využívať v stavebníctve. Rozsiahle bukové lesy podnietili vznik viacerých sklární. Vrchol baníctva zaznamenávame v tejto lokalite v 14. storočí. Koncentrovali sa tu ťažiarci a banskí robotníci, neskôr skoro všetci obyvatelia obce Brehy boli hrnčiari a tak sa stali strediskom dedinského remesla. V okrese Novobanskom sa začali usadzovať i mimo obcí, a tak vznikli lazy na Veľkom poli a v okolí Píly. Najstaršia cesta viedla pozdĺž Hrona a vytvárala sa proti prúdu rieky. Do vlastníctva Novej Bane prešla v roku 1536. Postupne sa stredné Pohronie stalo regiónom vyznačujúcim sa značnou hustotou osídlenia. Druhú polovicu 15. storočia charakterizuje v tejto oblasti úpadok baníctva zapríčinený okrem vnútorných nepokojov v Uhorsku aj prenikaním spodných vôd do štôlní a šachtíciok. Úpadku Novej Bane nezabránilo ani oslobodenie od daní kráľovnou Beatrix roku 1497. Úpadok baníctva značne ovplyvnili aj spory Novej Bane s Dóczyovcami na prelome 15. a 16. storočia. Dóczyovci nerešpektovali privilégia banských miest. Vzrastajúci antagonizmus vyvrcholil otvoreným konfliktom v roku 1509 povstaním Novobančanov na čele s richtárom Themelom Mezerom; napadli a poranili kastelána z Revišťa v osade Kopanice pri vyberaní poddanských dávok. Dóczyovci začali v roku 1520 otvárať bane v Dolných Hámroch a Horných Hámroch a rozširovali ich na úkor novobanského chotára, proti čomu sa búrili Novobančania. Za odvetu im František Dóczy zničil vodné jarky. V druhom desaťročí 16. storočia začali rastúce útoky Turkov na južné hranice Uhorska, čo poznačilo i stredoslovenské banské mestá a tým sa i Nová

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

Baňa dostala do obrovskej hospodárskej krízy. V roku 1516 bola obec Brehy znovu zálohovaná hronsko-beňadiskému opátstvu. Po bitke pri Moháči sa zhoršila situácia stredoslovenských banských miest a ich okolia. Boje o uhorský trón medzi Ferdinandom I. Habsburským a Jánom Zápoľským prebiehali aj v oblasti Novej Bane a Hronského Beňadika. Pustošenie vojakov neobišlo ani Brehy. Mandát Ferdinanda I. z roku 1528 je zároveň dôkazom, že Brehy v tomto období patrili už opäť Novej Bani. Roku 1530 obsadili Novú Baňu oddiely Jána Zápoľského, vyrabovali mesto a okolie, spôsobili veľké škody na majetkoch. Turecké nebezpečenstvo pre túto oblasť sa zvýšilo po páde Budína roku 1541. V roku 1544 zaútočili Turci na hrad Levice a napádali okolie stredoslovenských banských miest. Do Novej Bane, Hronského Beňadika a na iné miesta bola dosadená trvalá vojenská posádka. Najväčšími postihnutými obcami túlajúcimi Turcami boli obyvatelia Brehov, nakoľko jediná cesta od Hrona k Pukancu viedla cez Breznicu (dnes Tekovská Breznica) a brehy, preto ich Turci, keď tadiaľ prechádzali, neušetrili od spustošenia. V 15-ročnej vojne habsburgovcov s Turkami (1593–1606) dosiahli spojené nemecko-uhorské vojská nad Turkami značné úspechy. Pod vedením Mikuláša Pálfyho dobyli v roku 1539 pevnosť Divín, Filákov, Modrý Kameň, Sečany a pevnosti na južnej slovensko-tureckej hranici. Dňa 8. októbra Turci spustošili Hronský Beňadik a okolité dediny (Novú Baňu, Brehy a celé stredné Pohronie). V roku 1601 obec Brehy patrila Dóczyovcom. V tomto období mala obec krčmu a 55 domov. V druhom desaťročí 16. storočia postihli túto oblasť útoky Turkov, čo spôsobilo, že mnohé mestá sa dostali do hlbokej hospodárskej krízy. Boje o uhorský trón medzi Ferdinandom I. Habsburským a Jánom Zápoľským prebiehali aj v oblasti Novej Bane a Hronského Beňadika. Hronskou dolinou prešli v roku 1605 Bocskaiove povstalecké vojská a v roku 1619 zaplavili celú Tekovskú župu vojská Gabriela Bethlena.

Okrem Turkov ohrozovali túto oblasť i tzv. slobodní hajdúsi a v roku 1600 vtrhli do Novej Bane a na Brehy štyri oddiely hajdúchov, ktorí povraždili veľa obyvateľov. Ničivejšie bolo potom povstanie Gabriela Bethlema v rokoch 1619–1629. V júli na spojenectvo Bethlena s Turkami prepadli Breznicu, zajali tam viac ľudí a v auguste vypálili Orovnicu a Brehy. V máji roku 1664 zvíťazili cisárske vojská nad Turkami vo veľkej bitke pri Žarnovici. 10. augusta bojujúce strany podpísali pri Vásvari mier, no nepriniesol tejto oblasti očakávaný pokoj. Po zničení Novej Bane Turkami dala Brehy v roku 1665 do zálohu Štiavnickej komore. Touto zálohou si Nová Baňa pomohla pri svojej obnove. Obyvatelia Brehov sa takto stali poddanými Štiavnickej komory. V roku 1655 po ustavičných tureckých nájazdoch zostal v dedine Brehy iba jeden dom. Neskôr sa situácia obyvateľov Brehov v hospodárskej oblasti oproti roku 1655 kedy stál v dedine iba jeden dom, v roku 1674 relatívne zlepšila. Vtedy obec mala už 24 usadlostí. Brežania postavili v obci mlyn a pivovar. Thökölyho povstania a drancovania cisárskych vojakov v roku 1682 znovu obec zruinovali. V roku 1710 zasiahol celé Uhorsko mor. Aj obec Brehy a okolie Novej Bane. Po veľkej živelné pohrome, ktorá nastala v roku 1746 (prietrž mračen, víchrica zničila lesy, na poliach bola zničená všetka úroda) Brehy prosili o pomoc Tekovskú župu, pretože boli sústavne vykorisťované Novou Baňou. Brežania ťažili drevo z lesov, obchodovali s nim na čierne pl'ami po Hrone a podomoví obchod, čo im bolo zakazované. V roku 1773 sa po prvýkrát objavuje jej dnešný názov, v nemčine Hochwald- Hohenmaut. Podľa urbára mala dedina Brehy v roku 1787: 39 sedliakov, 35 želiarov a 4 podželiarov. Na rozvoj baníctva v druhej polovici 18. storočia retardačne vplýval aj spor medzi Brehmi a Novou Baňou. V polovici 19. storočia Rudniansko-brežské ťažiarstvo zaniklo (na Brehoch okolo roku 1860). Veľkou pohromou pre obyvateľov Brehov boli časté povodne a požiare.

Menšie územné celky tvorili okresy. V rokoch 1923 bol vytvorený novobanský okres, do ktorého boli zadelené obce ako Svätý Beňadik, Psiare, Orovnica, Breznica a Brehy. Násilná maďarizácia na prelome 19. a 20. storočia zasiahla aj slovenskú oblasť. Prvá svetová vojna nepriaznivo zasiahla aj do života Brežanov. Hlad, bieda a choroby, ktoré zrástli počas vojny, postihla obec znovu. V roku 1845 obec vyhorela. Vtedy v obci zhorelo 14 domov. Následkom svetovej vojny sa prejavili aj v obci v hospodárskej oblasti. Región stredného Pohronia postihli aj revolučné boje v rokoch 1848 až 1849 a neobišli ho ani vojská maďarskej Červenej armády v júni 1919. V období dočasnej stabilizácie kapitalizmu (1924–1929) sa Brežania zamestnávali prevažne v miestnom kameňolome, hrnčiarstvom, povozníctvom a podomovým obchodom. V rokoch 1929–1933 v časoch hospodárskej krízy ČSR sa najmä na Brehoch zvyšovala nezamestnanosť a bieda.

V období druhej svetovej vojny sa v roku 1944 zapojili do ilegálnej práce na Brehoch viacerí občania. Mnohí obyvatelia sa zúčastnili na bojoch proti fašistom či už ako partizáni, alebo radoví vojaci. V druhej polovici septembra sa podarilo fašistom preraziť partizánsku obranu pri Horných Hámroch, čo im umožnilo 29. septembra obsadiť i Novú Baňu a Brehy. Po potlačení SNP v 29. auguste 1944 zavládol v obci strach a neistota pred represáliami gestapa, ktoré malo sídlo v Novej Bani. Sovietska armáda 3. januára 1945 oslobodila Tekovskú Breznicu, no na Brehoch sa odohrala obrovská prestrelka. Brehy 29. augusta 1944 boli oslobodené, ako i ďalšie obce, ktoré sa pustili do ďalšieho budovania i budovania ľudovodemokratického československého štátu.

Z dejín baníctva

Prvá písomná zmienka o tunajšom baníctve pochádza z roku 1393, keď kráľ Žigmund daroval Brehy novobanskému špitálu. Vznik baníctva na Brehoch súvisí so začiatkom baníctva v Rudne nad Hronom a v Novej Bani. Nachádzali sa tu strieborné pyritové rudy v doline Chválna v Tekovskej Breznici cez vrch Chlm na Brehoch až po Rudno nad Hronom. Okrem striebra sa tu nachádzali i rudy zlata. Rudné žily tejto oblasti sa tiahnu skoro rovnobežne s údolím Hrona v pyroxenandezite (Obrázok 6). Popri drahých kovoch sa tu nachádzali aj zinok, olovo, meď, či železo. Podrobnejšie správy o štôlni Schlossberg, v chotári Brehov sa zachovali z roku 1741. K významným štôľňam patrili aj štôľňa Šlosberg, Johann de Deo (Ján z Boha) (Obrázok 5), štôľňa Filip, Ján Krstiteľ, štôľňa Alexi, Ladislav, Mária Pomocnica, štôľňa Nanebovzatia Panny Márie, štôľňa Gottes Gabe (Boží dar) (dodnes je využívaná na zásobovanie Brehov pitnou vodou) a pod. (Obrázok 4). Na konci doliny Liešna, pod vrchom Agraš sa nachádza tiež sústava starých štôľní. Podľa záznamov hlbinné baníctvo v tejto oblasti začalo neskôr – až v pol. 18. stor. Avšak už od stredoveku tu pomerne intenzívne prebiehala povrchová ťažba, preto tu zostalo pomerne veľa píng, prepahlísk a vetracích komínov. Táto oblasť je rajom pre zberateľov polodrahokamov, hlavne kryštálov a ametystov, ktoré sa dajú nájsť v miestach, kde zrudnenie smerovalo až k povrchu. Dĺžka chodieb všetkých baní je okolo 3,3 km. K známym štôľňam patria ešte napr.: Nussbaum (Lieska) (Obrázok 3), či Ladislav. Začiatkom 19. storočia, kedy stagnovalo miestne baníctvo, bol pravdepodobne plán rozšíriť ťažbu v oblasti Liešnej. Vybudovali pomerne veľký komplex stúp (drtičov rudy) a taktiež pomerne málo známy Brežský tajch, ktorý mal zabezpečiť vodu na ich pohon. Pozostatky hrádze tohto malého tajchu možno nájsť pod druhou lesníckou chatou, trochu nižšie v doline sú rozpoznateľné aj múry bývalých stúp. Tajch však pravdepodobne po niekoľkých desaťročiach zaniká, čo bolo predzvesťou postupného úpadku baníctva.

Autor: PhDr. Kováčik Ján

**Obrázok 2 Kutacia výdatná štôlna
Johann de Deo (Ján z Boha)**

Autor: PhDr. Kováčik Ján

**Obrázok 3 Pozostatky štôlne Nussbaum
(Lieska)**

Väčšina dobývania sa však sústredila na výdatnú žilu Anna na Rudne. Postupne však bolo miestne baníctvo stále viac stratové. Okolo roku 1860 sa úplne zastavila razba nových chodieb a po niekoľkých rokoch spracovania hlušiny stratili prácu na Brehoch a Rudne aj poslední baníci.

Banské diela boli v stredoveku razené ručne, a preto aj veľmi pomaly. Razili sa s použitím tradičných nástrojov, ktorými boli kladivká a želiezka. Na obrázku 4 sú nástroje z baní v Šlosbergu (dnešné Brehy).

Autor: P. Paudiš

**Obrázok 4 Ručne kresané nástroje
z baní v Šlosbergu (dnešné Brehy)**

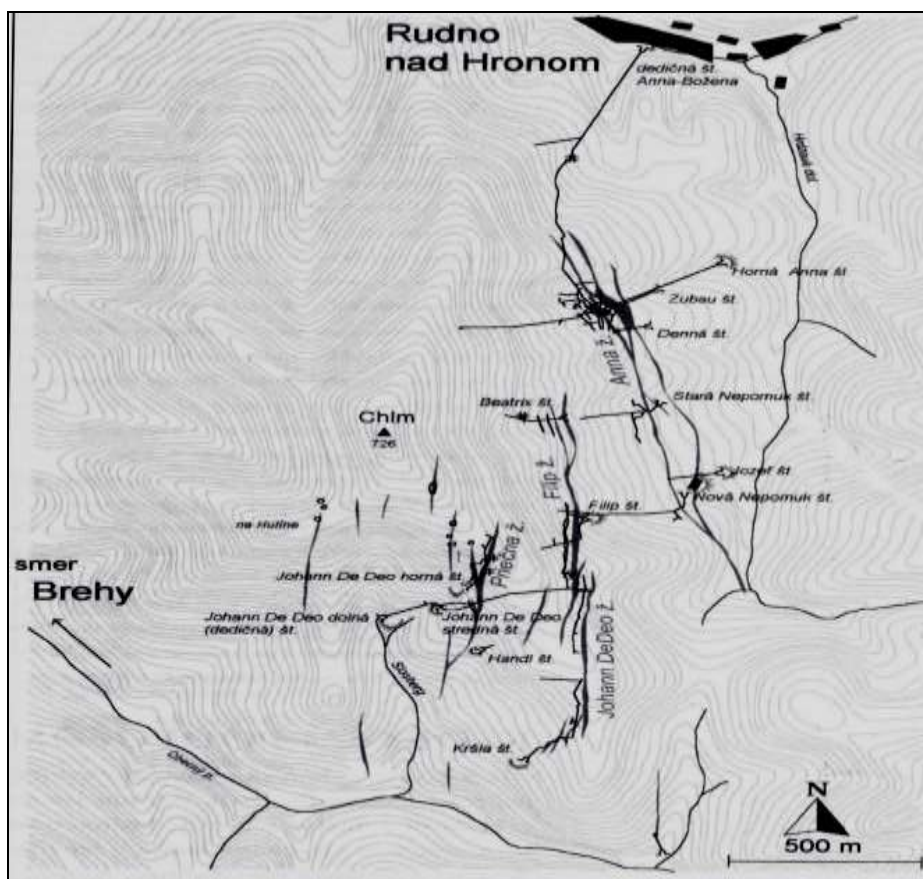

Autor: P. Paudiš

**Obrázok 5 Odvodňovacia dedičná štôlna
Johann de Deo (Ján z Boha)**

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

Zdroj: Zlato na Slovensku. (in. Ložiská a výskyty zlata na Slovensku.) Chovan, Bakoš (2004)

Obrázok 6 Mapa Rudniansko-brežskej ťažiarkej magistrály

Z dejín hrnčiarstva

Tradičným a najrozšírenejším remeslom Brežanov bolo hrnčiarstvo. Najstarší záznam pochádzajúci z roku 1692 vytvoril novobanský farár Kristián Imrich Karas. Hovorí v ňom, že na Brehoch bolo 31 rodín s 214 obyvateľmi, z toho boli 3 hrnčiari a jeden hrnčiarsky učeň. Hrnčiarstvo sa stalo výnosnejšie ako baníctvo. Vyrábali sa tu nádoby na varenie jedál a uskladňovanie potravín a tzv. „čierny riad“ s neglazovaným na čierne vypáleným črepom, ktorý preslávil obec v celom Uhorsku. Hlinený riad brežských hrnčiarov vyvážali miestni povozníci na vozoch od začiatku 18. storočia až do roku 1918 po celom Uhorsku. Daňový súpis Tekovskej župy z konca 18. storočia zaznamenáva vyše 70 hrnčiarov. Tí mali dobré podmienky v lokalitách Slatiny a Babinej, kde sa nachádzala čierna a tuhá hlina vhodná na výrobu hlineného riadu a dostatok dreva na výpal v okolitých lesoch. Dovážali ju aj z Rudna nad Hronom. Brežské hrnčiarstvo sa radí do ľudového hrnčiarstva. Riad zvyčajne predávali alebo zamieňali na obilie, či potraviny na jarmokoch; neskôr vznikla spolupráca s miestnymi povozníkmi, ktorý hlinený riad nevyrábali, ale kupovali ho od majstrov a ďalej predávali. Brežskí hrnčiari na najstaršej čiernej keramike dekorovali výrobky iba rytými pásikmi. Pri zdobení svadobného riadu používali plastické dekorácie. Vypalovanie v peci trvalo 10 až 12 hodín. Posledný majster bol J. Brodziansky. Zomrel v roku 1969. Vtedy hrnčiarstvo ako remeslo v obci zaniklo. Miestnu tradíciu však dodnes udržuje J. Fiala od konca 17. storočia. Hrnčiarsky majster Ján Fiala z Brehov spolupracoval pri viacerých filmových projektoch. Jeho výrobky sa objavili i v rozprávke Kráľ Drozdia brada aj vo veľkofilme Jánošík. Kruh ale aj pec, ktorú v rozprávke Kráľ

Drozdia brada používala princezná Anna, vzišla z rúk hrnčiara Jána Fialu z obce Brehy. Majster sa tomuto remeslu priučil od svojho otca. Keramiku od Fialu použili aj vo veľkofilme Jánošík, či historickom filme Sokoliar Tomáš (Obrázok 7). Pán Fiala je aj hlavným ambasádorom OO Región Gron.

Autor: RNDr. Mgr. Anna Štefanková (2023)

Obrázok 7 Brežanský hrnčiar p. Ján Fiala

Z dejín sklárstva

Po zániku baníctva v poslednej tretine 19. storočia (v roku 1887) v Novej Bani sa v roku 1907 rozvinula výroba skla v sklárni. Medzi významnú obec ktorá je známa tým, že okrem baníckej činnosti v katastri spravovala aj prosperujúcu skláreň patrila obec Rudno nad Hronom. Jej najväčšími majiteľmi bol Ignác Prokopetz a neskôr Vincent Ružička, ktorý ju spravoval až do roku 1898. Vznik sklárne na Rudne nad Hronom podnikli tunajšie blízke bukové lesy- drevo, ktoré sa využívalo na výrobu salajky- potaše a dostatočné boli i zásoby vody a kremeňa, ktoré sklárne pri spracovaní skla využívali.

Okolité sklárne v rokoch 1922 – 1923 v období hospodárskej krízy zastavili výrobu, lebo nevládali konkurovať ekonomicky silnejším českým kartelom. Novobanská a rudnianska skláreň zamestnávala aj brežských robotníkov. Po zaznamenanom úpadku baníctva, hrnčiarstva, sklárstva a povozníctva obec Brehy prevzala funkciu obytnú s infraštruktúrou, ktorá je zameraná v prvom rade na vzdelávanie detí, na výchovu a kultúru.

1.3 Stav územnoplánovacej a programovej dokumentácie

Obec Brehy v zmysle zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (ďalej len „*Stavebný zákon*“) v znení neskorších predpisov sa rozhodla dať si vypracovať Územný plán obce. Pre realizáciu projektov a pre čerpanie finančných zdrojov z EÚ sa rozhodla zaobstarať nový rozvojový dokument PHRSR, ktorý bude akceptovať dokumenty vyššieho stupňa a bude kvalitným dokumentom pre obec a to na obdobie rokov 2023 – 2028. Súčasnú naplnenie cieľov a požiadaviek v programovom rozvojovom dokumente PHRSR obce Brehy je v súlade s cieľmi uloženými aj v Územnoplánovacej dokumentácii.

1.4 Prírodné pomery

Predmetné opisované územie sa nachádza na rozhraní dvoch geomorfologických celkov a to: Pohronský Inovec zo západnej strany a Štiavnické vrchy z východnej strany. Väčšina katastrálneho územia obce Brehy sa nachádza v údolnej nive rieky Hron, ktorá oddeľuje uvedené geomorfologické celky.

1.4.1 Geomorfologické pomery

Reliéf tohto územia predstavuje dvojrozmerný útvar- styčnú plochu pevného povrchu Zeme s atmosférou alebo hydrosférou. Je jedným z rozhodujúcich prirodzených diferenciačných faktorov. Zásadne ovplyvňuje horizontálny aj vertikálny tok látky a energie. Na vlastnosti reliéfu sa preto zákonite viažu vlastnosti ostatných zložiek krajiny. Ich interpretácia umožňuje poznať charakter a dynamiku súčasných i minulých v krajine prebiehajúcich procesov. Z tohto dôvodu nadobúda poznanie vlastností reliéfu zvláštny význam (Trempos, 2000).

Skúmané územie v rámci Slovenska patrí ku karpatskej horskej sústave, viaže sa k dvom geologickým celkom: k Západným Karpatom, v ktorých rozlišujeme dve základné časti a to: staršiu- Vnútorne Karpaty a mladšiu - Vonkajšie Karpaty (Bielik a kol., 2005).

Podľa Atlasu krajiny SR (2002) sa územie zaraďuje do Alpsko-himalájskej sústavy, podsústavy Karpaty, provincie Západné Karpaty, subprovincie Vnútorne Západné Karpaty, oblasti Stredoslovenské stredohorie, celku Štiavnické vrchy a podcelku Hodrušská vrchovina.

Prevažná časť územia z hľadiska geologického vývoja je výsledkom tektonického pôsobenia sopečných pohorí (Štiavnické vrchy, Pohronský Inovec). Hlavná sopečná aktivita sa viaže na obdobie mladších treťohôr (pred 16,4 – 10,5 miliónov rokov). V prvých štádiách vulkanizmu dominovali lávové prúdy, prieniky a explózie andezitového zloženia, zavŕšené vznikom mohutnej 6 km vysokej sopky- štiavnického stratovulkánu. Záver vulkanickej činnosti mal ryolitový charakter. Po dlhom období kľudu bola sopečná aktivita obnovená v štvrtohorách, pred 120 – 130 tisíc rokmi, explóziou vulkánu, počas tohto obdobia sa sformovala aj rieka Hron. Pohronský Inovec bol jej eróznou činnosťou morfológicky oddelený od Štiavnických vrchov. Celé územie je tvorené vulkanickými horninami, najmä pyroklastikami andezitov, v ktorých sa nachádzajú ostrovkovité pyroxenické andezity. V obci Brehy sa na geologickej stavbe územia podieľajú andezity viacerých generácií produkované počas činnosti Štiavnického stratovulkánu a sedimenty neogénu a kvartéru údolnej nivy rieky Hron. Neogén je v záujmovom území zastúpený formáciou neovulkanitov- sopečnými tufmi a trufitmi (baden- spodný panón), andezitovými prúdmi (baden- sarmat), ryolitmi (vrchný sarmat- spodný panón), čadičom (pleistocénom). Najväčšia časť vznikla koncom badenu v druhej andezitovej fáze. Kvartér v záujmovom území reprezentujú terasové náplavy (štrky a piesčité hliny) rieky Hron. Prevažujú fluválne sedimenty súvislej dnovej štrkovej akumulácie a nivných terás. V hornatých častiach je kvartér nepatrný (hlinito-kamenité sutiny, svahové hliny, hlinito-štrkové náplavy potokov).

Vyvýšenina východne od Tekovskej Breznice na Putikovom vršku (pomenovanom podľa miestnych obyvateľov) je veľmi typickou v Slovenskom stredohorí a najmladšou zachovanou sopkou v Strednej Európe. Je to plošný kužeľ, na vrchu zarovnaný, zložený z trosiek kapilov a svojim severovýchodným bokom je opretý o andezitové návršie.

Na jeho juhozápadnej strane smerom k Novej Bani a k Brehom vytekali dva prúdy lávy. Vytvorili ohromný príkrov a priestrannú dolinu a zaliali asi dva štvorcové kilometre. Tento príkrov bol značne terasovitý. Na terasách sú štrky, piesky a miešaná spraš. Podľa zloženia vyliateho obsahu sa sopka vyliala najmenej dvakrát. Táto čadičová platňa siaha od juhozápadnej časti Peťovho v Kolesi, kde je studnička, ktorá napája Krivý potok. Odtiaľ podstiela Homolove zeme, smeruje do Liešanského potoka, pokračuje až na Brehy, na severozápadný výbežok breznického chotára až ku Stráni. Stráňou robí hranicu, odkiaľ dolu hranicou medzi horným poľom a Oblazom pokračuje celou Stráňou až do Závozu, celou hlavnou ulicou dediny Tekovská Breznica až na južnú stranu Hrbu a odtiaľ hranicou Chválenského potoka na Putikov vršok.

Sopečné dedičstvo bolo k regiónu štedré na minerálne bohatstvo v podobe ložísk rúd s obsahom zlata, striebra, medi a ďalších kovov. Vďaka tomu sa v stredoveku vyvinul banský región Uhorska a jeden z najvýznamnejších banských regiónov celej Európy (Kremnica a Banská Štiavnica).

Pre obec Brehy spolu s ostatnými okolitými obcami by bolo zaujímavé zviditeľniť vyznačenou trasou náučným chodníkom (NCH) a tým naozajstnú európsku raritu sopky a jej dve jaskyne, ktoré ukrýva okolie spolu s ňou by bolo zaujímavé sprístupniť turistom. Podľa odborníkov má sopka 150 až 250- tisíc rokov. V strede kopca sa nachádza aj malá jaskynka, ktorá dostala príznačný názov Sezam. Je to prieduch sopky, ktorým pri výbuchu unikali plyny a vytvorili toto pozoruhodné dielo. V jej blízkosti sa nachádza aj malá bazanitová jaskynka. V jej blízkosti môže turista naraziť na tzv. bomby, úlomky hornín, ktoré sopka vrhla do vzduchu.

1.4.2 Geologické pomery

Záujmové územie sa v zmysle regionálneho geologického členenia Západných Karpát nachádza v regióne Štiavnické vrchy.

V geologickej skladbe územia Brehy sú zastúpené pyroxenické andezity s ryolitom a nachádzajú sa tu i čadičové útvary. Oblasť Štiavnických vrchov predstavuje najväčšie sopečné pohorie na Slovensku. Najviac sú v ňom zastúpené vulkanické horniny, kryštálické bridlice, vápence, minerály a to vo viac ako stodvadsiatych rudných žilách a odžilkoch. Kryštáliky vznikli predovšetkým ako produkty hydrotermálnych roztokov, teda ako dozvuky sopečnej činnosti. Horúce roztoky obsahujú meď, zinok, striebro a prenikli do pórov a puklín v horninách. Hlbšie partie rudných žíl obsahujú medenú, olovenú a zinkovú rudu, bližšie k povrchu striebornú rudu. Z nerudných minerálov sa vyskytujú kremeň, baryt, magnanokalcit, dolomit, rodochrozit, ametyst, pyrit a iné. Spomedzi unikátnych druhov je tu najznámejší holubník kremeň. Neogén je v záujmovom území zastúpený sopečnými tufmi, brekciami a andezitovými prúdmi. Najväčšia časť vznikla koncom bádenu v 2. andezitovej fáze. Kvartér reprezentujú terasové náplavy (štrky a piesčité hliny) rieky Hron. Prevažujú fluvialne sedimenty súvislej dnovej štrkovej akumulácie a nivných terás (risské stupne stredného pleistocénu). Staršie terasové štrky sú zriedkavé. Rozsiahlejšie sa vyskytujú najmä hlinité svahoviny. V hornatých častiach je kvartér nepatrný. Tvorí ho hlinito-kamenité sutiny, svahovité hliny a hlinito-štrkové náplavy potokov. Podľa regionálneho členenia je záujmové územie zaradené do regiónu neogénnych vulkanitov Štiavnických vrchov, rajónu deluviálnych sedimentov a rajónu údolných riečnych náplavov (Matula a kol., 1985). Povrchové hliny sú kategorizované ako hliny piesčité (MS) a štrk hlinité (GM) patrí do triedy G4. Nakoľko hodnotená lokalita sa nachádza v mierne sklonitom území, nie je tu dokumentovaný výskyt geodynamických javov (Matula a kol., 1985).

1.4.3 Pedologické pomery

V širšom okolí obce sa vyskytujú prevažne hnedozeme nasýtené až nenasýtené na stredne ťažkých až ľahších skeletných zvetralinách rôznych typov. Na naplavovanej nive Hrona sa vyvinuli fluvizeme, v hornatej časti na vulkanických zvetralinách bol zaznamenaný výskyt kambizemí a nachádzajú sa tu v lesnatom spoločenstve aj hnedé lesné pôdy, hlinito-kaminité sutiny, svahové hliny a hlinito-štrkové náplavy boli zaznamenané aj v úsekoch potokov tečúcich územím. V povodí Hrona sa nachádzajú terasové náplavy (štrky a piesčité hliny). V celom katastrálnom území nie sú zaznamenané územia ohrozené eróziou.

Lesný pôdny fond má výmeru 946,94 ha, t.j. 76,6 % z celkovej výmery katastrálneho územia. Poľnohospodársky pôdny fond má na celkovej výmere podiel 18,9%. Z hľadiska pôdnych typov je územie diferencované. Na zaplavovanej nive Hrona sa vyvinuli fluizeme, v hornatej časti na vulkanických zvetralinách vznikli kambizeme a hnedé lesné pôdy. Na hlavných plochách v riešenom území sa vyskytujú: fluvizeme typické, ľahké v celom profile, vysychavé- 0505031, fluvizeme typické, stredne ťažké- 0506005 a 0506032, kambizeme typické kyslé, kambizeme luvizemné na minerálne bohatých zvetralinách vulkanitov, stredne ťažké kambizeme andozemné-0761412, kambizeme stredne ťažké až ťažké, regozeme typické až rregozeme pelické, ojedinele hnedozeme erodované alebo kambizeme erodované na slieňoch alebo íloch, stredne ťažké až ťažké kambizeme (veľmi ťažké)- 0588202. Hydromelioračné opatrenia v riešenom území nie sú vybudované.

1.4.4 Hydrologické pomery

Územie katastra obce Brehy hydrologicky patrí do povodia Hron. Celé územie spadá k úmoriu Čierneho mora. Z hydrogeografického hľadiska patrí územie do vrchovinno-nížinnej oblasti so snehovo-dažďovým typom režimu odtoku s najväčším prietokom v apríli (niekedy i v máji je prietok väčší ako v marci). Rieka Hron má celkovú plochu povodia 5465 km². Pramení v gemerskej časti Slovenského Rudohoria vo výške 934 m n.m., a ústi do Dunaja vo výške 102,9 m n.m. V obci Brehy sa nachádza hydromerná stanica. Priemerný prietok na Brehoch je 49,970 m³/sek.-1. Rieka Hron je druhá najdlhšia rieka na Slovensku, ktorá vytvára hlbokú dolinu, zovretú sopečnými pohoriami. Z východnej až z juhovýchodnej strany pritekajú do Hrona potoky Rudnianska, Obecný (Brežský) potok, Liešnanský, Chválenský, Priesilský a iné, odvádzajúce vody zo Štiavnických vrchov. Údolie stredného toku Hrona končí pri Hronskej bráne, neskôr premenovanej na Slovenskú bránu. Obcou pretekajú len potoky Obecný a Liešna. Ich povodia sú ohraničené do úzkych dolín so strmými svahmi Štiavnických vrchov, ktoré zasahujú priamo do zastavanej časti obce. Ich najvyššie prietoky sú v mesiacoch marec, apríl a s minimami v septembri, ktoré v obci spôsobujú občas i záplavy. V záujmovom území sa nenachádzajú žiadne ďalšie vodné plochy ani toky. Jedinou vodnou plochou je jazierko (pleso) pri bývalom areáli ŠM. Vodné plochy (vrátane vodných tokov) majú výmeru len 6,0 ha, t.j. 0,48% z celkovej výmery katastrálneho územia.

Do riešeného územia nezasahuje žiadne vodohospodársky chránené územie v zmysle nariadenia vlády SR č. 13/1987 Zb. v znení zákona č. 364/2004 Z.z.

Podzemné vody a minerálne vody

Kolektorom podzemnej vody sú sedimenty kvartéru a piesčité a štrkovo-piesčité polohy neogénu. Územie vulkanického komplexu je na pramene chudobné, výdatnosť nad 0,5 l/s je vzácna. Sú obyčajne puklinovo-vrstevného typu a vyvierajú na styku prúdov andezitu a s menej priepustnými sedimentmi. Podzemná voda je dopĺňaná zo zrážok. Koeficient filtrácie môže dosahovať hodnoty rádovo $k_f = 10^{-5} - 10^{-7}$ m/s. Generálny smer prúdenia podzemnej vody je SV-JZ. Predpokladaná hladina podzemnej vody je v hĺbke 3-6 m pod terénom. V posudzovanej lokalite sa zdroje minerálnych vôd nenachádzajú.

Povrchové vody

Kvalitu povrchových vôd v danom území sa sleduje na rieke Hron a je ju možné charakterizovať prostredníctvom dvoch kontrolných profilov v Žarnovici a Kalnej nad Hronom, na ktorých sa pravidelne vykonáva monitoring SHMÚ. Z monitorovacej správy SHMÚ Bratislava podľa dlhodobého pozorovania v rámci tejto pozorovacej siete je v profile Žarnovica kvalita vôd ovplyvňovaná odpadovými vodami z banskej, hutnej, drevo a kovospracujúcej činnosti. Najväčším zdrojom znečistenia Hrona sú komunálne odpadové vody a priemyselné vody z mestských aglomerácií Žiar nad Hronom, Žarnovica a Nová Baňa.

V obci Brehy nie sú upravené takmer všetky časti potokov (Obecný a Liešna), ktoré katastrom pretekajú a chýbajú protipovodňové opatrenia. Taktiež je potrebné vybudovať protipovodňové opatrenia i na rieke Hron.

1.4.5 Klimatické pomery

V skúmanej oblasti klimatické pomery predstavujú dynamický krajinný prvok, ktorý sa vyznačuje veľkou priestorovou a časovou premenlivosťou. Územie je výrazne ovplyvnené oceánskymi a kontinentálnymi vzdušnými masami, rôznorodou členitosťou povrchu a nadmorskou výškou. Predmetné územie patrí do európsko-kontinentálnej oblasti mierneho pásma s oceánskym vzduchom, ktorý sa transformuje na kontinentálny. Popri prúdení oceánskeho vzduchu je tu i južné prúdenie od Stredomoria, prinášajúce výdatnejšie zrážky najmä na jeseň a na jar, ako aj arktického vzduchu, ktorý prináša ochladenie najmä v zimných mesiacoch. Podľa klimaticko-geografických typov patria najnižšie položené časti v kotline do teplej klimatickej oblasti, okrsku teplého, mierne vlhkého, s chladnou zimou. Klíma je tu charakterizovaná teplou kotlinovou klímou s dlhým teplým letom, krátkym prechodným obdobím s mierne teplou jarou a jeseňou a krátkou chladnou zimou (Atlas Slovenska, 2022).

V okolí Hrona prevláda teplá až mierne chladná horská klíma s ročným úhrnom zrážok 600–900 mm. Priemerné teploty v okolí Hrona sa pohybujú okolo 8 °C. Vyššie klesajú a na severozápadnej časti dosahujú len okolo 5 °C. Oblasť Hrona patrí medzi oblasti s komplikovanými veternými pomermi (Zdroj: SHMÚ Sliač, 2022). Hornatinová časť riešeného územia patrí do mierne teplej klimatickej oblasti, okrsku mierne teplého, mierne vlhkého a vrchovinového.

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

V priebehu roka je najteplejším mesiacom júl s priemernou mesačnou teplotou vzduchu 18,1 °C. a viac v priemere v 60 dňoch a na 30 °C. a viac v priemere v 12 dňoch. V horúcich letách vystupujú absolútne maximá teploty vzduchu až na 38 °C. Priemerná teplota vzduchu vo vegetačnom období je 14 °C.. Minimálna teplota vzduchu klesá pod 0 °C. v priemere v 118-tych a maximálna teplota vzduchu v priemere v 20-tych dňoch. Teplotu vyššiu ako 15 °C. má sto dní v roku. Priemerný počet letných dní s teplotou vyššou ako 25 °C. je päťdesiat. Priemerný počet ľadových dní s maximálnou teplotou – 0,1 °C. a nižšou je viac ako tridsať (SHMÚ, Sliač, 2022). Priemerné mesačné a ročné teploty vzduchu v °C. dokumentuje tab. 1. a graf 1.

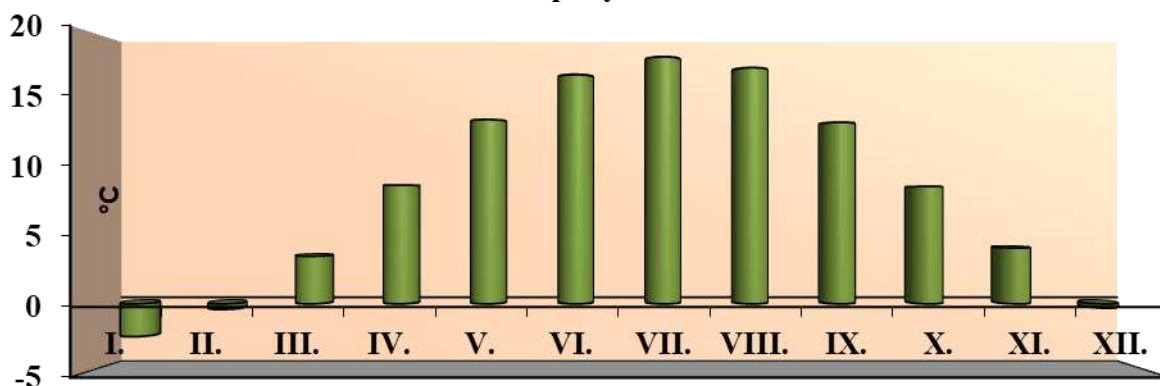
Tabuľka 1 Priemerné mesačné a ročné teploty vzduchu v °C.

mesiac	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	rok
°C	-2,4	-0,4	3,5	8,7	13,2	16,8	18,1	17,3	13,3	8,6	4,1	-0,3	8,4

Zdroj: Kol. autorov: SHMÚ Sliač, 2022

Spracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2022

Graf číslo 1: Priemerné mesačné a ročné teploty vzduchu v °C

Zdroj: Kol. autorov: SHMÚ Sliač, 2022

Spracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2022

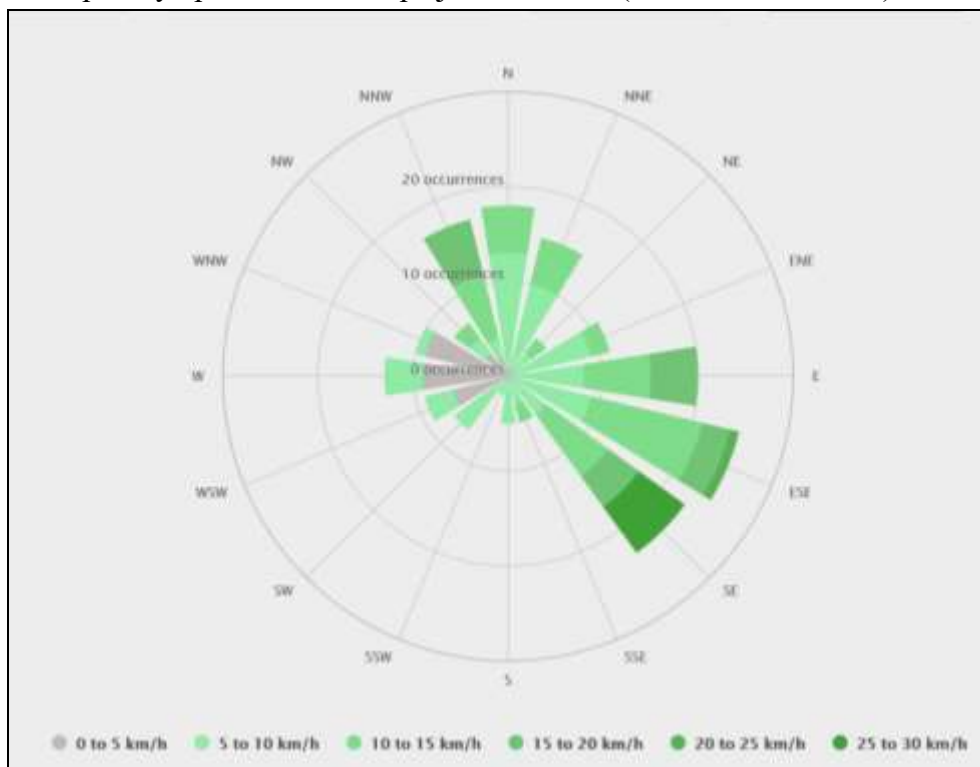
S teplotou vzduchu úzko súvisí aj relatívna vlhkosť vzduchu. Najvyššia relatívna vlhkosť je v zimných mesiacoch, kedy prevláda západné alebo severozápadné prúdenie vzduchu. Najnižšia vlhkosť je v letných mesiacoch jún a júl. Vzhľadom na kotlinový charakter a otvorenosť územia, je lokalita pomerne dobre vetraná, čo je priaznivé z hľadiska rozptylu znečisťujúcich látok.

Oblasť obce Brehy patrí medzi oblasti s komplikovanými veternými pomermi. Čo sa týka veterných pomerov v členitom reliéfe danej krajiny je prúdenie vzduchu rôznorodé. Závislé je najmä na expozícii a sklonitosti svahov. V ročnom priemere prevláda vietor totožný so smerom vyznačeného údolia, prípadne svahu. Vpádom novej studenej vzduchovej hmoty sa vyskytujú v doline silné padavé vetry, ktoré majú niekedy ničivé účinky v lesných porastoch. Najčastejšie prichádzajú na začiatku jari a najmenej na konci leta. V údolných záveterných lokalitách sa priemerné ročné rýchlosti vetra pohybujú v rozsahu 1-1,5 m/s a zastúpenie slabého prúdenia vzduchu s priemernými rýchlosťami do 2 m/s je až 80%. Najväčšia veternosť je vo vrcholových polohách kopcov, v ktorých

priemerné ročné rýchlosti vetra sa pohybujú v rozsahu 3-3,5 m/s a slabé prúdenia vzduchu s priemernými rýchlosťami do 2 m/s sa vyskytuje v priemere v 50%-nej častosti.

Oblačnosť a slnečný svit závisí tiež od ročného obdobia a mesiaca. Prízemné inverzie o vertikálnej hrúbke do 100 metrov sa vytvárajú najmä v údolí predmetného územia. Prízemné inverzie sa vyskytujú prevažne od večernej do skorej dopoludňajšej doby. V priemere v 35 dňoch sa v najnižších polohách vyskytujú celodenné prízemné inverzie. Najväčšiu početnosť v 65 –70% zastúpení vykazujú inverzie slabej intenzity, pri ktorých sú pahorkatinné polohy oproti dolinám teplejšie o 0 – 2°C (SHMÚ, Sliach, 2022).

Zdroj: www.meteoblue.com

Obrázok 8 Veterná ružica

Hmly sa vytvárajú prevažne v jesennom a zimnom období. Najviac oblačnosti sa vyskytuje v novembri až januári. V júli až septembri je pokrytie oblohy oblačnosťou menej ako 5% a tým sa v tomto období vyskytuje najmenej, v priemere len 4 – 5 zamračených dní (SHMÚ, Sliach, 2022).

1.4.6 Hydrologické pomery

Z hydrologického hľadiska sa skúmané územie zaraďuje do povodia rieky Hron. Riečnu sústavu možno klasifikovať ako elementárnu, nesie všetky znaky nevyvinutosti. Povodie Hrona sa v súčasnosti využíva na splav vodáckych základní. Hydrologicky riešené územie patrí k veľkým slovenským riekam- tok II. radu s celkovou dĺžkou 284 km a plochou povodia 5 464,5 km². Pre Hron je charakteristický snehovo-dažďový typ režimu odtoku s vysokou vodnosťou vo februári až v apríli s minimálnymi vodnými stavmi v septembri. Pravý breh Hrona tvorí hranicu riešeného územia. Podľa prílohy č. 1 vyhlášky MŽP SR č. 211/2005 Z. z., ktorou sa ustanovuje zoznam vodohospodársky významných

vodných tokov a vodárenských vodných tokov, náleží Hron do zoznamu vodohospodársky významných vodných tokov.

1.4.7 Flóra a fauna

Na základe fyto geografického členenia Slovenska (Atlas krajiny SR) patrí záujmové územie do oblasti západokarpatskej flóry (Carpaticum occidentale), obvodu predkarpatskej flóry (Praecarpaticum) a okresu Slovenské stredohorie. Z hľadiska potenciálnej prirodzenej vegetácie patrí medzi dubovo hrabové lesy. Súčasný stav vegetácie oproti potenciálnej vegetácii dotknutého územia je výrazne pozmenený. Pôvodná vegetácia bola z rôznych dôvodov odstránená ťažbou dreva napr. výstavbou budov, komunikácií a nahradená sekundárnymi spoločenstvami, resp. ruderálnymi a antropogénne degradovanými rastlinnými spoločenstvami. Pôvodné rastlinné spoločenstvá sa zachovali len ostrovčekovite a v refúgiách mimo riešeného územia a v súčasnosti plnia významné krajinnno-ekologické a stabilizačné funkcie v krajine. Priamo v posudzovanej lokalite sa nachádzajú spoločenstvá obhospodarovaných trávnatých spoločenstiev (údolná niva rieky Hron), zastavané územia a brehové pásmo Hrona.

CHKO Štiavnické vrchy má hodnotnú anorganickú prírodu, na ktorú sa naviazalo pestré rastlinné a živočíšne druhové zloženie znásobujúce príťažlivosť územia. Na celom predmetnom území prevažuje lesná fauna, ktorú na južne exponovaných a otvorených svahoch a bralách nahradili teplomilné panenské druhy.

Potenciálnu prirodzenú vegetáciu, ktorá by sa v riešenom území vyvinula bez antropogénneho vplyvu, predstavujú 3 rôzne celky:

- lužné lesy vrbovo- topoľové na nive Hrona
- dubov-hrabové lesy karpatské
- bukové kvetnaté lesy podhorské v najvyšších častiach hornatiny.

Geomorfologická členitosť, rôznorodé geologické podložie a geografická poloha sa odráža aj na rozmanitosti rastlinného krytu. Druhové zloženie lesov je antropogénnym vplyvom (banícka a hutnícka činnosť) zmenené – nepôvodné. Zachovali sa však dodnes aj málo narušené lesné komplexy. Za pôvodné dreviny môžeme v nižších polohách považovať dub plstnatý (*Quercus pubescens*) a dub zimný (*Quercus petraea*) rastúci často s hrabom obyčajným (*Carpinus betulus*). Vo vyšších polohách prevládajú buk lesný (*Fagus sylvatica*) s jedlou bielou (*Abies alba*) a na sutinách javor horský (*Acer pseudoplatanus*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*). Do lesných kultúr časom pribudol umelo vysadený smrek obyčajný (*Picea abies*), smrekovec opadavý (*Larix decidua* *Pendula*) a borovica lesná (*Pinus sylvestris*). Pre teplé oblasti je typický výskyt javora tatárskeho (*Acer tataricum*), ktorý ostro kontrastuje s výskytom chladnomilných druhov - breza plstnatá (*Betula pubescens*), jelša sivá (*Alnus incana*), chvostník jedľový (*Huperzia selago*), smrečinovec plazivý (*Goodyera repens*).

Veľmi zaujímavý je bylinný vegetačný kryt. Nachádzajú sa tu mezofilné druhy typické pre dubiny a bučiny, ale i množstvo chránených druhov často patriacich k endemitom. Rastie tu napríklad: kosatec sibírsky (*Iris sibirica*), orlíček obyčajný (*Aquilegia vulgaris*), žltohlav najvyšší (*Trollius altissimus*), ľalia cibul'konosná (*Lilium bulbiferum*), ľalia zlatohlavá (*Lilium martagon*), poniklec veľkokvetý (*Pulsatilla grandis*), vstavačovec bazový (*Dactylorhiza sambucina*), vstavačovec májový (*Dactylorhiza majalis*), päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*), mečík škridlicovitý (*Gladiolus imbricatus*), šafran karpatský (*Crocus carpatica*), kukučka vencová (*Lychnis coronaria*), ostrica chlpatá (*Carex pilosa*) a iné.

Z hľadiska živočíšnych regiónov sa riešené územie nachádza v oblasti Západných Karpát, vnútorného obvodu (južný okrsok). Zloženie fauny širšieho riešeného územia je výsledkom zásahov človeka. Vzhľadom na prevahu urbanizovanej krajiny, je súčasná fauna územia z hľadiska diverzity veľmi chudobná. Zo zoografickej stránky oblasť patrí hlavne do zóny eurosibírskej podoblasti, na niektorých miestach sa vyskytujú teplomilné prvky stepnej zóny. Bolo tu zistené okolo 5 550 druhov živočíchov, z ktorých chránených je 189 druhov. Živočíšstvo je viazané najmä na lesné biotopy a trávne porasty, menej na orné pôdy, brehové porasty, vodné toky, vodné plochy, skalné útvary a ľudské sídla. Podľa súčasnej legislatívy je väčšina živočíchov zaradená do zoznamu chránených druhov s vysokým spoločenským ohodnotením.

Z vtákov tu žije najmä stehlík pestrý (*Carduelis carduelis*), stehlík zelený (*Carduelis chloris*), sýkorka belasá (*Parus Caeruleus*), škovránok poľný (*Alauda arvensis*), kukučka jarabá (*Cuculus Canorus*), drozd kolohrivý (*Turdus torquatus*), žlna zelená (*Picus viridis*), d'ateľ veľký (*Dendrocopos major*), d'ateľ prostredný (*Dendrocopos medius*) aj malý (*Dendrocopos minor*), sojka škriekavá (*Garrulus glandarius*), orešnica perlovaná (*Nucifraga caryocatactes*), jarabica poľná (*Perdix perdix*), prepelica poľná (*Coturnix coturnix*), jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*), myšiak hôrny (*Buteo buteo*), jastrab krahulec (*Accipiter nisus*), orol krikl'avý (*Aquila pomarina*), orol malý (*Hieraaetus pennatus*), sokol lastovičiar (*Falco subbuteo*), vrana túlavá (*Corvus corone corone*), krkavec čierny (*Corvus corax*), sova lesná (*Strix aluco*), výr skalný (*Bubo bubo*) a volavka popolavá (*Ardea cinerea*).

Z cicavcov prevláda piskor lesný (*Mamalia*), jež bledý (*Erinaceus concolor*), veverica stromová (*Sciurus vulgaris*), kuna hôrna (*Martes martes*), kuna skalná (*Martes foina*), sviňa divá (*Suss crofa*), srnec hôrny (*Capreolus capreolus*), jeleň obyčajný (*Cervus elaphus*). Pozornosť si zasluhuje naša najväčšia mačkovitá šelma rys ostrovid (*Lynx lynx*), ďalej mačka divá (*Felis silvestris*), a v posledných rokoch aj medveď hnedý (*Ursus arctos*). Opustené staré banské diela sú vhodným biotopom pre viaceré druhy netopierov, napr. podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*), podkovár veľký (*Rhinolophus ferrumequinum*), netopier veľký (*Myotis myotis*), netopier brvitý (*Myotis emarginatus*), netopier ostrouchý (*Myotis blythi*) a iné.

Zoogeografickú pestrosť Štiavnických vrchov charakterizuje aj veľký počet plazov a obojživelníkov. Vyskytuje sa tu jašterica múrová (*Lacerta muralis*), jašterica zelená (*Lacerta veridis*), jašterica živorodá (*Lacerta vivipara*) ako a užovka hladká (*Coronella austriaca*), užovka obojková (*Natrix natrix*), užovka stromová (*Elaphe lonigissima*), slepúch lámavý (*Anguis fragilis*). Z obojživelníkov sa v hojnejšom počte vyskytuje ropucha bradavičnatá (*Bufo bufo*), ropucha zelená (*Bufo viridis*), skokan hnedý (*Rana temporaria*), salamandra škvrnitá (*Salamandra salamandra*) a iné.

V území je pozoruhodný aj výskyt chrobákov, motýľov a kôrovcov. Medzi typické živočíšne druhy vyskytujúce sa v tejto oblasti patria: roháč obyčajný (*Lucanus cervus*), drobníčka Revavyho (*Nycteola revayana*), fúzač dubový (*Plagionotus arcuatus*), fúzač škvrnitý (*Strangalia attenuata*), fúzač veľký (*Cerambyx cerdo*), kobylka bielopása (*Leptophyes albobittata*), kobylka dubová (*Meconema thalassinum*), kobylka južná (*Pachytrachis gracilis*), vidlochvost ovocný (*Iphiclides podalirius*), vidlochvost feniklový (*Papilio machaon*), mora jarná (*Orthosia incerta*), mníška veľkohlavá (*Lymantria dispar*), svrček dúbavový (*Nemobius sylvestris*), krátkonôžka štíhla (*Ablepharus kitaibelii*), jasoň chochlačkový (*Parnassius mnemosyne*) a iné.

1.4.8 Starostlivosť o životné prostredie a o územie

Medzi hlavné ciele v oblasti regionálnej ochrany životného prostredia patria opatrenia na jeho ochranu a tvorbu, na obmedzenie vplyvov poškodzujúcich životné prostredie, na podporu efektívneho využívania prírodných zdrojov a na zlepšenie technickej infraštruktúry v mikroregióne. Územné plánovanie je v súčasnosti upravené zákonom č. 50/1976 Z. z. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov. Územné plánovanie sústavne a komplexne rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia, určuje zásady a vecnú a časovú koordináciu činností ovplyvňujúcich životné prostredie, ekologickú stabilitu, kultúrno-historické hodnoty územia, územný rozvoj a tvorbu krajiny v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja.

Trvalo udržované životné prostredie je významným ukazovateľom kvality života. Dlhodobé udržovanie, ale aj skvalitňovanie prírodného prostredia, je spoločným cieľom všetkých obyvateľov obce. Monitorovaná je i kvalita vody a ovzdušia. Taktiež je monitorovaná optimalizácia nakladania s odpadmi a chránené územia (CHKO Štiavnické vrchy). Udržiavanie a zveľadňovanie obce neznamena len ochranu a údržbu existujúcej verejnej zelene, ale aj zabránenie ďalšiemu znižovaniu podielu zelených plôch v zastavanom území obce, ich rozhodovaniu a zmysluplné riadenie výstavby a využívania územia. V súlade s touto filozofiou obec každoročne zabezpečuje ošetrovanie a udržiavanie zelene- drevín, trávnikov, kvetinových záhonov, miestneho cintorína. Súčasťou prostredia, v ktorom obyvatelia žijú, sú aj verejné priestranstvá, chodníky, miestne komunikácie, námestie s pomníkom, ktoré je obcou pravidelne čistené, ale aj detské a športové ihrisko so zabezpečením pravidelnej údržby a obnovy. K ďalším činnostiam, ktoré sa podieľajú na vytváraní atraktívneho a zdravého prostredia patrí aj prevádzka či správa cintorínov. Kvalitné životné prostredie je jednou zo základných podmienok existencie ľudstva. Vzrastajúce problémy sú spojené práve so zhoršovaním kvality ŽP a vedú ku koncentrácii úsilia štátov Európy a hlavne novo rozšírenej Európskej únie eliminovať negatívne zásahy do životného prostredia a naprávať škody spôsobené v minulosti. Svedčí o tom i prijatie Šiesteho environmentálneho akčného programu Spoločenstva „*Životné prostredie 2010: Naša budúcnosť, naša voľba*“ (Akčný program), ktorý tvorí rámec environmentálnej politiky EÚ. Definuje kľúčové dlhodobé ciele v starostlivosti o životné prostredie, pričom za prioritu pokladá riešenie problémov zmeny klímy, ochrany prírody a biodiverzity, životného prostredia pre zdravie a kvalitu života, prírodných zdrojov a odpadov. Povinnosť a potreba naplniť prijaté ciele vedúce k zlepšovaniu negatívneho stavu životného prostredia, prináležia všetkým stupňom štátnej správy a samosprávy. Obec v uvedenej hierarchii predstavuje najnižší ale základný prvok.

Zákon NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny legislatívnou formou zabezpečuje zachovanie rozmanitosti podmienok a foriem života na zemi, vytvorenie podmienok na trvalé udržanie, obnovovanie a racionálne využívanie prírodných zdrojov, záchranu prírodného dedičstva, charakteristického vzhľadu krajiny a udržanie ekologickej stability. Vymedzuje územnú a druhovú ochranu a ochranu drevín. Územné časti vysokej biologickej a ekologickej hodnoty boli z hľadiska zachovalosti alebo ohrozenosti biotopov vyhlásené za chránené v niektorej z kategórií chránených území alebo podliehajú osobitnej ochrane.

Druhová ochrana sa viaže na chránené rastliny, chránené živočíchy, chránené nerasty a chránené skameneliny. Ochrana drevín zabezpečuje legislatívnu ochranu významným stromom a ich skupinám vrátane stromoradií, ktoré majú mimoriadny kultúrny, vedecký, ekologický prípadne krajnotvorný význam. Kataster obce vpadá do oblasti vyžadujúcej si

zvýšenú ochranu prírody. Na území sa nachádza významné lokality Rudno-Chlm- sedlo Krížny buk- Pukanec- Brehy- Gruny, ktoré patria pod CHKO Štiavnické vrchy. Ďalej sa tu nachádzajú lokality prezentujúce banícku históriu, v ktorých sa zachovali prvky baníctva a banských technických diel ako napr. lokalita Skalka, Šlosberg, Malý Veterník, Medokyšná, Biela skala a pod. V blízkosti katastrálneho územia na hranici s Tekovskou Breznicou sa nachádza významná lokalita Putikov vršok, vyhlásená v roku 1997 na ochranu najmladšej lokality sopečnej činnosti na Slovensku, s relatívne malou deštrukciou sopečnej štruktúry.

Starostlivosť o územie

Územným plánovaním sa sústavne a komplexne rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia, určujú sa zásady, navrhuje sa vecná a časová koordinácia činností ovplyvňujúcich životné prostredie, ekologickú stabilitu, kultúrno – historické hodnoty územia, územný rozvoj a tvorbu krajiny v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja. Územné plánovanie je v súčasnosti upravené zákonom č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov. Územno-plánovacia dokumentácia je základným nástrojom územného rozvoja a starostlivosti o životné prostredie v obci. Základným nástrojom územného plánovania je územný plán obce. Územný plán obce je výsledok formálneho plánovania a je územnoplánovacím dokumentom v zmysle zákona č.50/1976 Zb. (zákon o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov) a v zmysle vyhlášky č.84/1976 Zb. (o územnoplánovacích podkladoch a územnoplánovacej dokumentácii) v znení neskorších predpisov. Základným pre obec je územný plán sídelného útvaru (ÚPN SÚ), ktorého záväzná časť sa po schválení obecným zastupiteľstvom stáva všeobecne záväzným nariadením obce. Obstarávateľom ÚPN obce (alebo zóny) je obecná samospráva. Obec má v súčasnosti spracovaný územný plán.

Väčšina katastrálneho územia obce Brehy (viac ako 90% výmery) leží v CHKO Štiavnické vrchy, vrátane malej časti zastavaného územia v lokalite Liešna. Hranicu chráneného územia tvorí prevažne hranica lesa. Na území CHKO Štiavnické vrchy platí podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny 2. stupeň územnej ochrany. Maloplošné chránené územia národného významu sa v riešenom území nenachádzajú. MŽP SR bola v roku 2004 časť katastrálneho územia obce zaradená do navrhovaného zoznamu území európskeho významu pod názvom „Hodrušská hornatina” /SKUEV 0263). Toto územie však nie je zapísané v zozname lokalít európskeho významu schváleného rozhodnutím Komisie 2008/26/ES zo dňa 13.11.2007. Taktiež sa tu nenachádzajú žiadne chránené stromy ani mokrade zaradené do zoznamu podľa Ramsarského dohovoru.

Štrukturálnymi prvkami ÚSES sú biocentrá, biokoridory a interakčné prvky. Základným prvkom ÚSES je biocentrum. Ide o kompaktné a ekologicky súvislé územie, ktoré je hostiteľom prirodzených alebo prírode blízkych spoločenstiev voľne žijúcich druhov rastlín a divožijúcich druhov živočíchov. Podmienkou pre toto územie je poskytovať trvalé podmienky pre výživu, úkryt a rozmnožovanie živých organizmov a udržiavať primerané genetické zdravie populácií. Podľa RÚSES okresu Žiar nad Hronom a ÚPN VÚC Banskobystrického kraja do riešeného územia zasahuje jadrové územie európskeho významu, ktoré spĺňa kritéria pre biocentrum nadregionálneho významu:

- NBc Hodrušská hornatina- biocentrum predstavuje jadrová časť ÚEV Hodrušská hornatina, ktorá tvorí kostru ekologickej stability regiónu a na ktorú sa viažu prvky ekologickej stability miestneho významu.

Biocentrá, ktoré spĺňajú uvedené kritériá sa navrhujú v katastrálnom území Brehy navrhujú tieto: MBc Liešňa, MBc Chlm, MBc Pleso a MBc Putikov vŕšok. Biokoridor predstavuje ekologicky hodnotný krajinný segment, ktorý na rozdiel od biocentra nemusí mať kompaktný tvar. Základnou funkciou biokoridoru je umožňovať migráciu živých organizmov medzi biocentrami. Z RÚSES okresu Žiar nad Hronom a ÚPN VÚC Banskobystrického kraja bol prevzatý návrh biokoridoru nadregionálneho významu a to (Šteffek a kol., 1992):

- NBk 12/12 Vodný tok Hron- hydricko-terestrický biokoridor tvorí vodný tok Hrona a jeho niva s TTP a brehovou vegetáciou. Medzi Žarnovicou a Novou Baňou z dôvodu výstavby rýchlostnej cesty R1 došlo k prehradeniu pôvodného koryta Hrona na nové, čo spôsobilo zánik pôvodných biotopov rastlinstva a živočíšstva. Na novovzniknutých biotopoch sa usídlili nové druhy.

Pre doplnenie kostry územného systému ekologickej stability sa navrhujú biokoridory:

- MBk Obecný potok- biokoridor miestneho významu sa navrhuje na trase Obecného potoka.
- MBk Liešňanský potok- biokoridor miestneho významu sa navrhuje od prameňa potoka, ďalej v smere potoka až po jeho ústie do Hrona (biokoridoru nadregionálneho významu).

Do katastrálneho územia zasahujú dve chránené ložiskové územia a dobývacie priestory:

- Pukanec- Au, Ag, rudy a
- Hodruša-Hámre- Banská Štiavnica- Au-Ag, Pb-Zn-Cu rudy.

Ďalej sem zasahuje časť dobývacieho priestoru Tekovská Breznica určeného pre dobývanie výhradného ložiska čadiča.

1.4.9 Ochrana ovzdušia

Na ochranu ovzdušia v obci pred potenciálnymi a reálnymi zdrojmi znečistenia slúži zákon č. 309/1991 Zb. o Ochrane ovzdušia pred znečisťujúcimi látkami v znení neskorších predpisov. Upravuje práva a povinnosti právnických a fyzických osôb pri ochrane ovzdušia pred vnášaním znečisťujúcich látok ľudskou činnosťou a spôsobom obmedzenia následkov znečisťovania. V zákone sú definované znečisťujúce látky, zdroje znečisťovania, povinnosti právnických a fyzických osôb ako aj prevádzkovateľov zdrojov znečistenia ovzdušia, poplatky a pokuty za znečisťovanie ovzdušia. Definované sú veľké zdroje znečistenia ovzdušia ako technologické celky so súhrnným tepelným výkonom 50 MW alebo vyšším. V samotnom sídle sa výroba výrazne znečisťujúca ovzdušie nenachádza. Líniovým zdrojom znečistenie ovzdušia z automobilovej dopravy sú komunikácie cesta III. triedy / č. 512 prechádzajúca cez kataster obce. Na tomto úseku v čase zvýšenej dopravnej záťaže prichádza k zvýšeniu prašnosti a tiež emisií z dopravných prostriedkov (hlavne prejazd nákladných áut s TKO). Hlavným zdrojom znečistenia na území obce sú poľnohospodárska výroba, individuálne zdroje tepla a diaľkový prenos.

Priaznivost' miestnej klímy k potenciálu vychádza hlavne z typu veternosti a inverzií nakoľko prúdenie vzduchu a stabilná inverzná stratifikácia ovzdušia najviac ovplyvňujú rozptyl škodlivín. Stekanie chladného vzduchu v noci do kotliny

zo štiavnických vrchov spôsobuje zanášanie kotlinového priestoru znečisťujúcimi látkami. Slabé JV prúdenie vzduchu, ktoré prevláda v Žiarskej kotline najmä od večerných do ranných hodín podmieňuje zníženie rýchlosti vetra, a tým aj jeho unášaciu silu. V styku s vyššími pahorkatinnými okrajovými polohami sa tento zoslabujúci vietor ešte viac zoslabuje a zároveň deformuje. Za spolupôsobenia stabilného zvrstvenia ovzdušia dochádza v horných častiach dolín orientovaných v smere prevládajúceho prúdenia vzduchu k zvýšeným koncentráciám škodlivín a to najmä oxidu siričitého v dôsledku jeho pomalej transformácie v ovzduší. Preto v oblasti je oproti okoliu vyššie znečistenie ovzdušia, ktoré ale nie je spôsobené len zanášaním škodlivín z hlinikárne, ale aj miestnymi zdrojmi znečistenia ovzdušia z poľnohospodárskej výroby, živočíšnych fariem a nekvalitných zdrojov vykurovania. Obec Brehy je od žiarskej hlinikárne vzdialená cca 30 km.

Obdobne zvýšené znečistenie ovzdušia oproti okoliu najmä z hľadiska prašnosti je zaznamenané i v Žiari nad Hronom, ktoré nie je spôsobené len od hlinikárne, ale i z miestnych zdrojov znečistenia. Stav ovzdušia v obci je ovplyvnený existujúcimi strednými a veľkými zdrojmi znečistenia, ktoré sa nachádzajú i v meste Nová Baňa, ako aj intenzívnou automobilovou dopravou na rýchlostnej ceste R1 (líniový zdroj znečistenia). V Novej Bani je prevádzkovaný jeden veľký zdroj znečistenia ovzdušia - Knauf Insulatio a.s. a niekoľko stredných zdrojov znečistenia - ide hlavne o plynové kotolne spol. Cortizo Slovakia, Tristone a aj chov hospodárskych zvierat. Ďalším veľkým zdrojom znečistenia je Slovnaft Hronský Beňadik (skladovanie ropných látok), územie obce býva znečisťované aj častým prejazdom nákladných a veľkotonážnych vozidiel z lomu z Tekovskej Breznice a pod.

1.4.10 Zatiaženie prostredia hlukom z dopravy

V zmysle Nariadenia vlády SR č. 40/2002 Z. z. o ochrane zdravia pred hlukom a vibráciami najvyššie prípustné hodnoty hluku z dopravy vo vonkajších priestoroch v obytnom území ciest I. a II. triedy, zberných mestských komunikácií a hlavných železničných ťahov sú povolené pre deň $LA_{eq,p} = 60$ dB a v noci $LA_{eq,p} = 50$ dB. Hlavná dopravná záťaž v katastrálnom území je na ceste III. triedy, ktorá prechádza cez obec. Hluk z dopravy na rýchlostnej ceste R1 a železnici zasahuje centrálnu časť obytného územia obce Brehy, napriek tomu, že uvedené koridory riešeným územím neprechádzajú. Uvedené koridory riešeným územím prechádzajú okrajovo. Príčinou je poloha zastavaného územia obce na vyvýšenej polohe úpätia svahu. Presná hladina hlukovej záťaže bola zisťovaná. Bola zistená prekročená hladina hluku, preto zníženie hladiny hluku je v dlhodobom riešení národnej diaľničnej spoločnosti. Obec Brehy požiadala NDS o zväznenie vybudovania protihlukovej steny.

1.4.11 Radiačné zatiaženie

Miera prirodzenej rádioaktivity nie je vysoká - územie leží na rozhraní oblastí s nízkym a stredným radónovým rizikom.

1.4.12 Znečistenia povrchových vôd

Kvalita povrchových vôd sa sleduje na rieke Hron. Monitoring SHMÚ sa pravidelne vykonáva na profiloch Žiar nad Hronom, Žarnovica a Kalná nad Hronom.

V profile Žarnovica je kvalita vody ovplyvňovaná odpadovými vodami z banskej, hutnej, drevo a kovospracujúcich prevádzok. V Novej Bani pritekajú odpadové vody s obsahom minerálnych vlákien pri výrobe izolačných materiálov a odpadové vody zo závodu Cortizo Slovakia. zdrojom znečistenia sú aj komunálne odpadové vody miest a obcí. Z hľadiska kyslíkového režimu (skupina A) je voda v III. triede znečistenia (znečistená voda), podľa základných fyzikálno-chemických ukazovateľov (skupina B) prevažne čistá voda. V skupinách C a D (nutrienty, biologické ukazovatele) je na všetkých profiloch kvalita vody v III. triede znečistenia. Údaje o znečistení Obecného a Liešňanského potoka nie sú k dispozícii. Pri ich prameňoch sa predpokladá nízka miera znečistenia. Znečistenie podzemných vôd sa v území nepredpokladá.

Vodný zdroj zásobujúci obec pitnou vodou sa nachádza asi 1 km juhovýchodne od katastrálneho územia Pukanec.

Medzi plochy, ktoré si vyžadujú zvýšenú ochranu v zmysle §12, odst. (4), písm. o, vyhlášky č. 55/2001 Z.z. o územnoplánovacích podkladoch a územnoplánovacej dokumentácii v Územnom pláne obce Brehy sú vymedzené plochy ohrozované záplavami-inundačné územie Hrona, v ktorom nie je možná žiadna nová výstavba.

1.4.13 Kontaminácia pôdy

Riešené územie a jeho okolie sa z hľadiska kontaminácie pôd nachádza v území s nízkym obsahom rizikových látok. Obsah väčšiny rizikových látok je pod hygienickými limitmi.

1.4.14 Stav v odpadovom hospodárstve

Zákon č. 79/2015 o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov nadobudol účinnosť od 1. januára 2016 okrem čl. I § 13 písm. e) šiesteho bodu, § 14 ods. 1 písm. j) a čl. V prvého a druhého bodu, ktoré nadobudli účinnosť 1. júla 2016, a čl. I § 83 ods. 3 písm. b), ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2017. Tento zákon upravuje programové dokumenty v odpadovom hospodárstve, opatrenia na predchádzanie vzniku odpadu, práva a povinnosti právnických a fyzických osôb pri predchádzaní vzniku odpadov a pri nakladaní s odpadmi, rozšírenú zodpovednosť výrobcov, nakladanie s vyhradenými výrobkami a prúdmi odpadov, nakladanie s komunálnym odpadom, cezhraničný pohyb odpadov, informačný systém odpadového hospodárstva, pôsobnosť orgánov štátnej správy a obcí vo veciach štátnej správy odpadového hospodárstva a zodpovednosť za porušenie povinností na úseku odpadového hospodárstva. Hierarchia odpadového hospodárstva je definovaná v Smernici Európskeho parlamentu a rady č. 2008/98/ES o odpade a následne bola prevzatá a zapracovaná do slovenskej legislatívy. Zoradená je od najvyššej priority:

- predchádzanie vzniku,
- príprava na opätovné použitie,
- recyklácia,
- iné zhodnocovanie, napr. energetické zhodnocovanie,
- zneškodňovanie.

Za nakladanie s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom, ktorý vznikol na území obce, zodpovedá obec, ak ide o:

1. zmesový odpad a oddelene vyzbieraný odpad z domácností,
2. zmesový odpad z iných zdrojov,
3. drobný stavebný odpad.

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Brehy na roky 2023 – 2028

Obec je zodpovedná za zabezpečenie zavedenia a vykonávania triedeného zberu komunálnych odpadov pre :

- papier,
- plasty,
- kovy,
- sklo,
- kompozitné obaly na báze lepenky (tzv. nápojové kartóny, staršie označenie viacvrstvové kombinované materiály na báze lepenky (VKM)).

Fyzicky zber vykonáva zberová spoločnosť alebo obec sama:

- ktorá má **príslušné povolenia** na nakladanie s odpadom,
- má uzatvorenú **zmluvu s obcou** na vykonávanie zberu a prepravy odpadov,
- má uzatvorenú **zmluvu s rovnakou OZV pre obaly** ako obec, na ktorej území sa zber vykonáva.

OZV z prostriedkov získaných od zmluvných výrobcov financuje:

- náklady na zabezpečenie a vykonávanie systému zberu odpadov triedených zložiek pre papier, plasty, kovy, sklo a VKM na báze lepenky (na základe zmluvy s obcou),
- náklady na zabezpečenie zberných nádob (kontajnery, vrecia) na triedený zber týchto zložiek komunálnych odpadov (papier, plasty, kovy, sklo, VKM na báze lepenky),
- propagačné a vzdelávacie aktivity so zameraním na triedený zber odpadov v obci.

Obec financuje:

- náklady súvisiace so zverejnením popisu celého systému nakladania s KO vrátane triedeného zberu v obci na svojom webovom sídle,
- náklady spôsobené nedôsledným triedením, ak v nádobe presiahne iná zložka odpadu viac, ako je prípustná miera znečistenia podľa Prílohy č. 8a zákona o odpadoch (pre rok 2022 je to 30 %, pre rok 2023 25 % vrátane, a pre rok 2024 a nasledujúce roky do 20 % vrátane),
- úhradu nákladov triedených zložiek KO, na ktoré sa nevzťahuje rozšírená zodpovednosť výrobcov,
- v prípade, ak sa neuskutočnili navrhované zmeny systému v dôsledku overovania funkčnosti a nákladovosti triedeného zberu, tak náklady na triedený zber, ktoré presiahnu tzv. obvyklé náklady.

Systém a podmienky zberu charakterizuje obec vo svojom všeobecne záväznom nariadení obce o nakladaní s komunálnymi odpadmi a drobnými stavebnými odpadmi. Obec po skončení kalendárneho roka potvrdzuje zmluvnej OZV pre obaly množstvá oddelene zbieranej zložky KO, ktoré boli na jej území vyzbierané a vykúpené. Obec je povinná nahlásiť zmluvnej OZV pre obaly a MŽP SR údaje o produkcii zmesového odpadu a komunálnych odpadov z obalov a komunálnych obalov z neobalových výrobkov oddelene vyzbieraných v obci za predchádzajúci rok do 28. februára. Obce a mestá majú v zmysle platných právnych predpisov v odpadovom hospodárstve, najmä v oblasti nakladania s komunálnymi odpadmi, mnoho zodpovedností a povinností. K najvýznamnejším patria:

- plnenie všeobecných povinností vyplývajúcich z § 80 a 81 zákona č. 79/2015 Z. z. o odpadoch v znení n. p.,

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

- vedenie evidencie odpadov na predpísaných tlačivách a ohlasovanie ustanovených údajov;
- vypracovanie Všeobecného záväzného nariadenia obce o nakladaní s komunálnymi odpadmi a drobnými stavebnými odpadmi na území obce vrátane zmien,
- zverejnenie všeobecne zrozumiteľného popisu celého systému nakladania s komunálnymi odpadmi vrátane triedeného zberu v obci, vrátane konkrétnych opatrení zavedených na podporu predchádzania vzniku odpadu na území obce, na webovom sídle,
- uzatvorenie zmlúv na vykonávanie zber a výkupu vrátane mobilného zberu a výkupu a prepravy komunálnych odpadov, s výnimkou biologicky rozložiteľného kuchynského a reštauračného odpadu od prevádzkovateľa kuchyne na území obce,
- informačná kampaň zameraná na zvýšenie zberu biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov,
- súlad v prevádzkovaní Zberného dvora s legislatívnymi povinnosťami,
- súlad v prevádzkovaní malej kompostárne s legislatívnymi povinnosťami,
- zasielanie údajov o produkcii zmesového odpadu a komunálnych odpadov z obalov a komunálnych odpadov z neobalových výrobkov oddelene vyzbieraných v obci za predchádzajúci rok do 28. februára zmluvnej OZV pre obaly a MŽP SR,
- výpočet vzorca pre určenie úrovne triedenia komunálnych odpadov (túto činnosť NP nezabezpečuje) a iné.

Obce sa musia riadiť legislatívou odpadového hospodárstva a to nasledovne:

- Zákon č. 79/2015 Z.z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení n.p. (aktualizácia účinná od 1. 1. 2023).
- Zákon č. 302/2019 Z. z. o zálohovaní jednorazových obalov na nápoje a o zmene a doplnení niektorých zákonov (368 KB) (aktualizácia účinná od 1. 1. 2023).
- Zákon č. 329/2018 Z. z. o poplatkoch za uloženie odpadov a o zmene a doplnení zákona č. 587/2004 Z. z. o Environmentálnom fonde (1593 KB) (aktualizácia účinná od 15.03.2021).
- Vyhláška č. 365/2015 Z. z., ktorou sa ustanovuje Katalóg odpadov (1500 KB) (aktualizácia účinná od 1.1.2018).
- Vyhláška č. 366/2015 Z. z. o evidenčnej povinnosti a ohlasovacej povinnosti (11767 KB) (prílohy obsahujú vzory tlačív) (aktualizácia účinná od 01.01.2021).
- Oznámenie 368/2015 Z. z. o vydaní výnosu o jednotných metódach analytickej kontroly odpadov.
- Vyhláška č. 371/2015 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o odpadoch (4520 KB) (aktualizácia účinná od 2. 1. 2023).
- Vyhláška č. 373/2015 Z. z. o rozšírenej zodpovednosti výrobcov vyhradených výrobkov a o nakladaní s vyhradenými prúdmi odpadov (5258 KB) (aktualizácia účinná od 02.06.2022).
- Vyhláška č. 382/2018 Z. z. o skládkovaní odpadov a uskladnení odpadovej ortuti (2016 KB) (aktualizácia účinná od 26.01.2021).

Súvisiaca legislatíva

- Zákon č. 359/2007 Z.z. o prevencii a náprave environmentálnych škôd a o zmene a doplnení niektorých zákonov (aktualizácia účinná od 27.12.2019).

Právne predpisy upravujúce oblasť obalov a odpadov z obalov v Európskej únii

- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/98/ES z 19. novembra 2008 o odpade a o zrušení určitých smerníc. (Doplnené Smernicou Komisie (EÚ) 2018/851 z 30. mája 2018)
- Smernica Európskeho Parlamentu a rady č. 94/62/ES o obaloch a odpadoch z obalov, konsolidované znenie, vrátane všetkých doplnení (420 KB) (Doplnené Smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/852 z 30. mája 2018)
Súhrn platnej legislatívy :
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/904 z 5. júna 2019 o znižovaní vplyvu určitých plastových výrobkov na ŽP (SUP) .
- Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2020/2151 zo 17. decembra 2020, kt. sa stanovujú pravidlá harmoniz. špecifikácií označenia .
- Korigendum k vykonávaciemu nariadeniu Komisie (EÚ) 2020/2151 zo 17. decembra 2020, kt. sa stanovujú pravidlá označenia .
- Usmernenie Komisie o jednorazových plastových výrobkoch v súlade so smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/904 SUP.

Právne predpisy upravujúce oblasť batérií a akumulátorov v Európskej únii

- Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2006/66/ES zo 6. septembra 2006 (308 KB) (Doplnené Smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/849 z 30. mája 2018)

Právne predpisy upravujúce oblasť elektrozariadení a elektroodpadov v Európskej únii

- Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2011/65/EÚ z 8. júna 2011 o obmedzení používania určitých NL v EEZ (630 KB) (Doplnené Smernicou Komisie (EÚ) 2020/364 zo 17. decembra 2019)
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2012/19/EÚ zo 4. júla 2012 o odpade z elektrických a elektronických zariadení (OEEZ) (481 KB) (Doplnené Smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/849 z 30. mája 2018)
- Novela zákona o odpadoch v zákone č. 216/2021 Z. z. sa týka zmeny § 16 ods. 10 písm. a) a b) zákona o odpadoch. Novela zákona o odpadoch vykonaná zákonom č. 460/2019 Z. z. doplnila do ustanovenia § 16 upravujúceho zber odpadu a výkup odpadu odsek 10, ktorý upravuje povinnosti pri vykonávaní zberu zmesového odpadu alebo triedeného zberu komunálnych odpadov z obalov a komunálnych odpadov z neobalových výrobkov v obci.

Zákon v roku 2019 v § 16 ods. 10 stanovil povinnosti:

1. zabezpečiť vybavenie zberných vozidiel váziacim systémom zaradeným do skupiny určených meradiel a spĺňajúcim požiadavky na určené meradlo,
2. ohlasovať príslušnej obci množstvá vyzbieraného zmesového odpadu a vyzbieraných komunálnych odpadov z obalov a komunálnych odpadov

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Brehy na roky 2023 – 2028

z neobalových výrobkov v obci, na území ktorej vznikli tieto odpady, do 15 dní od skončenia mesiaca, v ktorom bol zber uskutočnený.

Účinnosť tejto úpravy je 1. januára 2023, čím bol vytvorený priestor na zabezpečenie splnenia tejto povinnosti a prípravu subjektov pri vykonávaní zberu zmesového odpadu alebo triedeného zberu komunálnych odpadov z obalov a komunálnych odpadov z neobalových výrobkov na plnenie týchto nových povinností.

Ďalšie povinnosti obce:

V zmysle § 81 ods. 7 pís. h) zák. č. 79/2015 Z.z. je obec povinná zverejniť na svojom webovom sídle podrobný všeobecne zrozumiteľný popis celého systému nakladania s komunálnymi odpadmi vrátane triedeného zberu v obci. Cieľom vyššie uvedenej povinnosti je zlepšiť informovanosť obyvateľov nielen o systéme triedeného zberu v obci, ale o nakladaní so všetkým komunálnym odpadom, ktorý v obci vzniká, keďže nie každý je schopný vyhľadávať si tieto informácie vo VZN obcí a v ich dodatkoch.

1.4.15 Ochrana prírody a krajiny

Viac ako 90% výmery katastrálneho územia obce Brehy, vrátane malej časti zastavaného územia v lokalite Liešna patrí do CHKO Štiavnické vrchy. Hranicu CHKO tvorí prevažne hranica lesa. Na území platí II. stupeň ochrany podľa zákona 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny.

Maloplošné chránené územia (osobitne chránené časti) národného významu sa v katastri nenachádzajú.

Výnosom MŽP SR č. 3/2004- 5.1 zo dňa 14.7.2004 bola časť katastrálneho územia obce zaradená do navrhovaného zoznamu území európskeho významu pod názvom „Hodrušská hornatina“ (SKUEV 0263), ktoré sa prekrýva s CHKO Štiavnické vrchy. Toto územie je zapísané v zozname lokalít európskeho významu schváleného rozhodnutím Komisie 2008/26/ES zo dňa 13.11.2007, ktorým sa podľa smernice Rady 92/43/EHS prijíma zoznam lokalít európskeho významu v Panónskej biogeografickej oblasti.

- Pre sústavu chránených území európskeho významu platí druhý stupeň ochrany.

Územie je navrhované z dôvodu ochrany (Zákon NR SR č. 543 Z. z. o ochrane prírody a krajiny).

a.) biotopov európskeho významu:

- Nížinné a podhorské kosné lúky (6510),
- Karpatské a panónske dubovo-hrabové lesy (91G0),
- Lipovo-javorové sutinové lesy (9180),
- Vápnomilné bukové lesy (9150),
- Bukové a jedľové kvetnaté lesy(9130),
- Kyslomilné bukové lesy (9110),
- Silikátové skalné sutiny v montánnom až alpínskom stupni (8110)

b.) podľa druhov európskeho významu

Medzi chránené druhy patria: fúzač alpský (*Rosalia alpina*), fuzáč veľký (*Cerambyx cerdo*), plocháč červený (*Cucujus cinnaberinus*), roháč obyčajný (*Lucanus cervus*), kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), vydra riečna (*Lutra lutra*), medveď hnedý (*Ursus arctos*), netopier obyčajný (*Myotis myotis*), netopier brvitý (*Myotis emarginatus*), netopier ostrouchý (*Myotis blythi*), lietavec sťahovavý (*Miniopterus schreibersii*), podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*) a podkovár veľký (*Rhinolophus ferrumequinum*).

V území sa nenachádzajú žiadne chránené stromy ani mokrad'ové spoločenstvá. V blízkosti riešeného územia v k. ú. Tekovská Breznica sa nachádza prírodná pamiatka Putikov vršok, vyhlásená v roku 1997 na ochranu najmladšej lokality sopečnej činnosti na Slovensku s relatívne malou deštrukciou sopečnej štruktúry.

Štrukturálnymi prvkami ÚSES sú biocentrá, biokoridory a interakčné prvky. Základným prvkom ÚSES je biocentrum. Ide o kompaktné a ekologicky súvislé územie, ktoré je hosťiteľom prirodzených alebo prírody blízkych spoločenstiev voľne žijúcich druhov rastlín a živočíchov. Zaraďujú sa sem štyri biocentrá, ktoré spĺňajú kritériá ÚSES a nimi sú:

- **MBc Liešňa-** biocentrum miestneho významu tvorí prevažne porast a TTP na vrchu Liešňa, medzi časťami Močarina a Liešňa a súčasne v kontakte s navrhovanými biokoridormi MBk Obecný potok a MBk Liešňanský potok
- **MBc Chlm-** biocentrum miestneho významu tvorí 80 – 100 ročný porast na svahoch masívu vrchu Chlm až po kontaktnú polohu s navrhovaným biokoridorom miestneho významu MBk Obecný potok
- **MBc Pleso-** navrhované biocentrum miestneho významu tvorí vodná plocha s okolitými podmáčanými TTP, v kontakte s riekou Hron
- **MBc Putikov vršok-** biocentrum miestneho významu tvorí plocha prírodnej pamiatky a lesný porast na severnom svahu až po MBk Liešňanský potok.

Do biokoridoru nadregionálneho významu patrí:

- NBk 12/12 Vodný tok Hron

Do biokoridoru miestneho významu sa navrhujú biokoridory a to:

- MBk Obecný potok
- MBk Liešňanský potok

Územie NATURA 2000 v bezprostrednom okolí sa nenachádza žiadne územie. Taktiež sa v území nenachádza ani chránené vtáčie územie.

1.4.16 Súčasná krajinná štruktúra v obci Brehy

➤ **Reálna vegetácia** sa v riešenom území odchyľuje od potenciálnej prirodzenej vegetácie. Niva Hrona je odlesnená, zalesnená zostala hornatina. V druhovej skladbe prevláda buk (58, 72%), ďalej je zastúpený hrab (14,04%) a ostatné listnaté dreviny-javor, dub cerový, agát (viac ako 20%). V malej miere sa vyskytujú ihličnaté dreviny-smrek (1,11%), borovica (1,75%), smrekovec (1,48%). Lesné plochy pokrývajú väčšinu riešeného územia. Majú výmeru 946, 94 ha t. j. 76,6% z celkovej výmery katastrálneho územia.

- **Spoločenstvá stepného typu** tvoria väčšinu poľnohospodárskeho pôdneho fondu. Nachádzajú sa na strmých svahoch v prechodových polohách medzi zastavaným územím a zalesnenými plochami. V minulosti sa využívali ako pasienky.
- **Sukcesné lesné spoločenstvá** vznikli na hospodársky nevyužívaných plochách, alebo nachádzajú sa tu rôzne formácie nelesnej drevinovej a krovinovej vegetácie. Trvalé trávne porasty majú výmeru 151,87 ha, t. j. 12,3% z celkovej výmery katastrálneho územia.
- **Plochy ornej pôdy** sa nachádzajú len v úzkom (menšom) pruhu na nive Hrona. Orná pôda má výmeru 50,6 ha, t.j. 4,1% z celkovej výmery katastrálneho územia.
- **Synantropná vegetácia** má zastavanom území kultúrny charakter. Tvoria ju prevažne úžitkové záhrady, okrasné plochy pri rodinných domoch a na záhumienkoch.
- **Záhrady** tvoria v obci 31,6 ha, t.j. 2,56% z celkovej výmery katastrálneho územia.
- **Sídelná vegetácia** sa nachádza v centre obce a to na námestí, kde má charakter verejného parku a v miestach pozdĺž Obecného potoka.

1.5 Demografická charakteristika

1.5.1 Obyvateľstvo

Samotná obec Brehy prechádzala rôznymi vývinovými etapami, čo malo výrazný vplyv na vývojové zmeny v počte obyvateľov. V minulosti- z histórie o samotnej obci sa dozvedáme, že zmeny hospodárstva a následne celej spoločnosti boli predovšetkým ovplyvňované rôznymi udalosťami. Počet obyvateľov v obci Brehy v rokoch 2015 až 2021 dokumentuje tabuľka 2.

Tabuľka 2 Počet obyvateľov v obci Brehy v rokoch 2015 – 2021

Názov obce/ rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Brehy spolu	1059	1049	1046	1038	1040	1044	1008

Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Vypracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2023

Z tabuľky 2 môžeme vidieť, že počet obyvateľov od roku 2015 do roku 2021 mierne klesol. Kým v roku 2015 mala obec Brehy spolu 1059 obyvateľov, v roku 2021 ku koncu roka 2021 v obci žilo spolu 1008 obyvateľov spolu.

Tabuľka 3 dokumentuje počet trvale bývajúceho obyvateľstva v mužskej populácii.

Tabuľka 3 Stav trvale bývajúceho obyvateľstva – muži v rokoch 2015 – 2021

Názov obce/ rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Brehy spolu muži	550	553	549	545	545	545	526

Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Vypracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2023

V roku 2015 v obci žilo spolu 550 mužov. V roku 2021 v obci sa dožilo spolu 526 obyvateľov mužského pohlavia. Muži oproti ženskej populácii majú v obci prevahu. Stav trvale bývajúceho obyvateľstva v ženskej populácii v rokoch 2015 až do roku 2021 zobrazuje tabuľka 4.

Tabuľka 4 Stav trvale bývajúceho obyvateľstva – ženy v rokoch 2015 – 2021

Názov obce/ rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Brehy spolu ženy	507	496	497	493	495	499	482

Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Vypracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2023

V roku 2015 mala obec Brehy spolu 507 žien. Od tohto roku do konca roka 2021 populácia žien mierne klesla. V roku 2021 mala obec spolu 482 žien.

1.5.2 Dynamika počtu obyvateľov

Medzi základné demografické ukazovatele patrí aj dynamika obyvateľstva, ktorá sa vyjadruje prirodzeným a mechanickým pohybom. V obci Brehy sa v roku 2021 narodilo spolu 7 detí, zomrelo spolu 27 obyvateľov. Prvou príčinou úmrtí sú zhoršené životné a pracovné podmienky. V roku 2020 v obci zomrelo niekoľko obyvateľov aj následkov pandémie Covid. Závažnejším problémom je aj vysoká úmrtnosť na jednotlivé druhy ochorení podľa veku. Ide pritom hlavne o srdcovocievne ochorenia a nádory, ako aj choroby dýchacej sústavy, ktoré spôsobujú 76 % všetkých úmrtí. Ďalšími skupinami v poradí najčastejších príčin úmrtí sú poranenia, otravy a niektoré iné následky vonkajších príčin. Tieto skupiny príčin smrtí spolu predstavujú takmer 90 % všetkých úmrtí. Prirodzený prírastok dosiahol v obci zápornú hodnotu – 27 obyvateľov. Migračné saldo dosiahlo úroveň – 2 a celkový prírastok obyvateľov bol – 22 (Stav k 31.12.2021). Vývoj počtu narodených, zosnulých, prisťahovaných a odsťahovaných dokumentuje Tabuľka 5.

Tabuľka 5 Dynamika obyvateľstva v obci Brehy v rokoch 2015 až 2021

Rok		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
		Prirodzený	narodení	7	8	5	6	7
Pohyb	zomrelí	13	13	14	12	11	16	27
Prirodzený		-6	-5	-9	-6	-4	-9	-20
Prírastok								
Migračné saldo		11	-3	6	-2	6	13	-2
Celk. prírastok		5	-8	-3	-8	2	4	-22
Poč. obyvateľov	spolu	1059	1049	1046	1038	1040	1044	1008

Vysvetlivka: migračné saldo predstavuje rozdiel medzi počtom prisťahovaných a odsťahovaných

Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Vypracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2023

1.5.3 Veková a pohlavná štruktúra

Veková štruktúra obyvateľstva sa vyjadruje aj zaradením obyvateľstva do vekových skupín prostredníctvom biologických, hlavných a produktívnych vekových skupín (Mládek, a i., 2006).

Syntetickým ukazovateľom úrovne životných podmienok obyvateľstva a úmrtnostných pomerov je stredná dĺžka života, t.j. nádej na dožitie. Pri vekovej a pohlavnej štruktúre sa zdôrazňuje pritom prepojenosť pohlavnej a najmä vekovej štruktúry s jednotlivými zložkami demografickej dynamiky. Tieto zložky sa navzájom

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

kauzálné ovplyvňujú. Zastúpenie jednotlivých vekových skupín v populácii v súčasnosti je výsledkom pôsobenia vyššie uvedených procesov prirodzeného pohybu a zároveň nepriamo procesov, ktoré ich ovplyvňujú (Jurčová, 2003).

Pri pohľade na vekovú a pohlavnú štruktúru môžeme spozorovať negatívnu tendenciu vekového zloženia populácie, smerujúcu k znižovaniu počtu obyvateľov. Vo vekovej štruktúre v obci, čo sa týka porovnania počtu mužov so ženami môžeme vidieť, že tento stav nie je vyrovnaný a že vo vekovej štruktúre majú prevahu najprv muži a to do veku 59 rokov a od veku 59 majú zase prevahu ženy až do veku 99 rokov.

Vekovú štruktúru dokumentuje tabuľka 6.

Tabuľka 6 Veková štruktúra v obci Brehy v roku 2021

Veková štruktúra obyvateľstva obce Brehy	Spolu Stav k 31.12.2021	Z toho muži	Z toho ženy
0 - 4	43	20	23
5 - 9	43	21	22
10 - 14	51	28	23
15 - 19	46	27	19
20 - 24	53	32	21
25 - 29	50	31	19
30 - 34	66	36	25
35 - 39	74	43	31
40 - 44	84	40	44
45 - 49	87	47	40
50 - 54	70	47	23
55 - 59	80	41	39
60 - 64	54	29	25
65 - 69	69	32	37
70 - 74	55	21	34
75 - 79	43	16	27
80 - 84	23	6	17
85 - 89	14	7	7
90 - 94	5	1	4
95 - 99	3	1	2
100+	0	0	0
Spolu	1008	526	482

Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Vypracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2023

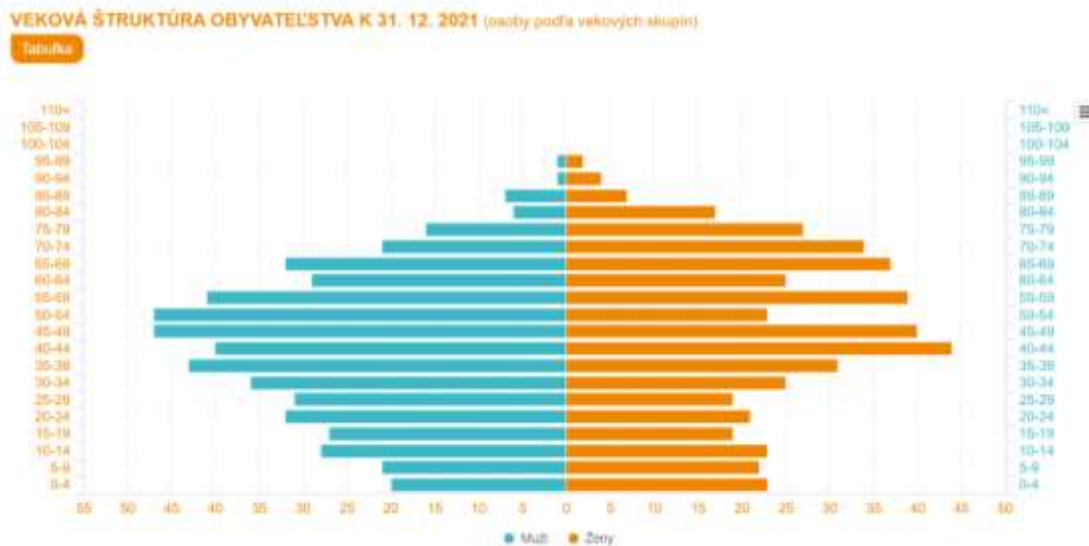
V obci Brehy od 0 do 4 sa dožilo spolu 43 detí, z toho tvorilo spolu 20 chlapcov a 23 dievčat. Vo veku od 5 do 9 rokov sa v obci dožilo spolu 43 detskej zložky. Vo veku od 10 do 14 rokov v obci žilo spolu 51 obyvateľov, vo veku od 15 do 19 rokov spolu 46 obyvateľov, vo veku od 20 do 24 rokov spolu 53 obyvateľov, vo veku od 25 do 29 rokov spolu 50 obyvateľov, vo veku od 30 do 34 rokov v obci žilo v roku 2021 spolu 66 obyvateľov, v tomto istom roku sa vo veku od 35 rokov do 39 dožilo spolu 74 obyvateľov, vo veku od 40 do 44 rokov spolu 84 obyvateľov, vo veku od 45 rokov do 49 rokov spolu 87 obyvateľov, vo veku od 50 rokov do 54 rokov sa dožilo v obci Brehy spolu 70 obyvateľov, vo veku od 55 rokov do 59 rokov sa dožilo v obci spolu 80 obyvateľov, vo veku od 60 do 64 rokov sa v obci nachádzalo spolu 54 obyvateľov, vo veku od 65 rokov do 69 rokov sa nachádzalo spolu 69 obyvateľov, vo veku od 70 rokov do 74 rokov sa

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Brehy na roky 2023 – 2028

v obci dožilo spolu 55 obyvateľov, vo veku od 75 rokov do 79 rokov sa v obci dožilo spolu 43 obyvateľov. V obci sa dožilo spolu 23 obyvateľov veku od 80 rokov do 84. V obci spolu 14 obyvateľov sa dožilo veku od 85 do 89 rokov. Obec Brehy má 5 obyvateľov vo veku od 90 do 94 rokov a 3 obyvateľov, ktorý sa dožili pekného veku a to od 95 do 99 rokov (Stav k 31.12.2021)

Vekovú štruktúru obyvateľstva dokumentuje aj obrázok 9.

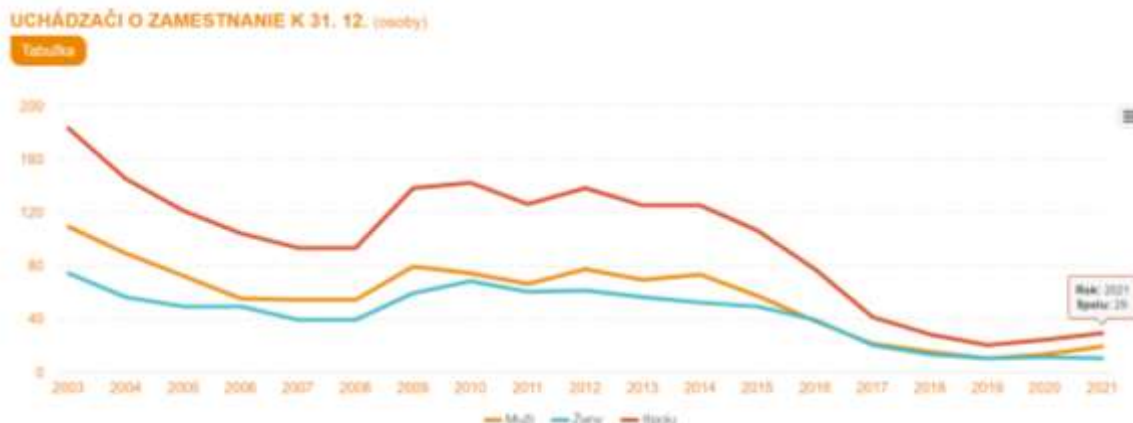
Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Obrázok 9 Veková štruktúra obyvateľstva v obci Brehy (stav k 31.12.2021).

Z obrázka 9 je úplne zrejmé, že mužská populácia má prevahu v obci nad ženami.

1.5.4 Zamestnanosť a nezamestnanosť obyvateľstva

Medzi demografické ukazovatele zaraďujeme aj zamestnanosť obyvateľstva. Na základe zmapovania zamestnanosti vieme usúdiť, koľko obyvateľov v obci Brehy je ekonomicky aktívnych a ekonomicky neaktívnych. Obrázok 10 dokumentuje počet uchádzačov o zamestnanie z obce Brehy k 31.12.2021.

Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Obrázok 10 Počet uchádzačov o zamestnanie z obce Brehy k 31.12.2021

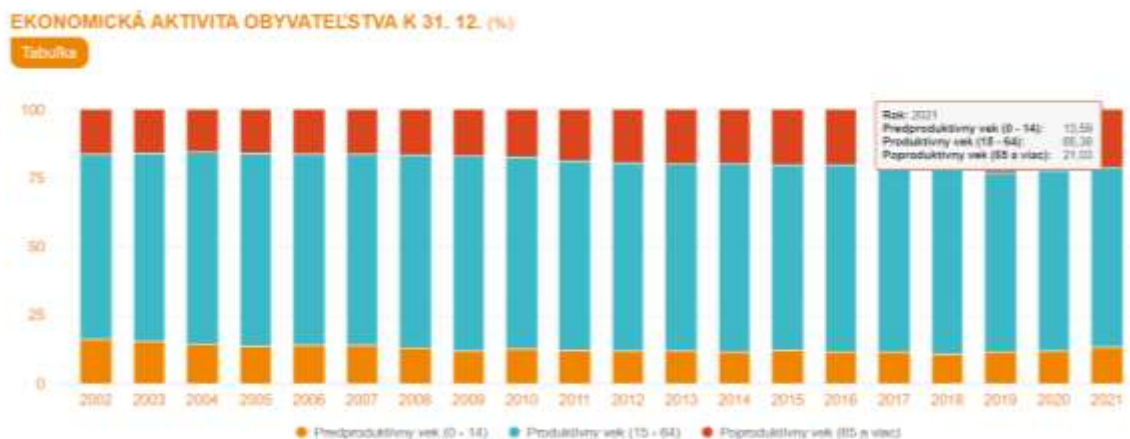

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Brehy na roky 2023 – 2028

Z obrázka 10 môžeme vidieť, že ku koncu roku 2021 bolo v obci spolu 29 osôb nezamestnaných. Z toho tvorilo 19 mužov a 10 žien.

Ekonomicky aktívne obyvateľstvo

Ekonomicky aktívne obyvateľstvo z obce Brehy zobrazuje obrázok 11.

Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Obrázok 11 Ekonomicky aktívne obyvateľstvo z obce Brehy k 31.12.2021

Z obrázka 11 môžeme vidieť, že ku koncu roka 2021 bolo z obce Brehy spolu v predproduktívnom veku od 0 do 14 rokov spolu 13,59 % obyvateľov. V produktívnom veku od 15 rokov do 64 rokov bolo spolu 65,38% EAO. V poproduktívnom veku od 65 rokov a viac bolo ku koncu roka 2021 spolu EAO 21,03% (Stav k 31.12.2021) (Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>).

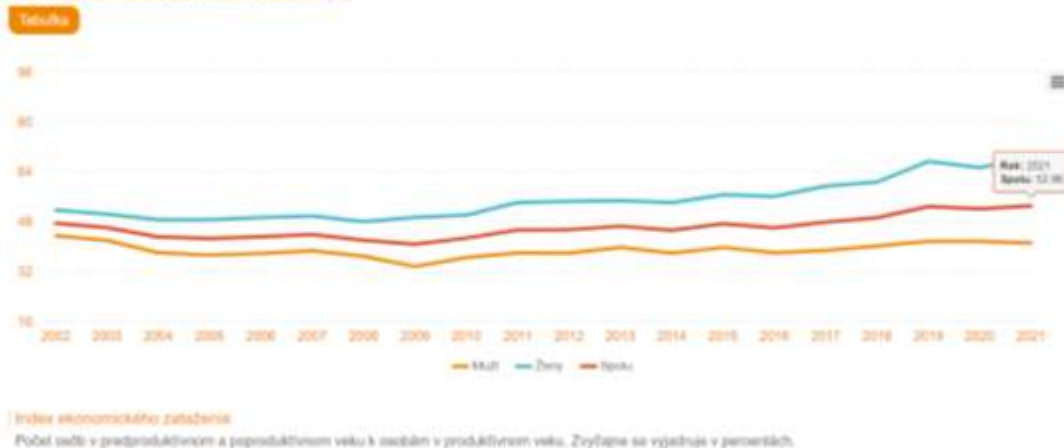
Vidiecke obce sú celkovo charakteristické nízkym počtom pracovných príležitostí a vysokým dochádzaním za prácou mimo mesta, okresu i mimo republiky. Priemerne za prácou dochádza vyše 65% obyvateľstva. V okresnom meste Žarnovica k nosným ekonomickým odvetviam patria hutnícky a strojársky priemysel. V okresnom meste Žarnovica medzi dominantné odvetvia priemyslu, kde za prácou dochádzajú i obyvatelia z obce Brehy patria: Illichmann Slovakia s.r.o, Neumann Aluminium Fliesspreswerk Slovakia s.r.o, NAFO Žarnovica s.r.o, Metal Craft- Anton Kráľ, Mestský podnik služieb, COOP Jednota Žarnovica s.d., CMK s.r.o, SOU drevárske, TUBEX s.r.o. a iné.

Obrázok 12 zobrazuje index ekonomického zaťaženia obce v percentách (%).

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Brehy na roky 2023 – 2028

INDEX EKONOMICKÉHO ZATÁŽENIA (%)

Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

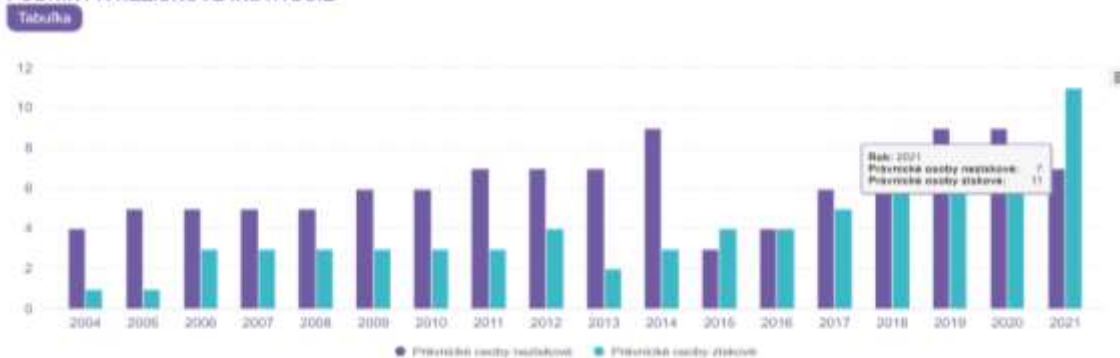
Obrázok 12 Index ekonomického zaťaženia v %

Ku koncu roka 2021 dosiahol index ekonomického zaťaženia v obci Brehy spolu 52,96 %, z toho u mužov tento index dosiahol spolu 41,02% osôb a spolu 68,53% u žien (Stav k 31.12.2021) (Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>)

Výrobné areály, právnické a fyzické osoby v obci Brehy

Výrobné areály v obci sa nachádzajú na západnom i východnom okraji obce. V bývalom areály ŠM sa etablovali nové výrobné prevádzky- LB Plast- spracovanie odpadu z plastových okenných profilov. V tejto časti sa predpokladá aj etablovanie nových výrobných prevádzok podnikateľských aktivít nepoľnohospodárskej výroby a skladového hospodárstva. Do výrobného územia môžeme zaradiť aj plochy pre zberný dvor a pre ČOV. Obe sú vymedzené na severozápadnom okraji obce, pri ústí Liešňanského potoka do Hrona. Obec je situovaná v tesnej blízkosti mesta Nová Baňa. V rokoch 1976 – 1995 bola k nemu administratívne pričlenená. Naďalej je však súčasťou záujmového územia Novej Bane. Preto zámerom obce je dosiahnuť mimosúdne majetkovo-právne vysporiadanie katastrálnej hranice a pozemkov. V obci sa nachádza 7 neziskových inštitúcií a 11 ziskových právnických osôb (viď. obrázok 13).

PODNIKY A NEZISKOVÉ INŠTITÚCIE

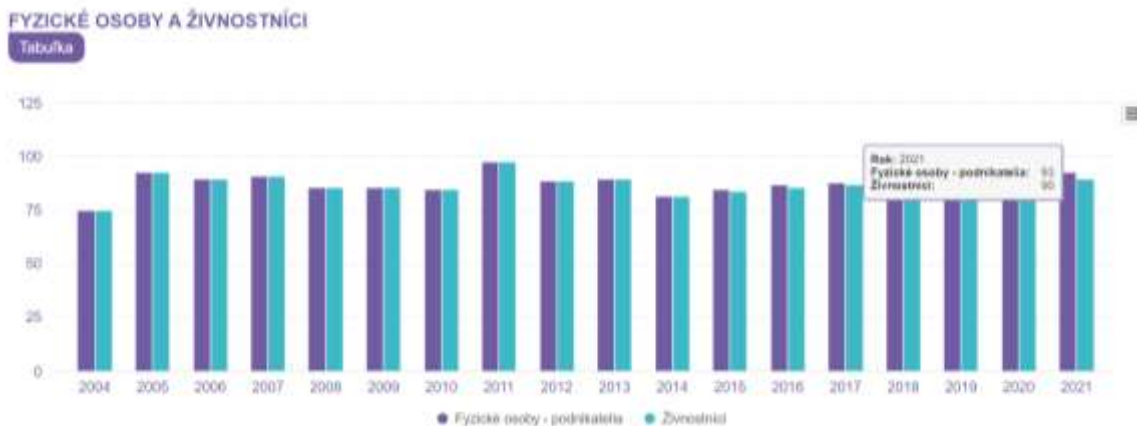
Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Obrázok 13 Podniky a neziskové inštitúcie v obci Brehy (stav k 31.12.2021).

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Brehy na roky 2023 – 2028

Obrázok 14 zobrazuje počet fyzických osôb a živnostníkov v obci Brehy.

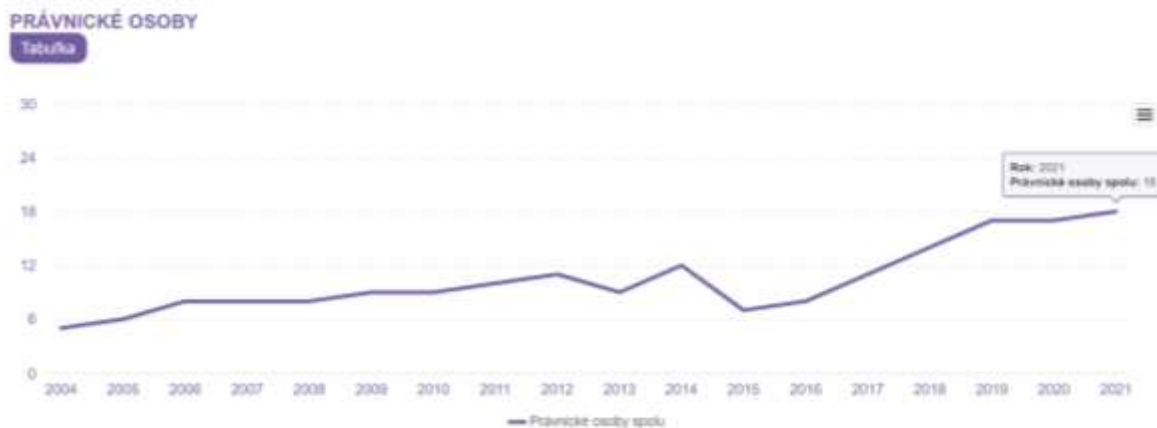

Zdroj: Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Obrázok 14 Počet fyzických osôb a živnostníkov v obci Brehy (stav k 31.12.2021).

Z obrázka 14 môžeme vidieť, že v obci Brehy podniká spolu 93 fyzických osôb a spolu 90 živnostníkov.

Právnické osoby v obci Brehy zobrazuje obrázok 15.

Zdroj: Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Obrázok 15 Počet právnických osôb v obci Brehy (stav k 31.12.2021).

V obci Brehy sa nachádza spolu 18 právnických osôb.

Nezamestnanosť

Najvýznamnejším ukazovateľom situácie na trhu práce je miera nezamestnanosti, ktorá je jedným zo základných kritérií pre identifikovanie problémových regiónov.

Celkový stav na trhu práce signalizuje aj počet evidovaných nezamestnaných. Nezamestnanosť v riešenom území má síce klesajúcu tendenciu a aj napriek tomuto priaznivejšiemu vývoju je však úroveň miery nezamestnanosti stále nad celoštátnym priemerom. Miera nezamestnanosti je podiel nezamestnaných z celkového počtu všetkých práceschopných obyvateľov. Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Žarnovica k 31.11.2022 sa pohybuje od 5 do 8 % (Zdroj: ÚPSVaR Bratislava. Miera evidovanej nezamestnanosti v okresoch SR k 31.11. 2022).

Situácia v tomto regióne by sa mohla výrazne zlepšiť vytváraním nových pracovných príležitostí v spojení s cestovným ruchom a turizmom, pri zlepšení celkovej infraštruktúry tejto oblasti a pri odstránení nežiadanej socioprofesnej štruktúry. Do regiónu neprichádzajú žiadny noví investori. Určitá miera nezamestnanosti je sprievodným javom aj v pružne sa rozvíjajúcich ekonomikách. Nezamestnanosť v súčasnosti spôsobujú hlavne tieto príčiny: nie je dopyt po tovaroch a službách (nevyrába sa, nepredáva, peniaze nie sú v kolobehu, nezamestnanosť spôsobila aj korona kríza a teraz energetická kríza), prechádza sa z jedného systému na druhý, pričom sa mení automaticky počet zamestnancov, politika vlády neprijíma také zákony, ktoré by zvýhodňovali podnikateľské subjekty, nefunkčný sociálny systém, klesá životná úroveň, nevytvára sa HDP, zhoršuje sa zdravotný stav, naštrbujú sa rodinné vzťahy a zväčšuje sa kriminalita.

1.5.5 Bytová štruktúra a vybavenosť obce službami

Obec Brehy plní primárne obytnú funkciu. Vyznačuje sa lineárnou formou zástavby, typologicky charakterizovanou ako potočná radová dedina. Pôdorys obce tvoria 3 línie zástavby, ležiace v úzkych dolinách pozdĺž vodných tokov. Hlavnú vetvu reprezentuje zástavba pozdĺž Obecného potoka (časť Močarina), dlhá 2 km. Juhozápadná vetva (časť Liešna) sa rozkladá v Liešňanskej doline a severovýchodná vetva vznikla na rozhraní nivy Hrona a úpätia Štiavnických vrchov. Aktivity sekundárneho a terciárneho sektoru sú zastúpené len v minimálnej miere a to len v častiach mimozastavaného územia smerom na Rudno nad Hronom. Funkčné zónovanie je v štruktúre obce zreteľne vyprofilované. V takto sformovanom pôdoryse obce sa môžu podporovať zámery, ktoré by situovali nové rozvojové plochy. Výrobné areály sa kompozične dajú formovať buď z východnej, alebo zo západnej strany obce. V rámci zastavaného územia sa nachádzajú isté priestorové rezervy v podobe prieluk alebo extenzívne využitých areálov (ZŠ). Na tomto mieste je pripravený projekt pre vybudovanie telocvične. Tieto rezervy sa využijú prednostne. Jadrom centrálnej kompozície je námestie s parkom a pamätníkom SNP. Pamätník bol vo obci opravený, obec pripravuje čiastočnú revitalizáciu centra, na tomto mieste je potrebné ešte pokračovať v ďalších úpravách a revitalizácii. Cieľom je vytvorenie reprezentačného centra obce, zvýšenie estetických a úžitkových kvalít urbanistického priestoru, ale aj vytvorenie podmienok pre oddych a spoločné stretávanie sa obyvateľov. Predpokladá sa tiež, že na týchto plochách by bolo vhodné vytvoriť oddychové zóny s lavičkami, odpadkovými košmi, prípadne na iné spoločenské a kultúrne aktivity. Navrhuje sa tiež výstavba chodníkov, premostenia potoka lávkou pre peších i rekonštrukcia miestnych komunikácií. Súčasťou estetického dotvorenia priestranstva by malo byť doplnenie vhodného parkového osvetlenia a urbanistického mobiliáru ako aj výsadba novej zelene.

Rekreačné funkcie sa budú rozvíjať predovšetkým v kontaktnej polohe s Hronom, kde sa uvažuje s pobytoвыми aktivitami v krajine.

Existujúca štruktúra bytovej výstavby a rodinných domov je vklinená do úzkeho údolia a ohraničená je zväčša trvalými trávnyimi porastami, ktoré sú v hranici s chráneným územím. Ďalšia štruktúra v hornom konci obce je ohraničená súvislými lesnými porastami.

Pre realizáciu novej IBV a rodinných domov je potrebné v obci riešiť najprv majetkovo-právne vzťahy a ich následné odkúpenie, ktoré bude vpaďat' pod majetok obce. Súčasnú funkčné využitie existujúcich zastavaných plôch ostáva bez zásadnejších zmien. Intenzifikácia ich využitia je prípustná v rámci záhrad rodinných domov, dostavbami a nadstavbami existujúcich objektov. Intenzifikáciu možno vo väčšine prípadov dosiahnuť aj bez nárokov na dodatočné investície. Vybudovanie novej komunikácie a technického

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

vybavenia sa bude týkať aj v prípadoch výstavby IBV. V tejto súvislosti sa uvažuje aj s dobudovaním odstavných plôch na rôznych úsekoch, kde si to stav vyžaduje.

- **Domový a bytový fond** (dokumentuje tabuľka 7).

Tabuľka 7 Stav domového fondu obyvateľov v obci Brehy (Stav k 31.12.2022)

Územie	rodinné domy	bytové domy	určené na rekreáciu	uvolnené na prestavbu	nespôsobilé na bývanie	s nezistenou obývanosťou (opustené)
Brehy	371	1	21	4	7	0

Zdroj: Interný materiál OcÚ Brehy, 2023.

- **Vybavenosť obce**

Obec Brehy je v oblasti vybavená v školskej infraštruktúre základnou a materskou školou. V obci nechýba ani kultúrny dom, v ktorom sa poriadajú rôzne kultúrne a spoločenské podujatia, ktoré organizuje a pripravuje OcÚ spolu s miestnymi aktérmi a ostatnými organizovanými skupinami obyvateľov. V obecnom úrade nechýba ani obecná knižnica. Vyžaduje si však rekonštrukciu priestoru. O športové aktivity sa stará obecný športový klub, ktorý prevádzkuje futbalový areál a nechýba ani vodácka základňa a OZ Lodenica pod orechmi, ktorá vznikla v máji 2008. V obci aktivity rozvíjajú aj dobrovoľný hasičský zbor a spevácka skupina Hronka. V obci pôsobí viacero Občianskych združení ako napr. OZ Ľudia ľuďom, OZ Brežan, OZ Hrnčiarsky dvor, OO Zväz protifašistických bojovníkov, OZ Zdravotne postihnutí a OZ Hrnčiarsky dvor.

V obci v centre bolo vybudované zariadenie, ktoré poskytuje kadernícke služby, manikúru, pedikúru, kozmetiku, výrazovňu a masáže. Tieto služby využívajú miestny obyvatelia obce podľa potreby individuálne. Úroveň vybavenosti v obci službami, ich štruktúra zodpovedá sídelnej veľkosti obce, no do budúcnosti by bolo zaujímavé aj v samotnej obci vybudovať aspoň sociálne zariadenia pre sociálne slabších a na zdravotnú starostlivosť odkázaných ľudí. V obci je zabezpečovaná terénna opatrovateľská služba pre osoby v domácom prostredí.

Občianska vybavenosť je čiastočne vybudovaná na úrovni základnej vybavenosti. Jednotlivé zariadenia sa sústreďujú v centre obce. Zoskupené sú vo viacerých funkčne špecializovaných uzloch. V centrálnej časti obce sa nachádza obchod Jednota COOP, obchod pod názvom „Môj obchod“, pohostinstvo, obecný úrad s kultúrnym domom, objekt požiarnej zbrojnice a farský úrad. Uvedené objekty občianskej vybavenosti boli v centre okrem požiarnej zbrojnice vybudované v rokoch 1963–1965. V roku 1982 bol vybudovaný areál Základnej školy a nová Materská škola. Základná škola je plnotriedna a v areáli je umiestnený 1 pavilón a školské ihrisko.

Samostatný celok tvorí zrekonštruovaný športový areál s futbalovým ihriskom, cvičným ihriskom a prevádzkovým objektom s kabínami a tribúnou, situovaný pri Hrone.

V kontakte s centrom obce je situovaný kostol, cintorín a materská škola. Materská škola sídli v prenajatých priestoroch cirkvi. Ostatné zariadenia nekomerčnej i komerčnej občianskej vybavenosti (poštový úrad, pobočky finančných inštitúcií, zdravotnícke služby, stredné školy) sú dostupné v meste Nová Baňa.

Zo sociálnych služieb obec Brehy zabezpečuje cez sociálne zariadenia v blízkom okolí opatrovateľskú službu. Očakáva sa v rámci komerčnej občianskej vybavenosti, že vo vyznačenej centrálnej zóne obce sa v budúcnosti rozvinie potenciál k polyfunkcii.

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

Niektoré pôvodne obytné budovy by sa mohli transformovať na prevádzky občianskej vybavenosti (obchod, služby pre obyvateľstvo) a pod. Vzhľadom k vyčerpanej kapacite cintorína navrhujeme v PHRSR jeho rozšírenie do farskej záhrady. Ďalej obec plánuje s rozširovaním objektu ZŠ, prípadne s nadstavbov.

Autor: RNDr. Anna Štefanková (2023)

Obrázok 8 Základná škola v obci Brehy

Obrázok 9 Obecný úrad s kultúrnym domom

Vybavenosť obce službami dokumentuje tabuľka 8.

Tabuľka 8 Vybavenosť obce službami (2023)

Technická vybavenosť	Obec Brehy /hodnota
kultúrny dom/osvetové stredisko	áno
obecný úrad	áno
predajňa potravinárskeho tovaru	áno
pohostinné odbytové stredisko	áno
predajňa nepotravinárskeho tovaru	nie
predajňa pohonných látok	nie
kino	nie
pekáreň	nie
obecné múzeum	áno
dom smútku	áno
kostol/kaplnka	áno
farský úrad	áno
plyn	áno
vodovod	áno
ČOV	áno
základná škola	áno
materská škola	áno
verejná knižnica	áno
domov dôchodcov	nie
multifunkčné ihrisko	áno
poštový úrad	nie

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

hasičská požiarňa zbrojnica	áno
turistické ubytovne	nie
zmenáreň	nie
bankomat	nie
internet	áno
lekáreň	nie
ihrisko	áno
kadernický salón	áno
večierka	nie

Zdroj: OcÚ Brehy

Spracovala: RNDr. Anna Štefanková, 2023

Inžinierske siete

V lokalite „A“ je čiastočne vybudovaná kanalizácia zvedená do „mokrej komory“, kde sú privádzané zrážkové a prívalové vody z časti lokality Záhumnie a tiež z časti lesa „Na Hore“. V lokalite „B“ je vybudovaná kanalizácia odvádzajúca zrážkové vody od obecného úradu, okolia nákupného centra a príľahlých nehnuteľností. Je zaústená do rieky Hron pod novým mostom. Obec plánuje pokračovať v budovaní kanalizácie aj na ďalších úsekoch obce.

Zásobovanie pitnou vodou

V zmysle zákona č. 369/1990 Z. z. o obecnom zriadení je obec zodpovedná za zásobovanie pitnou vodou a zodpovedá za odvádzanie odpadových vôd, ktoré vzniknú na území obce. Obec má vybudovaný rozvod pitnej vody a je zásobovaná pitnou vodou z celoobecného vodovodu. Bol vybudovaný v roku 2002. Ako zdroj pre skupinový vodovod sa zachytáva prameň v k.ú Pukanec o kapacite $Q=3,2$ l/s. Vodojem s objemom 100 m³ je situovaný nad obcou (Na horu). Vodovodná sieť je rozdelená do dvoch tlakových pásiem. Prvé zahŕňa centrálnu časť obce a časť Lašťok a druhé tlakové pásmo ostatné časti- Liešňa, Močarina. Rozvádzacia vodovodná sieť je vzhľadom k pôdorysu sídla riešená prevažne ako vetvová. Rozvody sú uložené pozdĺž miestnych komunikácií, miestami v krajnici vozovky alebo vo vozovke. Z verejnej vodovodnej siete sú zásobované obytné zástavby a všetky zariadenia občianskej vybavenosti a prevádzky výroby. Vodovod je v správe Stredoslovenskej vodárenskej spoločnosti a obce Brehy (50:50%).

Zásobovanie nových obytných ulíc pitnou vodou sa bude riešiť napojením na existujúce rozvody pitnej vody v obci, predĺžením vodovodnej rozvodnej siete. V PHSR sa uvažuje o predĺžení rozvodnej siete na cintorín, nakoľko je to požiadavkou občanov obce. Vodovodné potrubie bude okrem zabezpečovania potreby pitnej a úžitkovej vody pre obyvateľstvo slúžiť aj pre požiarne potreby. Na vetvách budú osadené požiarne nadzemné hydranty v zmysle požiadaviek vyhlášky č. 699/2004 Z.z. o zabezpečení stavieb vodou na hasenie požiarov a príslušnej STN.

Zásobovanie plynom

Obec je napojená na zdroj zemného plynu. Plynofikácia obce je zabezpečená 80% pokrytím. Plynofikácia v obci je riešená stredotlakovým rozvodom plynu. V každom dome je osadený stredotlakový regulátor a plynomer, cez ktorý je vnútorná plynoinštalácia napojená na vonkajší rozvod plynu. Na vonkajší rozvod plynu je použité potrubie z rúr oceľových bezošvých, izolované asfaltovojutovanými horúcimi pásmi. Dimenzia

jednotlivých prípojok je DN 50. Minimálna hĺbka uloženia plynového potrubia v úseku hlavných rozvodov (vrátane prípojok) je 500 mm. Plynofikácia v obci bola skolaudovaná v roku 1996. Primárnym zdrojom zemného plynu je vysokotlaková regulačná stanica s výkonom RS 3000. Rozširovanie rozvodov zemného plynu sa bude týkať územia, v ktorom sa uvažuje v jej rozvoji a o výstavbe nových obytných plôch, čo si vyžiada následné investície do VTL plynovodu, existujúcich STL plynovodov. Bezpečnostné pásmo plynovodu je vymedzené vodorovnou vzdialenosťou od osi priameho plynovodu. Pri realizácii akejkoľvek výstavby sa vyžaduje dodržiavanie ochranných a bezpečnostných pásiem plynárenských zariadení, v zmysle zákona č. 656/2004 Z. z.

Zásobovanie teplom

Väčšina domácností a objekty občianskej vybavenosti využívajú ako zdroj tepla a pre účely kúrenia a varenia zemný plyn. Zemný plyn má vysoké úžitkové vlastnosti a poskytuje spotrebiteľovi vysoký stupeň komfortu (nevyžaduje sa manipulácia a uskladnenie tuhej zložky vyhoreného paliva) porovnateľného s elektrickou energiou. Niektoré domácnosti využívajú len ako doplnkový zdroj tepla pri varení, prípadne pre prípravu TUV elektrickú energiu. Výhľadovo je žiadúce, aby sa na celkovej výrobe tepla výraznejšou mierou podieľali alternatívne zdroje. O tento zdroj tepla sa bude uchádzať obecný úrad aj pri jeho rekonštrukcii, čím budú zavedené opatrenia na podporu obnoviteľných zdrojov zo strany štátu.

Zásobovanie elektrickou energiou

Obec Brehy je zásobovaná elektrickou energiou z elektrizačnej siete SSE a.s., z transformovne 110/22 kV v Žarnovici. Vzdušné vedenie vN 22 kV z transformovne prechádza dolinou Hrona. Odbočujú z neho vedenia k jednotlivým distribučným transformačným staniciam. Ďalšie vedenie prechádza západným okrajom katastrálneho územia v priečnom smere. V obci sa nachádza celkovo 6 transformačných staníc, ktoré slúžia na zásobovanie celého obytného územia a výrobného areálu bývalého ŠM. Z toho tri transformačné stanice sú situované v centrálnej časti zastavaného územia a to v časti Močarina a vo výrobných areáloch. V časti Liešňa sa nachádza transformačná stanica. Prívodné elektrické vedenia k trafostaniciam sú vedené ponad rieku Hron. K transformačným staniciam situovaným pri ZŠ a v časti Močarina sú prívodné elektrické vedenia podzemné káblové.

V súčasnej dobe sa uvažuje o rekonštrukciu týchto staníc z dôvodu ich zlého stavu prípojkového vedenia a elektrická energia. Z hľadiska plánovaného rozvoja obce do roku 2028 a z neho vyplývajúceho predpokladu nárastu spotreby elektrickej energie, nebudú existujúce trafostanice pri ich súčasnom výkone postačovať. Preto sa navrhuje zvyšovať počet transformačných staníc, zlepšiť napäťové pomery v časti Liešňa a v lokalite Kopanica a pod.

Kanalizácia

Obec Brehy má vybudovanú čistiareň odpadových vôd (ČOV). V budúcnosti pokiaľ sa budú v obci budovať rodinné domy prípadne iná bytová výstavba, obec bude pokračovať v rozširovaní ČOV a budovať aj verejnú kanalizačnú sieť. Novovytvorenú ČOV dokumentuje obrázok 10 a 11.

Zdroj: OcÚ Brehy

Obrázok 10, 11 Čistiareň odpadových vôd v obci Brehy

Odpadové vody v odľahlejších častiach obce sa zhromažďujú do žump a septikov rodinných domov. V prípade výstavby vo výhľadových lokalitách je potrebné výhľadové napojenie týchto lokalít na splaškovú kanalizáciu, prípadne tento problém je potrebné riešiť nepriepustnými žumpami. Bytový dom B1 Brehy a nová MŠ majú vybudovanú samostatnú malú ČOV. ČOV Brehy a cca 200 metrov kanalizácie je v roku 2023 stále v procese kolaudácie. Ďalšie odkanalizovanie obce je jednou z hlavným priorit obce. Obec plánuje zakúpiť fekálne vozidlo na zvoz kalov zo žump v obci.

Verejné osvetlenie

V súčasnosti sú všetky časti obce pokryté rozvodmi verejného osvetlenia s osvetľovacími telesami na ktorých prebehla rekonštrukcia a bolo zavedené úsporné LED osvetlenie. Systém verejného osvetlenia sa bude v obci postupne budovať a rozširovať podľa potrieb na všetkých rozvojových plochách. V obci sa uvažuje o vybudovaní nového verejného osvetlenia na miestnom cintoríne. Sieť verejného osvetlenia bude riešená s použitím moderných energeticky úsporných zdrojov svetla.

Sociálna infraštruktúra

Obec zabezpečuje sociálnu starostlivosť cez domovy sociálnych služieb, ktoré sa nachádzajú v regióne ľudom, ktorí sú odkázaní na sociálnu pomoc a dennú starostlivosť. V obci je zabezpečovaná aj terénna opatrovateľská služba.

Zdravotnícka infraštruktúra

V obci sa nenachádza zdravotnícke zariadenie, obyvatelia obce využívajú služby zdravotníckych zariadení prevažne v blízko susediacich mestách Nová Baňa a Žarnovica. Lekárska pohotovostná služba sa nachádza v Žiari nad Hronom.

Školské a predškolské zariadenia v obci Brehy

Po vzniku predmníchovskej ČSR existovala na Brehoch obecná aj cirkevná ľudová škola. Obecná bola umiestnená v dome Jána Nehnevaja. Dátum vzniku obecnej školy sa nepodarilo zistiť (cca 1932). Obec sa roku 1920 snažila o výstavbu novej budovy obecnej školy, no zrealizovať sa ju nepodarilo. Školská budova sa začala stavať až v tridsiatych

rokoch na Záhumní, ktorá bola v roku 1934 dokončená. Hospodársku školu na Brehoch zriadili v roku 1935.

Základná škola s materskou školou je plno organizovaná škola s právnou subjektivitou. Má deväť postupných ročníkov. Prvý stupeň tvoria štyri triedy (1.-4.), druhý stupeň tvorí päť tried (5.- 9.) Súčasťou školy je školský klub detí, materská škola, zariadenie školského stravovania a školská knižnica. Hlavná budova slúži na vyučovanie všetkých predmetov okrem telesnej výchovy. Sú tu kmeňové triedy, odborná učebňa výpočtovej techniky, multifunkčná učebňa s interaktívnou tabuľou, cvičná kuchyňa, školská jedáleň a kuchyňa, zborovňa, riaditeľňa, miestnosť pre ekonómku, všetky kabinety, šatne a plynová kotolňa.

Škola je umiestnená v kludnej časti obce Brehy, obklopená zeleňou. Areál školy tvorí asfaltový dvor a trávnatá plocha. Areál školy tvorí budova základnej školy a vedľajšia budova materskej školy. V budove základnej školy sa nachádza 9 kmeňových tried, ktoré zároveň slúžia ako odborné učebne. Nachádza sa tu informatická učebňa, multimediálna knižnica s čítárňou, učebňa techniky, technická dielňa, muzikoterapeutická miestnosť, tri oddelenia školského klubu detí, školská jedáleň a kuchyňa, zborovňa, riaditeľňa, zástupcovňa, miestnosť pre ekonómku, miestnosť špeciálnej pedagogičky, miestnosť školskej psychologičky, kabinety, sklady, šatne a plynová kotolňa. V budove sa nachádza aj malá telocvičňa/cvičebňa, prerobená z bývalého skladu uhlia. Škola každý rok modernizuje pomôcky na výchovu a vzdelávanie žiakov vo všetkých kabinetoch. Základná škola s materskou školou je plnoorganizovaná škola s právnou subjektivitou. Zriaďovateľom je obec Brehy. Základná škola má deväť postupných ročníkov. Prvý stupeň tvoria štyri triedy (1.-4.), druhý stupeň tvorí päť tried (5.- 9.) Súčasťou školy je školský klub detí, materská škola, zariadenie školského stravovania a školská knižnica.

Základnú školu v školskom roku 2022/2023 navštevuje 157 žiakov a 40 detí navštevuje materskú školu. ZŠ s MŠ v Brehoch je spádovou školou pre obce Brehy a Rudno nad Hronom, ale školu navštevujú aj žiaci z neďalekého mesta Nová Baňa, z obcí Tekovská Breznica, Hronský Beňadik, Veľká a Malá Lehota. Škola dáva priestor aj žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a žiakom so zdravotným znevýhodnením.

Pôsobí tu 27 pedagogických zamestnancov a 10 nepedagogických zamestnancov. Pedagogický zbor tvorí riaditeľka, zástupkyňa školy pre materskú školu, zástupkyňa školy pre základnú školu, 13 učiteľov, 5 asistentov učiteľa, 2 vychovávateľky v školskom klube detí, 2 učiteľia náboženskej výchovy na znížený úväzok, 4 učiteľky v materskej škole, špeciálna pedagogička, školská psychologička. V školskej jedálni pracuje vedúca školskej jedálne, hlavná kuchárka, kuchárka a pomocná kuchárka. V škole pracuje ekonómka, administratívna pracovníčka, školníčka, upratovačka a na znížený úväzok údržbár. V materskej škole nechýba ani školníčka.

V materskej škole je činnosť počas dňa rozdelená na ranné schádzanie sa detí, hry a hrové činnosti, voľné hry, individuálnu prácu s deťmi, vzdelávanie, pohybové a relaxačné aktivity, zdravotné cvičenia, pobyt vonku, osobnú hygienu, odpočinok na lôžku. Realizuje sa tu záujmový krúžok Anglický jazyk.

Deti materskej školy svojimi vystúpeniami spestujú kultúrny program pri rôznych príležitostiach v obci.

V školskej jedálni sa pripravuje strava nielen pre žiakov, ale i pre zamestnancov školy. Denne sa pripravuje okolo 180 obedov. Strava zodpovedá zdravej výžive, je pestrá a chutná. Poplatok za stravu je určený z druhého stravovacieho pásma. Jedálne lístky sú pravidelne uverejňované na webovej stránke školy.

Školský klub detí v tomto školskom roku navštevuje 71 žiakov v troch oddeleniach. Pravidelné striedanie činností v školskom klube detí je dôležitým pravidlom. Počas pobytu detí v školskom klube detí sa strieda: stravovanie, odpočinok, rôzne aktivity – výchovné činnosti a príprava na vyučovanie. Tvorivé práce detí sú vystavené v priestoroch školy. Hlavným cieľom je ZŠ je vybudovať modernú školu, založenú na ľudskom a demokratickom prístupe k žiakom, rodičom, pedagógom. Vo vzdelávaní klásť dôraz na samotnú aktivitu žiaka a na jeho ochotu prevziať za svoje učenie zodpovednosť. Zámerom školy je prehlbovať výchovno- vzdelávací proces tak, aby v ňom nebol stres, ale aby medzi všetkými zúčastnenými vládli dobré vzťahy, tolerancia, znášanlivosť, pozitívne myslenie, vzájomná úcta a spolupráca. Je veľmi dôležité, aby sa žiaci naučili s informáciami pracovať, vyhľadávať ich, triediť a hodnotiť. Aby sa nekládol dôraz len na vedomosti, ale aj na proces spoznávania, rozvíjania myslenia, pamäti a učenia sa žiakov a rozvíjali sa ich kľúčové kompetencie. Pre úspech v práci, ale aj v živote je dôležitá schopnosť jednotlivca dobre spolupracovať a komunikovať s inými ľuďmi. Škola skôr naučí vedomosti a zručnosti - profesijné kompetencie (ľahšie sa rozvíjajú, merajú, ale aj rýchlejšie sa mňajú) ako schopnosti a postoje jednotlivca, jeho pripravenosť pre kvalitu života - kľúčové kompetencie (čo sa ťažšie rozvíja i meria, ale sú trvácnejšie), preto sa kľúčové kompetencie dostávajú do centra pozornosti všetkých, ktorí chcú prispôbiť vzdelávací systém (nielen) potrebám trhu práce. Osvojovanie a zdokonaľovanie kľúčových kompetencií sa považuje za celoživotný proces učenia sa, a to nielen v škole, zamestnaní, ale aj v rodine, v kultúrnom a spoločenskom živote. Základy kľúčových kompetencií by mali byť osvojené do ukončenia povinnej školskej dochádzky a mali by byť východiskom pre ďalšie vzdelávanie ako súčasť celoživotného učenia sa. Tieto zmeny nepotrebujú dodatočné finančné zdroje, ale vyžadujú zmenu filozofie a myslenia ľudí, ktorí sa podieľajú na výchovno-vzdelávacom procese.

Spoločne vytvorená vízia a misia školy:

- **Vízia školy:** Spoločne tvoríme piliere školy budúcnosti.
- **Misia školy:** Sme škola, ktorá vytvára bezpečné a harmonické prostredie. Posilňujeme vzájomný rešpekt, spoluprácu, otvorenú komunikáciu, zodpovednosť a jedinečnosť osobnosti každého žiaka. Podporujeme zdravý životný štýl a učením cez zážitky rozvíjame kritické myslenie, vedomosti a zručnosti žiakov. Vytvárame možnosti pre zmysluplné spoločné trávenie voľného času žiakov i učiteľov, rodičov i komunity (*Zdroj: ZŠ s MŠ v obci Brehy, 2023*).

V základnej škole prebehla rekonštrukcia strechy, zateplenie budovy školy, výmena kanalizačných potrubí, rekonštrukcia sociálnych zariadení, rekonštrukcia elektroinštaláčnych sietí, výmena všetkých svietidiel, výmena radiátorov, výmena podláh v celej budove.

1.6 Hospodárstvo

1.6.1 Lesné hospodárstvo

Lesné plochy sú vo vlastníctve obce Brehy. Ich obhospodarovanie vykonávajú Lesy SR, š.p., OZ Žarnovica. V obci v minulosti dochádzalo k postupnému odlesňovaniu. Išlo hlavne o v súčasnosti poľnohospodársky využívané pôdy. Oblasť lužných lesov v nive Hrona bola odlesnená takmer úplne, kvôli rozšíreniu ornej pôdy. Zachoval sa len úzky pás lužných lesov na brehu rieky Hron. Odlesnené boli aj oblasti podhorí, kde sa lesy premenili na lúky a pasienky.

Živočíšstvo danej oblasti nebolo príliš redukované, lebo pri odlesňovaní nešlo o veľmi rozsiahle územia. Mnohé lesy obce (najmä Štiavnických vrchov) patrili k významným poľovníckym revírom už od stredoveku. Medzi najznámejšiu poľovnícku zver patrili jeleň, srnec, diviak, medveď, či muflón.

Dominantný význam mala však už v minulosti ťažba dreva, keďže chotár obce bol aj je bohatý na lesy. Drevo sa okrem kúrenia používalo aj pri banskej činnosti - na stavbu výstuží v baniach príp. budovanie iných obslužných zariadení. Využívalo sa drevo dubové, hrabové, neskôr smrekové, keďže smrek obyčajný patrí k rýchlejšie rastúcim druhom. Miestne lesy, tak ako veľká časť lesov v okolí banských miest boli v minulosti výrubom silne zničené. V súčasnosti sa hlavne v území Drastvice najvýraznejšie prejavili účinky lesného hospodárstva a to najmä ťažba dreva v severnej časti, kde sú tri obnovné pásy zasahujúce do rezervácie. Ťažbou dreva sú narušené aj niektoré časti v juhozápadnej a juhovýchodnej časti. Tieto časti nie sú rozsahom veľké a do rezervácie boli zaradené z hľadiska zabezpečenia celistvosti územia. Prihliadajúc na cieľ ochrany sa tak z krátkodobého ako aj z dlhodobého hľadiska počíta s tým, že lesné porasty budú ponechané na prirodzenú autoreguláciu bez ľudských zásahov.

Odlesnené oblasti sa neskôr postupne umelo zalesňovali, čím došlo k podstatnému premiešaniu stromových druhov. Známa je výsadba smreka obyčajného (*Picea excelsa*) asi pred 170 rokmi už z vyššie spomínaných dôvodov, ktorý sa ako nepôvodný druh dobre uchytil. Na začiatku 20. storočia tiež prebehla v regióne výsadba topoľa čierneho (*Populus nigra*) na spevnenie brehov Hrona. Neskôr bol však odstránený, keďže brehy rieky skôr rozrúšal ako spevňoval.

1.6.2 Poľnohospodárstvo

Poľnohospodárstvo bolo v Brehoch v skutočnosti iba doplnkovým zamestnaním. Roľníci, pre ktorých bolo hlavným zdrojom obživy, tvorili len veľmi malú časť obyvateľov obce. Ostatní, hoci sa zaoberali poľnohospodárstvom, boli nútení venovať sa vedľajšiemu zamestnaniu, aby mohli vyžiť. Rozšírené tu bolo sezónne zamestnanie. Roku 1946 žilo v obci až 100 rodín, ktoré odchádzali na žatevné práce do neďalekých južnejšie ležiacich bohatých dedín a na veľkostatky (do okolia Levíc a Nových zámkov). Poľnohospodársky využívaná pôda bezprostredne susedí s areálom. Orná pôda je využívaná na pestovanie kukurice, slnečnice, repky príp. iných kultúr. Je obhospodarovaná spoločnosťou Roľan s.r.o. Nová Baňa. Poľnohospodárstvo bolo v obci Brehy iba doplnkovým zamestnaním. Roľníci, pre ktorých bolo hlavným zdrojom obživy, tvorili len veľmi malú časť obyvateľov obce. Ostatní, aj keď sa zaoberali poľnohospodárstvom, boli nútení venovať sa vedľajšiemu zamestnaniu, aby mohli vyžiť. Rozšírené bolo sezónne zamestnanie. Roku 1946 žilo v obci 100 rodín, ktoré odchádzali na žatevné práce do neďalekých južnejšie ležiacich bohatých dedín a na veľkostatky. V Brehoch pracovalo pomerne veľa remeselníkov ako kolári, kováči, krajčíri a obuvníci. V roku 1946 obecná kronika spomína 25 remeselných rodín. Poľnohospodárstvo v obci už oddávna plnilo len doplnkovú úlohu popri dominantnom baníctve a hrnčiarstve, keďže miestna krajina neposkytuje priaznivé podmienky pre jeho rozvoj. Pre poľnohospodárske účely sa už v minulosti využívalo len malé percento pôd obce. Väčšinu územia obce pokrývajú neúrodné kambizeme (hnedé lesné pôdy) na zložitom reliéfe, preto sa poľnohospodárstvo sústreďuje na zóny fluvizemí. Z hľadiska pôdných druhov sú to piesočnatohlinité pôdy. Tvorila veľkú oblasť nivy rieky Hron v centrálnej časti obce. Oblasť nivy Hrona sa nevyužívali ako orná pôda, ale len ako pasienky, napriek pomerne vysokej úrodnosti. Pravdepodobne sa často stávalo, že počas

sejby boli zaplavené príp. vysoko zamokrené. Z pomerne veľkého zastúpenia lúk a pasienok na území obce môžeme tiež dedukovať, že už v 18. storočí v obci v poľnohospodárstve dominovala živočíšna výroba nad rastlinnou.

V 2. polovici minulého storočia sa poľnohospodársky využívali širšie územia, ktoré boli vzdialenejšie od rieky, na rozdiel od súčasnosti, keď sa už poľnohospodárstvo sústreďuje len na malé územia blízko rieky, vo väčšine na ľavej nive, ktorá je na rozdiel od pravej chránená pred záplavami Hrona násypom cesty a je tiež vyššie položená. Na pravej nive dochádzalo často k povodňam a je tam pomerne vysoká hladina podzemnej vody. Zaujímavé je, že počas 50. a 60. rokov minulého storočia sa družstevníci v obci každoročne pokúšali pestovať zemiaky na pomerne veľkých plochách napriek tomu, že sa takmer nikdy ani nepriblížili k plánu. Experimentovali aj s rôznymi inými plodinami (cukrová repa, fazuľa, ľan...), ktorým sa v obci taktiež nedarilo. Najviac sa v obci darilo jačmeňu a pšenici, ktoré už neskôr dominujú. Od 80. rokov sa orné plochy v obci neustále zmenšujú a v súčasnosti sa už pestujú len menej náročné plodiny ako ďatelina, repka olejná, zriedkavejšie ešte môžeme pozorovať obilie. Živočíšna výroba v minulosti dominovala a na rozdiel od rastlinnej výroby vždy dosahovala pomerne slušné výnosy. Po 2. svetovej vojne sa choval najmä hovädzí dobytok a ošípané, s menším významom hydina. Najúrodnejšia pôda pozdĺž Hrona bola premenená na poľnohospodársku pôdu a zachovali sa iba zvyšky pôvodných lužných lesov.

Na poľnohospodárskej pôde v okrese Žarnovica hospodári jedno roľnícke družstvo na výmere 2207 ha, dva súkromné poľnohospodárske podniky na výmere 7034 ha a päť súkromne hospodáriacich roľníkov na výmere 1040 ha. Zostávajúcu časť PPF využívajú drobní vlastníci pôdy, ktorí využívajú pôdu na samozásobenie poľnohospodárskymi produktmi. Z hľadiska spôsobu obhospodarovania sa orná pôda v celom okrese využíva na 100 %. TTP sa využívajú polo-intenzívne až extenzívne. Lepšia využiteľnosť je v juhozápadnej časti okresu, kde sú klimatické, pôdne a terénne podmienky lepšie ako v severnej časti okresu. Na ornej pôde sa pestujú prevažne obilniny (pšenica, raž, jačmeň a ovos), olejniný (repka ozimná a slnečnica) a kukurica na siláž.

Rôznorodosťou pôdnej úrodnosti v okrese s prihliadnutím na výškové polozenie jednotlivých poľnohospodárskych podnikov, ako aj s prihliadnutím na vybudovanú súčasnú poľnohospodársku infraštruktúru, je možné v našom okrese zvýšiť produkciu rastlinnej výroby, predovšetkým výrobou kvalitných objemových krmovín, a tým aj zvýšiť produkciu živočíšnej výroby. Pre zlepšenie situácie v menej produkčných oblastiach je potrebné zamerať sa na využitie PPF budovaním agroturistických usadlostí s rozšírením chovu koní, ktorý má v našom okrese dlhodobú tradíciu.

1.6.3 Vodné hospodárstvo

Obec Brehy leží na pravom brehu rieky Hron, ktorý ňou preteká bezprostrednej blízkosti zastavaných častí obce. Obcou pretekajú dva potoky – Obecný a Liešna, ktorých povodia sú ohraničené dvoma veľkými dolinami zarezanými do pohoria Štiavnických vrchov, ktoré sa v obci zužujú do úzkych dolín so strmými svahmi. Svahy Štiavnických vrchov zasahujú priamo do zastavanej časti obce. Všetky uvedené skutočnosti sú príčinou záplav, povodní a prívalových vôd, ktoré spôsobujú značné škody na majetku ľudí a ohrozujú aj ich majetok. Pre ochranu pred týmito vodami bola na rieke Hron vybudovaná ochranná hrádza, ktorá zabraňuje vyliatiu vody z toku Hrona, ktorá by zaplavila okolie. Na druhej strane táto ochranná hrádza vytvára bariéru pre vody pritekajúce z prilahlých

svahov, vôd zrážkových ako aj vôd, ktoré presakujú popod ochrannú hrádzu pri stúpnutí hladiny vody v Hrone.

Územie obce je zásobované z vlastného zdroja pitnej vody a v celej obci vedie vodovod. Bol dobudovaný v roku 2002. Dnes vyžaduje rozsiahlu rekonštrukciu. Odpadové (splaškové) vody sú odvádzané do septikov pri starších objektoch. V obci je vybudovaná na úseku 200 metrov nová kanalizácie, v jej rozširovaní sa bude pokračovať. Obec ide kolaudovať ČOV. V riešenom území sa navrhuje vybudovanie prepojovacieho vodovodného potrubia medzi Hliníkom nad Hronom a Hronským Beňadikom DN 300. Navrhované riešenie splaškovej kanalizácie vychádza z projektu stavby „Kanalizácia obce Brehy“, vypracovaného v r. 2009 (JVS Vodaprojekt), na ktorý bolo vydané územné rozhodnutie. Počíta sa v obci s kompletným vybudovaním gravitačnej kanalizácie vo všetkých častiach zastavaného územia obce. Odvod dažďovej vody sa z komunikácie ako sme sa dočítali v územnom pláne obce navrhuje vsakovaním do terénu-prostredníctvom dažďových rigolov a vsakovacích jám na okrajoch komunikácií.

1.6.4 Priemysel

V súčasnosti prevažná väčšina zamestnaných obyvateľov aktívneho dochádza za prácou do najbližších miest, ako Nová Baňa, Žarnovica, Žiar nad Hronom, Levice a pod. V samotnej obci sa nachádza niekoľko prevádzok zameraných na výrobu stolárskych výrobkov, autoservis, výroba stavebných materiálov a pod. Ostatné pracovné príležitosti v obci súvisia najmä z poskytovaním služieb, obchodu a remeselníckou výrobou živnostníkov v obci nachádzajú malí podnikatelia, ktorí sa zaoberajú hlavne drevárskymi a stavebnými prácami. V obci sa už v súčasnosti nenachádza poľnohospodárska výroba. Na základe analýzy doterajšieho vývoja možno očakávať, že hospodársky život v obci sa bude orientovať na: drevárske, murárske a stavebné práce. V súčasnosti prevažná väčšina zamestnaných obyvateľov aktívneho dochádza za prácou do najbližších miest, ako Nová Baňa, Žarnovica, Žiar nad Hronom, Levice a pod. Okres Žarnovica možno z hľadiska dosiahnutého stupňa industrializácie, ale aj z prevládajúcej orientácie výroby a štruktúry výrobných odvetví rozčleniť na niekoľko podcelkov, reprezentovaných jednotlivými obcami. K priemyselne rozvinutejším mestám patrí mesto Žarnovica a slabšie diverzifikovaná je priemyselná výroba v obciach Hodruša - Hámre, Ostrý Grúň, Veľká Lehota, Hronský Beňadik, Brehy, Tekovská Breznica. Slabá industriálna základňa je i v obci Rudno nad Hronom a Orovnica.

Z priemyselných odvetví je v okrese zastúpený strojársky priemysel, drevospracujúci priemysel (prvotné spracovanie drevnej hmoty a finálna výroba), výroba stavebných hmôt, chemický priemysel. Jednotlivé priemyselné odvetvia sú predstavované nasledovnými podnikmi:

Strojársky priemysel:

- Illichman, a.s., Žarnovica,
- Neuman Alumimium Fliesspresswerk, s.r.o., Žarnovica,
- KOVACO, s.r.o, Veľká Lehota, ToMaC, s.r.o. Hodruša – Hámre.

Drevospracujúci priemysel:

- A.N.B.a.s., Žarnovica,
- RAIL WAIS s.r.o., Bratislava,
- prevádzka Ostrý Grúň, TKC, s.r.o., Žarnovica,
- FTC, a.s. Nová Baňa,

Výroba stavebných hmôt:

- KNAUF INSULATION a. s. v meste Nová Baňa

Výroba hliníka:

- CORTIZO SLOVAKIA a. s. v Novej Bani

Výroba plastových dielov pre automobilový priemysel:

- TRISTONE FLOWTECH SLOVAKIA s. r. o. v Novej Bani

Chemický priemysel:

- ZIN – KOVO, Hronský Beňadik,
- CMK, s.r.o., Žarnovica,
- KTO Slovakia, s.r.o., Hodruša – Hámre,

Baníctvo a hutníctvo:

- Slovenská banská, s.r.o., Hodruša Hámre,

Nosné odvetvia priemyslu sú: Žarnovica Drevársky priemysel, potravinársky priemysel, strojársky priemysel Nová Baňa, poľnohospodárska výroba, drevársky priemysel a spotrebný priemysel.

1.6.5 Doprava

Dôležitým faktorom ovplyvňujúcim konkurencieschopnosť regiónu je vybavenosť územia efektívne fungujúcou dopravnou infraštruktúrou. Takáto vybavenosť vytvára podmienky pre celý rad sociálno-ekonomických aktivít. Záujem zahraničných investorov o rozvoj kultúrneho cestovného ruchu ako takého je taktiež silne podmienený kvalitnou dopravnou infraštruktúrou. Existencia dopravnej siete je jednou z nevyhnutných podmienok formovania sa a fungovania priestorových socio-ekonomických štruktúr (Mládek, 1990) a je predpokladom rozvoja cestovného ruchu a rekreácie v danom regióne. Dopravná sieť v Pohronskom regióne má znaky kotlinovej siete. Hlavná dopravná os sa sformovala pozdĺž Hrona v smere východ-západ na ceste E 75/E 571- E 50 (štátna hranica A/SK – Bratislava – Nitra – Zvolen – Lučenec – Košice – Michalovce – štátna hranica SK/UA). Z hľadiska integrácie mesta do vnútroštátnych i medzinárodných hospodárskych vzťahov je najdôležitejším dopravným spojením tzv. „stredný ťah“ R1, R2: Bratislava – Nitra – Zvolen – Lučenec – Rimavská Sobota – Rožňava – Košice. Svojimi intenzitami sieť rýchlostných komunikácií v úseku Nitra- Zvolen (43 km) vychádza z existujúcej siete I. triedy a je porovnateľná s diaľničným ťahom D1. Sieť slovenských rýchlostných ciest (R1, R2, R3), ktoré sú súčasťou medzinárodných cestných ťahov (E58, E572, E77), spáda do centrálneho územia Slovenska (Zvolenskej a Žiarskej kotliny). Cestná doprava je dominantná v preprave osôb, najmä v ich dochádzke do zamestnania. Katastrálne územia patriacich obcí do Pohronského regiónu, ktorých cesty využíva hlavne verejná autobusová doprava (SAD) tvoria cesty I. Triedy číslo E76 a miestnu sieť tvoria cesty II/512 triedy, koncové cesty III. triedy a spojovacie cesty III/0651. Napojenie okresných miest ako sú: Zvolen, Banská Štiavnica, Žarnovica, Detva, Žiar nad Hronom na dopravu SAD sú veľmi dobré, nakoľko celým Pohronským regiónom vedú diaľkové linky spájajúce východ a západ SR.

V obci Brehy má dobré zastúpenie cestná automobilová a prímestská doprava. Novou Baňou prechádza aj železničná doprava.

- **Automobilová doprava** – na rýchlostnú komunikáciu I/65 je napojená cestou III/0658 Nová Baňa – Žarnovica, na ktorú je pripojená obec Rudno nad Hronom.

Dôležitým dopravným medzníkom v infraštruktúre v Pohronskom regióne bolo vybudovanie železničnej trate.

➤ **Železničná doprava** - Roku 1895 sa začala budovať trať pohronskou dolinou, úsek Hronská Dúbrava - Levice. Najťažším úsekom popri skale pod Beňadikom bol úsek v rudnianskom chotári v Okrute, kde asi 30 m vysoká skala vyčnievala až do Hrona a popod ňu viedol úzky chodníček. Bolo preto potrebné zo skaly odstreliť kus tak, aby sa uvoľnilo miesto pre trať. Práce pri odstraňovaní skaly vykonávali Taliani a vyžiadala si aj jednu ľudskú obeť. V súčasnosti je železničná doprava napojená na železničnú sieť (č. 150 Bratislava - Zvolen) a nie je taká výhodná ako autobusová, čo je ovplyvnené hlavne jednokoľajovou traťou. Celým Pohronským regiónom prechádza trať číslo 150, ktorá je elektrifikovaná. Hlavné prepojenia sú Bratislava – Zvolen – Lučenec a Nové Zámky – Zvolen – Košice. Kvalitatívne charakteristiky slovenského dopravného systému (kvalita povrchu ciest, priepustnosť systému, rýchlostné komunikácie, elektrifikácia a rýchle expresné železničné trate a i.) výrazne zaostávajú za štátmi EÚ.

Veľký význam pre hospodársky rast regiónu má zlepšovanie jeho dostupnosti aj pomocou leteckej dopravy. Najbližšie dopravné letisko v Pohronskom regióne sa nachádza v Sliači. Toto letisko vzhľadom na svoju výhodnú polohu má predpoklady pre prevádzkovanie pravidelnej vnútroštátnej a medzinárodnej prepravy osôb a tovarov nízko kapacitnými lietadlami. Letisko na Sliači má aj športový charakter. Po rekonštrukcii a otvorení letiska Sliač sa spustili i charterové linky do obľúbených prímorských dovolenkových destinácií, s ponukou medzinárodných letov do destinácii Burgas v Bulharsku a Antalya v Turecku. Táto možnosť rýchlej a bezpečnej dopravy podstatne zvyšuje atraktivitu nášho regiónu pre európske investície, pretože letisko výrazným spôsobom dotvára dopravnú infraštruktúru nielen pohronského a banskobystrického regiónu, ale celého Slovenska. Rieka Hron nevytvára vhodné predpoklady na realizáciu vodnej (riečnej) dopravy. Využíva sa len na športovú a rekreačnú osobnú plavbu (úsek Nový Tekov – Štúrovo). Raritou pre rieku Hron je jeho využívanie na splav pre rôzne vodácke skupiny.

Hlavným zdrojom hlukovej záťaže v území je cestná doprava na štátnej ceste medzi obcami Rudno nad Hronom, Voznicou a Brehmi. Zaťaženie hlukom však nebolo nikdy objektivizované meraním, predpoklad prekročenia zaťaženia hlukom je vzhľadom na malú frekvenciu dopravy na uvedenej ceste nepravdepodobný. Iný zdroj hluku sa v lokalite nenachádza.

1.6.6 Odpadové hospodárstvo

Komunálny odpad vznikajúci na území obce je odoberaný spoločnosťou Bzenex BMP- Marius Pedersen a je odvázaný na uloženie na skládku v k.ú. Bzenica. Separovaný zber odpadov zabezpečujú spoločnosť v rozsahu zložiek komunálneho odpadu - sklo, papier, plasty. Zber nebezpečných zložiek komunálnych odpadov vykonáva spoločnosť Bzenex BMP- Marius Pedersen. Na lokalite ani v jej bezprostrednej blízkosti sa zariadenia na zneškodňovanie odpadov ani skládky odpadov nenachádzajú. Priamo v posudzovanej lokalite sa nevyskytuje žiadna skládka odpadov.

Obec má priamy vplyv na odpadové hospodárstvo týkajúce sa komunálneho odpadu a je zodpovedná za nakladanie s ním. Pri nakladaní s odpadom vychádza zo Zákona o odpadoch z § 39. Každá obec ukladá miestny poplatok za komunálny odpad a drobný stavebný odpad, ktorý vzniká na jej území a ktorý je zo zákona povinný na rozdiel od ostatných miestnych daní, ktoré sú dobrovoľné. Miestnym daniam priradíme fakultatívny charakter, nakoľko povinnými sa stávajú až ich zavedením vo všeobecnom

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

záväznom nariadení. Samotná obec je správcom miestnych daní, tieto dane sú stabilným a opakovateľným zdrojom príjmov a prejavujú sa v rozpočtoch obce bez výraznejších výkyvov. Na základe ustanovenia § 6 ods. 2 a § 11 ods. 4 písm. d),e) a g) zákona SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších zmien a doplnkov a zákona NR SR č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady v znení neskorších zákonov vydalo Všeobecné záväzné nariadenie o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady na území obce Brehy.

Obec Brehy (ďalej len „obec“) týmto VZN ukladá miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady (ďalej len „poplatok“). Toto nariadenie upravuje stanovenie sadzieb poplatku v nadväznosti na zavedený zber odpadu, podmienky na vrátenie poplatku alebo jeho pomernej časti, podmienky, ktorých splnenie má poplatník preukázať a podklady, ktoré má poplatník predložiť pri znížení alebo odpustení poplatku. Zdaňovacím obdobím poplatku uvedeného v článku 1 ods. 1 je kalendárny rok. Poplatok sa platí za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, ktoré vznikajú na území obce, okrem elektroodpadov, použitých batérií a akumulátorov, pochádzajúcich od fyzických osôb, a biologicky rozložiteľného kuchynského a reštauračného odpadu.

Obec Brehy ustanovuje s účinnosťou miestne poplatky za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, daň za verejné priestranstvá pri užívaní rôznych akcií, spevnené plochy, za prenosné stánky, parkovanie motorového vozidla na obecnom majetku do výmery 20 m², daň za komunálne odpady a odpady z drobných stavebných odpadov užívateľov rekreačných chalúp. Obec účtuje aj poplatky za prenájom Domu smútku a použitie chladiarenského zariadenia, za pohrebisko, alebo za uloženie urny.

Poplatok od poplatníka v ustanovenej výške vyberá obec. Správu miestneho poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady vykonáva na svojom území obec Brehy. V obci sa nenachádza žiadna riadená skládka.

V obci Brehy je zavedený separovaný zber odpadov, ktorý zabezpečuje BZENEX BMP s. r. o. Bzenica v rozsahu zložiek komunálneho odpadu akými sú sklo, papier, plasty, kovy a nebezpečné odpady.

Obec Brehy spracúva aj biologicky rozložiteľný komunálny odpad a tieto služby zabezpečuje aj pre obce Voznica, Rudno nad Hronom, Tekovská Breznica, Orovnica a Hronský Beňadik. Zhodnocovaním vzniká biokompost pre potreby obyvateľov obce Brehy a pre potreby všetkých zúčastnených obcí.

V obci Brehy miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, ktoré vznikajú na území obce platí fyzická osoba a právnická osoba, ktorá má v obci trvalý pobyt, alebo prechodný pobyt, alebo ktorá je na území obce oprávnená užívať bytový, nebytový priestor, alebo jej časť a objekt, ktorý nie je stavbou, alebo záhradu, vinicu, ovocný sad a pod. Zber separovaného odpadu sa začal v obci od roku 2002. V obci Brehy sa realizuje zber použitého a biologicky rozložiteľného kuchynského oleja cez spoločnosť LADISCO s. r. o. Táto firma zabezpečuje odvoz naplnených zberných kontajnerov. V obci je zabezpečený aj zber kuchynského odpadu cez Ekorecykling. Obyvatelia obce spoločne prispievajú k záchrane životného prostredia.

Množstvo vyprodukovaného komunálneho odpadu za rok 2021 dokumentuje tabuľka 9.

Tabuľka 9 Obec Brehy- Vytriedené zložky odpadu za rok 2021

Kód odpadu	ZLOŽKY KOMUNÁLNYCH ODPADOV Z TRIEDENÉHO ZBERU	Množstvo v t	Množstvo v kg
20 01 01	papier a lepenka	10,43	10 430
20 01 02	sklo	16,52	16 520
20 01 03	viacvrstvové kombinované materiály na báze lepenky	0,97	970
20 01 04	obaly z kovu	2	2 000
20 01 08	biologicky rozložiteľný kuchynský a reštauračný odpad	3,64	3 640
20 01 10	šatstvo	3,57	3 570
20 01 23	vyrazené zariadenia obsahujúce chlórfluórované uhľovodíky	0,9	900
20 01 25	jedlé oleje a tuky	0,45	450
20 01 35	vyrazené elektrické a elektronické zariadenia iné ako uvedené v 20 01 21 a 20 01 23, obsahujúce nebezpečné časti	0,5	500
20 01 36	vyrazené elektrické a elektronické zariadenia iné ako uvedené v 20 01 21, 20 01 23 a 20 01 35	1,4	1 400
20 01 39	plasty	17,3	17 300
20 01 40 01	meď, bronz, mosadz	0,802	802
20 01 40 02	hliník	0,032	32
20 01 40 05	železo a oceľ	10,391	10 391
20 02 01	biologicky rozložiteľný odpad	211,2	211 200
20 03 01	zmesový komunálny odpad	207,3	207 300
20 03 07	objemný odpad	63,46	63 460

Zdroj: OcÚ Brehy, 2023

Zdroj: OcÚ Brehy, 2023

Obrázok 12 Spracovanie bioodpadu za pomoci zberového traktora a techniky

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Brehy na roky 2023 – 2028

V obci Brehy v rodinných domoch väčšina obyvateľov sa snaží kompostovať bioodpad sám formou domáceho kompostovania. V prípade väčšieho množstva bioodpadu, ktoré nedokážu obyvatelia sami skompostovať (napr. najmä tráva, lístie, konáre zo stromov) zabezpečuje obec pravidelný sezónny zber. Na zvoz a zhodnocovanie bioodpadu má obec Brehy k dispozícii zberové vozidlo-traktor s nakladačom s vidlami a s pridržiavačom, vrátane prídavných zariadení. V obci Brehy je vybudovaný vlastný areál kompostárne, v ktorej sa vytriedený a zozbieraný odpad uskladňuje. V budúcnosti sa pripravuje s rekonštrukciou a dobudovaním areálu kompostárne spolu s priestormi pre zberný dvor. Bioodpad by mohol do budúcnosti metódou aerobnej fermentácie viac spracovávať, prípadne uskladňovať v surovom stave vo veľkoobjemových nádobách, ktorý po vyzretí by sa mohol používať ako produkt vhodný na pestovanie okrasných rastlín, či už ako pôdny substrát alebo hnojivo. Až polovica hmotnosti odpadu, ktorý vzniká v domácnostiach, je vhodná na kompostovanie. Kompostovanie je najneškodnejšou, najužitočnejšou a najlacnejšou formou nakladania s bioodpadom.

Obec zabezpečuje aj zber elektroodpadu cez spoločnosť Metal Servis Recykling, zber pneumatík (Slovenská Lupča, F. ELTMA). V obci je zabezpečovaný aj zber starého šatstva. Na zber má k dispozícii obec dva kontajnery s označením F. Humana.

V obci Brehy sa zakazuje:

- a) akékoľvek znečisťovanie verejných priestranstiev;
- b) znečisťovanie vodných tokov tekutým a pevným domovým odpadom, ako i iným odpadom;
- c) umývanie motorových vozidiel na verejných priestranstvách a pri miestnych potokoch;
- d) skladovanie palivového dreva, stavebného materiálu, prípadne iného materiálu ako i parkovanie na verejnom priestranstve;
- e) vysýpanie tuhého domového odpadu a iných odpadov mimo určených kontajnerov a kuka nádob;
- f) poškodzovanie a ničenie stromov, okrasných kríkov, kvetov a ostatnej zelene;
- g) vypaľovanie suchej trávy, spaľovanie záhradného a domového odpadu.

Odporúčame v obci rozširovať separovaný zber odpadu a odpad v maximálnej miere recyklovať, zvyšovať podiel zhodnocovaného odpadu a sortiment separovaných komodít v zmysle cieľov programov odpadového hospodárstva obce. V PHRSR v zámeroch obce sa buduje areál kompostoviska a zberného dvora. Potrebné je odstraňovať nelegálne skládky, ktoré sa vytvárajú na rôznych miestach po obci. Taktiež navrhujeme opatrenia na ochranu prírodných zdrojov, zlepšenie kvality životného prostredia a ochranu zdravia obyvateľstva, zachovanie a udržanie sídelnej vegetácie a ďalšie opatrenia. Pred znečistením vodných zdrojov tiež navrhujeme zabezpečiť potrebné opatrenia. Ďalšie opatrenia navrhujeme i ohľadom ochrany kvality pôd, v intenzifikácii využitia výrobných a hospodárskych areálov v katastrálnom území, vrátane rekonštrukcií budov. Navrhujeme naďalej znižovať energetické náklady verejných budov, udržiavať existujúcu líniovú zeleň s pôdoochrannou funkciou atď.

1.6.7 Potenciál obce Brehy pre rozvoj cestovného ruchu

Základom pre rozvoj cestovného ruchu je prírodný a kultúrno-historický potenciál ako aj kvalitná materiálno-technická infraštruktúra a rozvinuté služby na profesionálnej

úrovni. Primárnu ponuku tvorí prírodný a kultúrno-historický potenciál krajiny a organizované podujatia ju dopĺňajú.

Obec sa nachádza na trase jednej z najvýznamnejších turistických trás v rámci Slovenska – Rudnej magistrále, tiahnucej sa od Zlatých Moraviec až do mesta Rudňany. Významná je vodná turistika na rieke Hron, kde obec býva pravidelnou a významnou zástavkou vodných turistov. Zároveň je obec nachádzajúca sa na úpätí Štiavnických vrchov aj vstupnou, resp. konečnou lokalitou pre návštevu tejto chránenej krajinnej oblasti.

V areály OŠK sa nachádza futbalové ihrisko, ktoré spadá do lokality zaplavovanej zrážkovými a priesakovými vodami v rámci lokality „C“.

Katastrálne územie obce Brehy zasahuje do Chránenej krajinnej oblasti Štiavnických vrchov a Novobanskej kotliny. Patrí do rudniansko-brežského rudného ložiska v masíve Chlmu a ložiska Pukanského, do ktorého zasahuje svojím severozápadným ložiskom v závere Liešnej doliny. Faunu a flóru charakterizuje dominantnosť podhorského pásma, v ktorom je zastúpená väčšina druhov vyskytujúcich sa na Slovensku. Majestátny vrch Chlm (726 m n. m.) patrí k dominantám obce. V minulosti v sebe ukrýval mnoho nerastného bohatstva, preto sa tu nachádzajú pozostatky viacerých banských diel - povrchové dobývky.

Celé okolie Brehov je poznačené baníckou históriou. V závere malého údolia Šlosberg smerom na Hulín sa nachádzajú tri starodávne (13-14. storočia) štôlne ako: štôlna Johann De Deo (Ján z Boha): dolná (dedičná), stredná a horná štôlna, Johan Nepomuk, Jozef, Filip a dedičná štôlna Anna Božena. K jeho vrcholu vedie turistický chodník (zelená značka). Pri ústí je štôlna Johann De Deo do veľkej výšky zaplavená vodou. Pred baňou sa nachádza objemná halda, svedčiaca o značnej dĺžke podzemných chodieb – podľa starých banských máp je prepojená so štôľňou Filip v Rudne nad Hronom. Rudu zo štôlne vyvážali na povrch štôľňou Filip a spracúvali v stupách v susednej obci Rudne nad Hronom. V prevádzke bola pravdepodobne až do uzavretia Rudniansko-brežského ťažiarkeho závodu v 60-tych rokoch 19. storočia. Ponad ústie Dolnej štôlne vedie zachovaná banícka cesta asi 200 m smerom na východ k zasypanému ústiu Strednej štôlne, ktorá je rozoznateľná už len podľa terénnej zníženej a malej haldy. Vchod do Hornej štôlne Johann De Deo je tiež zasypaný, zreteľná je však pomerne veľká halda, 150 m severovýchodne od Strednej štôlne v nadm. výške 567 m. V úlomkoch skál na halde je možné nájsť stopy po ručnom vrtaní, čo svedčí o používaní pušného prachu pri tunajšej ťažbe. Približne 15 m nad Hornou štôľňou sa nachádza najvzácnejšia tunajšia pamiatka – prekop k podpovrchovým dobývkam na Priečnej žile – zrejme pôvodná štôlna Johann De Deo. Stredovekí baníci vytesali smerom po žile štôľňu, ktorá bola v 18. stor. obnovená a rozšírená do mohutných hlbokých dobývok. Pôvodný lichobežníkový profil štôlne sa dobre zachoval, na stenách a strope sú viditeľné stopy po ručnom razení. Keďže profil štôlne je pôvodný, nepoškodený pušným prachom, je reprezentatívnou ukážkou tunajšieho stredovekého baníctva. V blízkosti vchodu sa v skalnej stene zachoval nápis z r. 1736 s názvom bane a symbolom kladiva. Horná štôlna Johann De Deo ťažila Priečnu žilu a jej dobývky po vytŕažených rudných stĺpoch ústia na povrch pozdĺž východného okraja mohutného skalného brala v Šlosbergu. Aj v tuhej zime sú ústia dobývok a ťahtíc nápadne zeleným porastom machov a papradí, ktoré v stálej sviežosti udržuje teplý vzduch vychádzajúci z hlbín banských diel. V ústí doliny Šlosberg do doliny Obecného potoka ako aj v protíľahlej ľavostrannej doline Hrádza sa v 18. stor. nachádzali technické zariadenia súvisiace s prevádzkou tunajších banských diel. Stupy poháňala voda z Obecného potoka, ktorú k nim privádzali krátke náhonové jarky. Zvyšky týchto zariadení sa nezachovali.

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

Z východnej – rudnianskej strany masívu Chlmu, v okolí poľovníckej chaty v Hrdzavej doline, sa nachádza niekoľko opustených banských diel, ťažiacich tunajšie rudné žily Filip, Goldschramm a Anna. Chata je prístupná autom po lesnej ceste z Rudna nad Hronom cez Hrdzavú dolinu. Chata je postavená na mohutnej halde Novej štólne Johann Nepomuk v nadm. výške 386 m, ktorej zasypané ústie je v teréne zreteľné. Nižšie, v údolí pod chatou, sa nachádza otvorený vchod do prístupnej štólne Jozef. V lese nad chatou sú početné prepادلiská, svedčiacie o rozsiahlejších závaloch v štôlniach Johann Nepomuk a Filip. Ústie štólne Filip je dnes nezreteľné a je položené vyššie, v nadmorskej výške 495 m. Prvé záznamy o obnovení ťažby v tunajších baniach sú z prvej pol. 18. stor., Banské diela sú však pravdepodobne omnoho staršie, podobne ako Johann De Deo z „brežskej“ strany. Po spojení rudnianskych a brežských baní do spoločného podniku v r. 1840 patrili podiely (tzv. kuxy) v tunajších banských poliach Beatrix, Jozef, Ján Nepomuk a Filip medzi najdôležitejšie.

Niekoľko storočí intenzívnej ťažby na Brehoch zanechalo množstvo banských pamiatok. Ešte aj dnes možno nájsť v teréne viac ako 20 štôlní. Tie sa sústreďujú na Brehoch v dvoch lokalitách resp. rudných poliach (Obrázok 13).

Zdroj: PhDr. Ján Kováčik (2023)

Obrázok 13 Lokality intenzívnej ťažby na Brehoch

Po ľavej strane cesty do Pukanca sa nachádza niekoľko kutacích (prieskumných) štôlní, ktorých mená nie sú známe, ich dĺžka často nepresahuje 30 m. Ďalšie kratšie štôlne sa vyskytujú v časti zvanej Šlosberg. Na konci tejto dolinky, smerom na Hulín sa však nachádza starodávna výdatná štôlna Johann de Deo (Ján z Boha). Je tvorená 3 prepojenými štôlnami: dolnou, strednou a hornou, ktoré tvoria spleť chodieb v niekoľkých horizontoch (poschodiach) (Obrázok 14).

Zdroj: Mgr. Ján Kováčik (2023)

Obrázok 14 Výdatná štôľňa Johann de Deo (Ján z Boha)

Spomína sa, že sú spojené so štôľňou Filip na rudnianskej strane, pričom celková dĺžka chodieb v Chlme dosahuje údajne až 9,5 km. Mnohé z chodieb sú kresané ručne, čo dokazuje ich starodávnosť, keďže tam nebol použitý strelný prach. Pod touto štôľňou v doline Obecného potoka sa pravdepodobne nachádzal menší tajch, o jeho existencii sa však nezachovali žiadne záznamy. Pripomína ho len miestny názov Hrádza. Boli tu tiež vybudované tzv. stupy na úpravu rudy. Ide o drtiče poháňané vodou, ktorá roztáčala drevené koleso s výstupkami na jeho osi. Tie nadvihovali kladivá (tĺky), ktoré pri páde rozbíjali rudu pod nimi. Kvalitná aj stupová (menej kvalitná) ruda sa ďalej splavovali a dôkladne triedili. Ďalšou fázou bola tzv. amalgamácia, teda vytvorenie koncentráту rudy s ortuťou, ktorá viaže vzácne kovy. Tento koncentrát rudy sa následne vozil na volských záprahoch do huty v Žarnovickej Hute, kde sa pri vysokej teplote ortuť vyparila a získalo sa striebro resp. zlato. Ako zaujímavosť možno uviesť, že v roku 1821 tu bolo vyťažené 34 kg striebra a 0,5 kg zlata.

Na konci doliny Liesňa, pod vrchom Agraš sa nachádza tiež sústava starých štôľní. Podľa záznamov hlbinné baníctvo v tejto oblasti začalo neskôr – až v pol. 18. stor. Avšak už od stredoveku tu pomerne intenzívne prebiehala povrchová ťažba, preto tu zostalo pomerne veľa píng, prepادلísk a vetracích komínov. Táto oblasť je rajom pre zberateľov polodrahokamov, hlavne kryštálov a ametystov, ktoré sa dajú nájsť v miestach, kde zrudnenie smerovalo až k povrchu. Je pomerne nebezpečné sa tu pohybovať osamote. Dĺžka chodieb všetkých baní je okolo 3,3 km. K známym štôľňam patria napr.: Gottes Gabe (Boží dar), Nussbaum (Lieska), či Ladislav. Zaplavená Stredná štôľňa Gottes Gabe sa dnes využíva na zásobovanie Brehov pitnou vodou. Začiatkom 19. storočia, kedy stagnovalo miestne baníctvo, bol pravdepodobne plán rozšíriť ťažbu v oblasti Liesnej. Vybudovali pomerne veľký komplex stúp (drtičov rudy) a taktiež pomerne málo známy Brežský tajch (Obrázok 15), ktorý mal zabezpečiť vodu na ich pohon. Pozostatky hrádze tohto malého tajchu možno nájsť pod druhou lesníckou chatou, trochu nižšie v doline sú rozpoznateľné aj múry bývalých stúp. Tajch však pravdepodobne po niekoľkých desaťročiach zaniká, čo bolo predzvesťou postupného úpadku baníctva.

Zdroj: PhDr. Ján Kováčik (2023)

Obrázok 15 Pozostatky Brežského tajchu

V r. 1838 došlo k zlúčeniu brežského a rudnianskeho baníctva pre lepšiu rentabilitu – banický závod vtedy niesol meno Rudniansko – brežské ťažiarstvo a patrilo pod erárny závod Vindšachta (Štiavnické Bane). V tomto období pracovalo v spoločnom závode 84 baníkov. V priebehu rokov 1840 – 1854 ťažiarstvo vyťažilo 33 kg zlata a 954 kg striebra, ale strata bola až 66000 zlatých. Väčšina dobývania sa však sústredila na výdatnú žilu Anna na Rudne. Postupne však bolo miestne baníctvo stále viac stratové. Okolo roku 1860 sa úplne zastavila razba nových chodieb a po niekoľkých rokoch spracovania hlušiny stratili prácu na Brehoch a Rudne aj poslední baníci.

Významnými baníckymi lokalitami, v ktorých sa nachádza množstvo svedectiev o baníckej činnosti by bolo vhodné vytvoriť trasu NCH, ktorá by turistov informovala o pôsobení a význame baníctva v tejto lokalite. Okrem baníctva, ktoré výrazne ovplyvnilo morfológický vzhľad krajiny, nachádza sa tu významná lokalita Šlosberg, ktorá je vytvorená dvoma mohutnými skalnatými výčnelkami andezitového horninového zloženia. Nachádza sa na juhovýchodnom svahu masívu Chlmu nad obcou vo výške 700 m n. m. Táto oblasť Šlosbergu je zaujímavá škálou zástupcov živej prírody, najmä flóry. Najzaujímavejšou je brečtan obyčajný, popínavý, ťahajúci sa po východnom brale Šlosbergu, s obvodom kmeňa 50 cm. Spleť konárov plaziaca sa po skalnom podklade kopíruje zvislú zlomovú štruktúru Šlosbergskeho brala. Z blízkeho Hulína si možno vychutnať pohľady na dolinu Hrona, Slovenskú bránu či na Putikov vršok. Z Hulína je príjemný zostup po chodníku vedúcom severným hrebeňom do obce. Práve tu, v lokalite zvanej Machuliny je možné nájsť jediný známy výskyt plavúnika splošteného v Štiavnických vrchoch.

Tradičným remeslom Brežanov bolo hrnčiarstvo, ktoré je tu živé dodnes. V obci sa zachovala hrčiarška pec v Kólovie dome a u pána Jána Fialu (Obrázok 16). Dodnes sa tomuto remeslu vo svojej dielničke venuje a pravidelne sa zúčastňuje na kultúrnych a remeselných podujatiach nielen v obci, ale i širokom okolí a udržiava hrnčiarску tradíciu.

Autor: RNDr. Mgr. Anna Štefanková (2022)

Obrázok 13 Hrnčiarska pec pána majstra Jána Fialu

K ďalším hrnčiarom v obci patrili: Štefan Fiala (otec Jána Fialu), Jozef Brodziansky, Gregor Majzler, Peter Šlauka, Martin Uškrt, Jozef Jakubík, Jano Jakubík(syn), Štefan Rendek, Pavel Maruška, Peniaška, Mlynárovci, Martin Šalka, Ďuríkovci, Mrázovci, Bandúrovci, Ignác obrcian-Bodoš, Ján Šalka, Jozef Vrška, Jozef Jakubík, Vrška Martin, Jozef Dodok, Imrich Klunga, Štefan Fiala, Polcovci, Štefan Michalec, Ján Brodziansky, Kukučkovci, Horkovci, Vrzalovci, Florian Čakloš, Jozef Čakloš (syn), Jozef Krovina a syn, Martin Šalka, Michal Šalka, Jakubovci, Šalka-Ivovci a ďalší.

V obci k zaujímavostiam, ktoré by nemal žiadny návštevník prehliadnuť aj vybudované hrnčiarske múzeum s hrnčiarskym dvorom. Hrnčiarske múzeum bolo zriadené za účelom zachovania tradície hrnčiarstva v obci Brehy, ako aj záchrany kultúrnej pamiatky remeselnícky dvor Kohlov dom a hrnčiarska pec. Na Brehoch sa stavali homolovité pece so stúpajúcim plameňom. Nie každý hrnčiar vlastnil hrnčiarsku pec. Ešte v prvej polovici 20. storočia boli v obci 3 pece, postavené na obecnom pozemku. Jedna z nich stála na dolnom konci obce, druhá v strede obce nad potokom a tretia na Močarine. Vlastné pece mali Peter Šlauka, Štefan Fiala, Jozef Brodziansky, Pavel Jakubík, Ján Kalinka, Ján Jakubík st., Jozef Čakloš, Ján Čakloš, Ján Krovina a Ľudovít Kohl, ktorého pec je jediná funkčná dodnes zachovaná. Ďalší hrnčiarski majstri z tohto obdobia boli Michal Šlauka, Jozef Vrška, Ján Brodziansky, Juraj Vrška, Michal Greguš, Peter Lalka, Ján Obrcian, Jozef Klunga a Michal Beluský.

Po roku 1945, v dôsledku rozvoja priemyslu na Slovensku, je hlinený riad vytlačaný z trhu aj na dedinách. Nastáva útlm vo výrobe a postupne zánik hrnčiarstva na Slovensku. Starí majstri vymierajú, remeslu sa nik nepriúča. Posledným „brežským“ hrnčiarom je Ján Fiala, syn Štefana Fialu. Ľudové hrnčiarstvo v Brehoch významne ovplyvňovalo spoločenský a sociálny život obyvateľov. Takmer tri storočia bolo ich hlavným zdrojom obživy. Z tohto obdobia zostali dve hrnčiarske pece (u Fialov a u Kohlov), pracovné náradie a niekoľko kusov hlineného riadu. Hrnčiarske múzeum a dvor zobrazujú obrázky 14,15.

Zdroj: OcÚ Brehy, 2023

Obrázok 14,15 Hrnčiarsky dvor s hrnčiarskym múzeom

Pre Brehy boli voľakedy charakteristické murované trojpriestorové domy s valbovými strechami pokrytými tvrdou krytinou. Dlhšia dvorová strana bývala lemovaná gánkom, prekrytým vysunutou časťou krovu spočívajúcou na stĺporadi. Mnohé domy v obci ešte nesú znaky tradičnej ľudovej architektúry. Väčšina z nich pochádza z konca 19. a začiatku 20. storočia. V obci v miestnej časti u Fabkov sa nachádza jediný brežanský domček, ktorý mal pôvodne slamennú strechu, ktorý sa stal svedectvom tradičnej architektúry. Toto miesto poukazuje na to, akým spôsobom voľakedy žili obyvatelia v obci. Obci Brehy sa podarilo získať dotáciu na záchranu domčeka u Fabkov, kde bola vybudovaná nová strecha z trstiny, ktorá má dlhšiu trvácnosť ako slama. V tomto areály sú vybudované nové altánky zo zadnej strany. Na obnovu strechy bola poskytnutá aj dotácia z OOCR Gron. V domčeku sa nachádza múzeum, v ktorom obec prezentuje remeslo a tradície (Obrázok 16). Toto obecné múzeum slúži na predvádzanie remesiel a približuje aj históriu obce. Múzeum navštevujú najmä žiaci z blízkeho okolia, ako aj okoloidúci turisti. V to to areály je potrebné dobudovať menšie hygienické a sociálne zariadenie a ďalšie financie sú potrebné na vybudovanie elektriky s osvetlením.

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

Zdroj: OcÚ Brehy, 2023

Obrázok 16 Murovaný domček so slamenou strechou u Fabkov

V okolí vytvára pekné meandre ako dôsledok prehradenia toku lávou zo sopky Putikov vršok. Niektoré už pripomínajú len tzv. mŕtve ramená. Putikov vršok patrí k najmladším vulkanickým sopkám nielen na Slovensku, ale i v celej Európe. V jeho blízkosti sa nachádzajú dve jaskynky, ktoré by taktiež mohli vytvárať potenciálne miesto pre vášnivcou letnej turistiky (Obrázok 17).

Autor: PhDr. Ján Kováčik (2023)

Obrázok 17 Pozostatky najmladšej vulkanickej sopky Putikov vršok

V oblasti cestovného ruchu sa snaží obec nadviazať spoluprácu s miestnou akčnou skupinou- oblastnou organizáciou GRON, ktorá sa bude snažiť smerovať svoje aktivity na cestovný ruch a na miestny a regionálny rozvoj obcí a miest. Obec spolupracuje aj s miestnymi podnikateľmi a okolitými obcami, s komisiou pre kultúru a CR.

Obec taktiež spolupracuje na príprave vydávania a zabezpečenia propagačných materiálov pre obec, pripravuje návrhy na riešenie rozvoja cestovného ruchu a spolupracuje so všetkými dotknutými orgánmi a organizáciami pri realizácii. Na podporu cestovného ruchu chce vytvárať systém finančných zdrojov, zachovávať historické,

kultúrne a architektonické dedičstvo, rieši podnety a návrhy v spolupráci s hlavným kontrolórom, podieľa sa na koordinačnej činnosti pri realizácii úloh súvisiacich s ekonomickým a sociálnym rozvojom spravovaného územia, podieľa sa na tvorbe koncepcie rozvoja na úseku cestovného ruchu na území obce, koordinuje a zabezpečuje úlohy súvisiace s činnosťou obce v spolupráci s partnerskými obcami.

1.7 Kultúrne pomery

K tradičnému spôsobu života patrila okrem hmotnej kultúry, prejavujúcej sa v práci, bývaní, stravovaní a v odievaní aj kultúra duchovná. Okrem práce a každodenných starostí boli aj v minulosti v živote jednotlivca i celej dedinskej pospolitosti chvíle sviatočné, určené na oddych, zábavu, riešenie rôznych spoločenských problémov a potrieb. napr. k tradičným kultúrnym dianiam v obci v minulosti patrili napr. tzv. batôškový deň, ktorý sa vždy v obci konal na Všetechsvätých a v tento deň sa zjednávali do služby paholci a služby. Na Nový rok, okrem toho, že bol sviatočný deň sa vždy volili obecní sluhovia, ktorými boli hájnik, zvonár, hrobár a hlásnik. Sviatočnou príležitosťou na stretnutie celej rodiny bývali hody, nazývané na Brehoch púť, ktoré sa konali 15. augusta. Podobná hostina sa robila aj na jeseň, 5. novembra, na ukončenie poľnohospodárskych prác. Život v obci sprestrovali tanečné zábavy; spievalo sa po dedine na Veľkonočnú nedeľu a povinnosťou mládencov bolo i každoročne na Veľkonočný utorok vyčistiť cintorín. Hlavnú úlohu v období fašiangov mala tradícia pochovávania basy.

Kultúrny život v obci bol spočiatku na nízkej úrovni. Reprezentovali ho ochotnícke divadelné predstavenia nacvičené zvyčajne na Vianoce miestnym učiteľom s príležitostnými ochotníkmi. Chýbala výrazná, vedúca osobnosť so schopnosťou podchytiť mládež aspoň v divadelnom krúžku. Neboli tu telocvičné ani iné spolky, okrem dobrovoľného hasičského spolku, ktorý vznikol už pred prvou svetovou vojnou, no svoju činnosť obnovil až roku 1928. Nariadením Ministerstva školstva a národnej osvety sa v roku 1925 zriadila v obci knižnica. V miestnosti školy sa hrávali ochotnícke divadelné predstavenia. Hybnou pákou aktivizácie v rozvoji kultúrneho života v obci boli učitelia a žiaci. Pôsobilo tu i ochotnícke divadlo. Brehy z národopisného hľadiska netvorila špecificky samostatnú oblasť. Hmotná a duchovná kultúra tejto lokality je veľmi príbuzná okolitým dedinám stredného Pohronia. Od okolitých dedín sa Brežania odlišovali hrnčiarstvom a povozníctvom spojeným s priekupníctvom. Hlavným zdrojom obživy obyvateľov Brehov bolo hrnčiarstvo, neskôr povozníctvo a furmanstvo. Kultúrny život v obci reprezentovali len ochotnícke divadelné predstavenia nacvičené väčšinou na Vianoce. Priadky, páračky, vypaľovanie hlineného riadu, posedenie v krčme, alebo v lete pri ohníku bývali v minulosti vhodnými príležitosťami pre dobrých rozprávačov, oživujúcich staré príbehy a vlastné zážitky.

O kultúrne dianie v obci sa spolupodieľajú ZŠ s MŠ. Žiaci sa spolu s učiteľmi zaujímavými aktivitami podieľajú aktívne na príprave kultúrnych programov k rôznym príležitostiam v obci. V mimoškolskej činnosti pracovalo 6 záujmových útvarov. Žiaci zo ZŠ sa zapojili do tvorivých dielní na Veľkú noc. Do programov v škole aj obci sa zapájali žiaci z folklórneho aj tanečného krúžku. ZŠ s MŠ každý rok organizuje Deň Zeme so sprievodnými aktivitami, Deň jablka, Deň mlieka v školách. V obci k akciám patria známe akcie pod názvom Recyklujeme, Zber papiera, deti uskutočňujú zber plastových vrchnáčikov, použitých batérií. K iným aktivitám patria napr. Deň narcisov, rodičovský ples, karneval, akcia pod názvom „Kolko lásky sa vojde do krabice od topánok“ (pre seniorov), Úcta k starším, prebieha aj Zbierka Biela pastelka v škole a v obci,

uskutočňujú sa pravidelné návštevy a divadelné predstavenia a vystúpenia umelcov v škole, škola zorganizovala brigádu v spolupráci s OZ Ľudia ľuďom pri zveľadňovaní školského areálu v rámci Zelenej školy. Záver školského roka bol spojený s oslavou Dňa detí. V neposlednom rade sa žiaci zúčastnili viacerých exkurzií a školských výletov. Pri príležitosti osláv Svetového dňa Zeme učitelia pre žiakov školy pripravili aktivity, ktorými vyjadrili svoje presvedčenie, že osud našej planéty nám nie je ľahostajný. Žiaci 1.stupňa si mohli doniesť domáce zvieratká a žiaci 2.stupňa vyčistili okolie školy od odpadu. Aj deti z MŠ každoročne prispievajú vystúpeniami do kultúrnych programov v obci. Pri príležitosti Dňa matiek, Jubilantom, Úcty k starším pripravili program, s ktorým sa prezentovali svojimi piesňami, básničkami a tancom.

K tradičným oslavám v obci patrí stavanie mája, Výstup na Hulín, Deň matiek, MDD, hasičský bál, brežský remeselný deň a pod. Kultúra a kultúrne dedičstvo obce vytvára pocit domova, bezpečia, ale i zvyšuje atraktivitu územia pre obyvateľov, miestne firmy, pre návštevníkov, turistov či investorov. Podpora miestnych kultúrnych aktivít a kultúrneho života ako i dôkladné poznanie kultúrnych zdrojov územia sa tak stáva konkurenčnou výhodou, silnou stránkou a znakom rozvoja obce. Na zostavenie evidencie pamätihodností obce nadväzuje hlbší prieskum kultúrnych, historických a spoločenských javov, vecí a udalostí. Do nej treba okrem hnutelných a nehnuteľných vecí zaradiť aj kombinované diela prírody a človeka, historické udalosti, názvy ulíc, názvy chotárnych častí, ktoré sa viažu k histórii. Vyhodnotenie získaných údajov, faktov a poznatkov umožnilo dôkladnejšie a presnejšie premietnutie rozvojových limitov a potenciálu do priorit a opatrení Programu rozvoja obce. Kultúru, spoločenský a kultúrny život v obci zabezpečuje: Komisia kultúry, mládeže a športu pri Obecnom zastupiteľstve v Brehoch. Na základe analýzy doterajšieho vývoja možno očakávať, že kultúrny a spoločenský život sa bude orientovať na: zachovávanie tradícií obce, rozvoj športu a skvalitňovanie kultúrnej činnosti. Kultúra v obci má staré korene.

1.7.1 Ľudová, sakrálna architektúra

V Brehoch pracovalo pomerne veľa remeselníkov (kolári, kováči, krajčíri a obuvníci). V roku 1601 obec mala krčmu a 55 domov, v roku 1715 42 daňovníkov, v roku 1828 98 domov a 613 obyvateľov. Starú tradíciu malo hrnčiarstvo (v roku 1715 sa spomína 16 hrnčiarov). Od začiatku 18. storočia do roku 1918 rozvážali obyvatelia hlinený riad na vozoch po celom Uhorsku. Posledný majster J. Brodziansky zomrel v roku 1969, potom hrnčiarstvo zaniklo. Za I. ČSR obyvatelia ostali pri tradičných zamestnaniach. Zapojili sa do SNP. V Roku 1946 obecná kronika spomína 25 remeselných rodín. V roku 1956 založili menšinové jednotné roľnícke družstvo (JRD), v roku 1959 celoobecné družstvo, ktoré v roku 1961 prešlo do štátneho majetku. Značná časť obyvateľov aj neskôr pracovala po celej bývalej Československej socialistickej republike, ostatní obyvatelia pracovali v poľnohospodárstve.

Bohatá štruktúra civilizačných podmienok v regióne vyplýva zo zložitého historického vývoja, ktorým viedli dôležité obchodné trasy, pohyby obyvateľstva a rozvinutá banská činnosť vplývali na pestrosť prostredia, bohatosť kultúrnych pamiatok a pod. Z významnejších pamiatok možno spomenúť najmä:

- kostol sv. Jozefa – Pestúna – kultúrna pamiatka z roku 1786;
- Socha Nepoškvrnenej Panny Márie z roku 1749;
- Architektúra tzv. Kólovho domu;
- Hrnčiarska pec v záhrade Kólovho domu;
- Hrnčiarska pec Jána Fialu

Priamo v záujmovom území sa nenachádzajú žiadne kultúrno-historické pamiatky.

Cirkev v obci

Brehy v cirkevnej oblasti pôvodne patrili pod novobanskú farnosť. Roku 1784 rozhodnutím banskobystrického biskupa Františka Berchtolda sa pripojili k brezníckej farnosti ako filiálka. Na Brehoch stál už v tomto období menší kostol, ktorého vznik je zatiaľ nezistený. Kostol bol v dedine postavený roku 1786. Samotná farnosť vznikla v roku 1865.

Sakrálne pamiatky

Obec a jej chotár zdobí viacero sakrálnych pamätníkov. Za obcou, pri ceste do Rudna nad Hronom, stojí Božia muka, postavená po r. 1940. Dala ju postaviť rodina Ružinská. Po jej zničení povodňou bola obnovená Jozefom Krumlovským a niektorými veriacimi. Je to malá štvorcová stavba so širším ostrolukým výklenkom, v ktorej je obraz Máriinho Nepoškvrneného srdca. Na jeho mieste (kedysi tu bolo rázcestie) stával drevený stĺp na pamiatku utopeného mládenca, v dnes už vyschnutom jazierku, v ktorého výklenku bola soška Panny Márie. V obci pred domom Daniely Hollerovej sa nachádza Božia muka, ktorú r. 1929 dal postaviť Juraj Laco, tunajší obyvateľ a vyst'ahovalec do Ameriky. Na námestí v strede obce stojí štvorcová Božia muka so širším ostrolukým výklenkom, ktorú po r. 1920 dal postaviť p. Maslen. Na hornom konci obce (Močarina) pri Holubovcoch stojí štvorcová Božia muka so štvorcovým výklenkom, ktorú pravdepodobne na konci 19. stor. dala postaviť prvá manželka Štefana Smelého, Katarína. Pamätník r. 1999 obnovila Anna Holubová a niekoľko veriacich rodín. Vo výklenku sa nachádza soška Panny Márie. V blízkosti pri hornom obchode Jednota stojí štvorcová Božia muka so širším polkruhovým výklenkom, ktorý r. 1994 dala podľa návrhu Ondreja Kilika postaviť vdova Katarína Furješová, rod. Ždánka. Vo výklenku je umiestnená socha Božského srdca Ježišovho. Pred kostolom stojí kamenná socha Nepoškvrnenej Panny Márie postavená v roku 2002 z milodarov veriacich. Socha je dielom sochára Igora Horoviča. Vďaka brigádnickje pomoci ŽSS Hronka, OZ Brežan a občanov Zdena Tomu, Milana Ďurta bola revitalizovaná krížová cesta v miestnej časti Laštok v roku 2019.

Pri ceste do Rudna nad Hronom stojí drevený prícestný kríž s liatinovým korpusom, ktorý v 2.polovici 19. stor. dali postaviť miestni veriaci. V miestnej časti Liešna stojí drevený prícestný kríž s liatinovým korpusom, ktorý v r. 2000 dal postaviť miestny obyvateľ Jozef Hudec s rodinou s prispáním niektorých veriacich. Pred kostolom stojí drevený misijný kríž z r. 1942, ako pamiatka na misiu, ktorú tu vykonali Misionári Božieho Slova z Nitry-Zobora. Predtým tu stál kríž z r. 1909, ktorý na pamiatku misie osadili kňazi-lazaristi. Na druhej strane pri vchode do kostola stojí liatinový kríž s liatinovým korpusom, ktorý r. 1879 dal postaviť mládenec Ján Fabka. Prvý kríž bol postavený na prelome 18. a 19. storočia. Plastika Krista, ľudová práca pochádza z polovice 19. storočia a nachádza sa v jednom výklenku rodinného domu.

1.8 Šport

DHZ v obci Brehy

V oblasti športu zastupujú DHZ Brehy družstvo mužov a žien. Spoločne sa zúčastňujú viacerých regionálnych súťaží. V obci Brehy sa každý rok druhú augustovú nedeľu uskutočňuje súťaž v kategórii ženy, muži nad 35 rokov a seniori, ďalej memoriál Karola Marušku. Teraz sa v obci plánuje uskutočniť už 33. ročník (13.08.2023). V obci pôsobí DHZ, ktorý má novovybudovanú a moderne zrekonštruovanú požiarnu zbrojnicu s potrebným vybavením a technikou (hasičské vozidlo Iveco Daily Cas 7, protipovodňový vozík, plne vybavená hasičská zbrojnica) (viď. obrázok 18,19).

Zdroj: OcÚ Brehy, 2023

Obrázok 18 Požiarna zbrojnica

Obrázok 19 Vybavenie DHZ v obci Brehy

Vodáci

OZ Lodenica pod orechmi v obci Brehy poskytuje tradičné miesto na stretávanie vodákov zo širokého okolia. Dňa 25. 4.2015 sa vodáci stretli v OZ Lodenici a v spolupráci so ŠPORT BARom pripravili tradičné otvorenie vodáckej sezóny- Odomykanie Hrona. Vodáci sa zišli zo širokého okolia, prišli z Bystrice, Levíc, Tlmáč, Novej Bane aj Nitry. Po zaspievaní vodáckej hymny spoločne privolali ich starého známeho – vodníka Čochtana, ktorý im v čerení priniesol kľúč a deťom cukríky. Keď bol Hron odomknutý, mohli sa všetci spolu vydať na splav úseku Žarnovica – Brehy. Po splave ich čakal chutný guláš a občerstvenie, o zábavu sa postarali Gápel'ské šípy. Priamo v Brehoch sa každý rok stretáva skupina mladých ľudí, ktorí sa učia základy vodáctva. Na brehoch Hrona sa nachádza vybudované vodácke táborisko, ktoré slúži pre potreby vodákov, ktorí pravidelne splavujú Hron. Areál OZ Lodenice pod orechom umožňuje aj prenocovanie. Na tomto mieste k tradičným akciám patrí „Splav tradičných plavidiel“. Vodáci každý rok uskutočňujú zahájenie vodáckej sezóny akciou tzv. „odomykanie a zamykanie vodáckej základne“ (toto podujatie sa koná vždy na začiatku sezóny a na konci roka). Aj toto je spôsob ako užitočne tráviť voľný čas a zároveň zachovať tento krásny šport v obci, ktorá je vďaka svojej polohe dôležitou spojnicou medzi horným a dolným úsekom Hrona.

ŠPORT-BAR – majiteľkou a prevádzkarkou občerstvenia je Eva Mikušová

ŠPORT- bar pomáha pri zorganizovaní občerstvenia pri akcii „Beh od tatier k Dunaju“. Toto miesto sa stalo oddychovým miestom pre bežcov v nočnej etape.

Stolný tenis a kulturisti

V obci svoje aktivity vyvíjajú i ďalšie športové kluby a oddiely ako napr. OŠK Brehy - stolný tenis a kulturisti.

Pre akékoľvek športové aktivity má obec Brehy vybudovaný športový areál s vlastným futbalovým a multifunkčným ihriskom a (viď. obrázok 20).

Zdroj: OcÚ Brehy, 2023

Obrázok 20 Športový areál Brehy s ihriskami pre deti, mládež a dospelých

Obec Brehy sa celoročne venuje práci s mládežou, čím nahrádza obec zanedbanú činnosť školy v oblasti telesného, športového rozvoja a zdravého životného štýlu. Aktívne sa spolupodieľa obec na kultúrnych a športových podujatiach ako napr. obec sa zúčastnila „Behu od Tatier k Dunaju“, kedy sa v športovom areály odohráva aj najväčšia oddychová zóna celého preteku s potrebným zázemím pre súťažiacich, čím si obec vyslúžila uznanie a pochvalu od samotných organizátorov.

Pre trávenie voľného času zakúpila a osadila OŠK certifikovanú detskú hernú zostavu, detskú lanovú preliezačku, detskú pružinovú hojdačku, kolotoč, zostavu kyvadlových hojdačiek, ktoré sú určené pre športovcov a turistov. K dispozícii v športovom areály je komplexne zrekonštruovaná sociálna budova (šatne) s vnútorným zariadením. OŠK zakúpila potrebné materiálno-technické zabezpečenie a športové náčinie pre deti, v areáli vybudovala multifunkčné detské ihrisko. Na ihrisko bol nainštalovaný závlahový systém trávnatých plôch. V areály je vybudované aj WorkOut ihrisko, tenisový kurt.

OŠK Brehy- Futbalisti

V obci pôsobí futbalové mužstvo dospelých a družstvá mládeže U7, U9 a U11. Pre tento druh športovej činnosti sú pozývané všetky deti, bez ohľadu na ich šikovnosť (viď. obrázok 21).

Zdroj: <https://www.facebook.com/oskbrehy/photos/pb.100054496898754.-2207520000./1840231896071556/?type=3>

Obrázok 21 Prípravné cvičenia detí – prípravka U11 OŠK Brehy

OŠK Brehy zrevitalizovalo zastaralé športovisko a s finančnou podporou Banskobystrického samosprávneho kraja, s podporou obce Brehy a dobrovoľníckou činnosťou jednotlivcov vybuodovalo oplotené antukové ihrisko o rozmere 38x20m s príslušenstvom. Nové športovisko slúži pre všetky vekové kategórie obyvateľov regiónu, ale aj turistov, ktorí k nám zavítajú. Ihrisko je možné využívať na raketové a loptové hry, v prípade priaznivého zimného počasia a záujmu aj ako prírodné klzisko. Na ihrisku bol vybudovaný automatický závlazovací systém. Na ihrisku prebieha počas roka aj futbalový turnaj firiem z okolia.

2 FINANČNÁ ANALÝZA

2.1 Finančná analýza obce Brehy

Súvaha k 31.12.2021

IČO: 35659599

Tabuľka 10 Skrátená súvaha- aktíva Úč ROPO SFOV 2-01 k 31.12.2021

Označenie	STRANA AKTÍV	Číslo riadku	Brutto
	SPOLU MAJETOK	001	9597728,52
A.	Neobežný majetok	002	8409880,88
A.I.	Dlhodobý nehmotný majetok	003	27006,56
A.II.	Dlhodobý hmotný majetok	011	8176426,32
A.III.	Dlhodobý finančný majetok	024	206488,00
B.	Obežný majetok	033	1186140,98
B.I	Zásoby	034	734,10
B.II	Zúčtovanie medzi subjektami VS	040	285444,89
B.III	Dlhodobé pohľadávky	048	0,00
B.IV.	Krátkodobé pohľadávky	060	16438,04
B.V.	Finančné účty	085	883523,95
B.VI.	Poskytnuté návratné finančné výpomoci	098	0,00
B.VII.	Poskytnuté návratné finančné výpomoci krátkodobé	104	0,00
C.	Časové rozlíšenie	110	1706,66
D.	Vzťahy k účtom klientov	114	0,00

Zdroj: <https://www.registeruz.sk/cruz-public/domain/financialreport/show/7991289>

Majetok obce

V doterajšej právnej úprave zákona o majetku obcí neexistovala definícia „majetku obce“, zákon len odkazoval na § 8 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení. S účinnosťou od 01.07.2009 sa tento odkaz zo zákona o majetku vypustil a do § 1 zákona boli vložené nové odseky 2 a 3, kde sa zavádza definícia pojmu „majetok obce“ a súčasne zákon ustanovuje, na ktoré druhy majetku sa táto právna norma nevzťahuje (na nakladanie s cennými papiermi a s finančnými prostriedkami obce). Pokiaľ ide o definíciu pojmu „majetok obce“, uvedený §1 zákona vymedzuje majetok obcí ako hnutelné a nehnuteľné veci vrátane finančných prostriedkov, ako aj pohľadávky a iné majetkové práva, ktoré sú vo vlastníctve obce podľa tohto zákona alebo ktoré nadobudne obec do vlastníctva prechodom z majetku Slovenskej republiky na základe tohto zákona, alebo vlastnou činnosťou.

Majetkom obce sú veci vo vlastníctve obce, majetkové práva obce a majetkové práva právnických osôb založených obcou. Vzťahy obce majetku obce a vzťahy obyvateľov obce k majetku obce upravuje Zákon o obecnom zriadení v ust. § 8. Zásady

hospodárenia s majetkom obce určuje obecné zastupiteľstvo podľa ust. § 7 a nasl. Zákon SNR č. 138/1991 Z. z. o majetku obcí. Podľa § 6 ods. 4 zákona o majetku obcí správca nemôže nadobudnúť majetok do svojho vlastníctva. Správcom majetku obce je podľa § 6 ods. 1 tohto zákona len rozpočtová organizácia alebo príspevková organizácia zriadená obcou.

V zmysle novely zákona obce musia tiež zverejňovať všetky zámery predať alebo prenajať svoj majetok, a to v lehote 15 dní na svojej úradnej tabuli, na internetovej stránke obce a v regionálnej tlači. Táto povinnosť by mala prispieť k transparentnosti pri nakladaní s majetkom a zabezpečiť obyvateľom obce informovanosť o nakladaní s ním. V novom § 9a zákon o majetku obcí upravuje zásady pre nakladanie s majetkom obce. Ustanovuje sa, akým spôsobom je možné zverejniť zámer obce nakladať s majetkom, ako aj jeho spôsob. Zásadnou zmenou je, že zákon stanovil spôsob, ktorým sa majú realizovať prevody vlastníctva majetku obce, a to obligatórne zakotvil, že tieto prevody sa musia vykonať na základe obchodnej verejnej súťaže, dobrovoľnou dražbou alebo priamym predajom najmenej za cenu vo výške všeobecnej hodnoty majetku stanovenej podľa osobitného predpisu, t.j. znaleckým posudkom. Obdobne je obec povinná postupovať aj pri prenechávaní majetku do nájmu. Výnimku z vyššie uvedených pravidiel je možné urobiť len pri prevode bytu alebo pozemku podľa osobitného predpisu, pri pozemku zastavanom stavbou vo vlastníctve nadobúdateľa vrátane príľahlej plochy, ktorá svojím umiestnením a využitím tvorí neoddeliteľný celok so stavbou, pri prevode podielu majetku obce, ktorým sa realizuje zákonné predkupné právo, pri hnutelnej veci, ktorej zostatková hodnota je nižšia ako 3.500 eur, v prípadoch hodných osobitného zreteľa, o ktorých obecné zastupiteľstvo rozhodne trojpätinovou väčšinou prítomných poslancov a pri nájme majetku obce, ktorého trvanie s tým istým nájomcom neprekročí 10 dní v kalendárnom mesiaci.

Novela obsahuje aj okruh výnimiek, kedy by súťažné pravidlá boli pre obec zbytočne zaťažujúce, nevhodné, či dokonca nevýhodné. Tieto prípady sú uvedené vo výnimkách, a je to napr. pri prevodoch pozemkov pod stavbou, vecí malej zostatkovej hodnoty alebo prípady, v ktorých to trojpätinovou väčšinou schváli obecné zastupiteľstvo. Ak obec predáva majetok príbuzným starostu, poslanca či zamestnanca obecného úradu, musí vypísať verejnú obchodnú súťaž. V takomto prípade Správy katastra musia skúmať, či je nadobúdateľom obecného majetku osoba blízka starostovi, poslancom alebo zamestnancom obecného úradu. V takomto prípade musí predaju teda predchádzať verejná obchodná súťaž a následný súhlas zastupiteľstva s predajom.

Pri určení nájomného je potrebné vychádzať z nájomného, za aké prenajímajú obdobné nehnuteľnosti iné subjekty, napr. realitné kancelárie, štátne organizácie, pričom nie je potrebné v každom jednotlivom prípade za účelom určenia výšky nájmu dať vypracovať znalecký posudok.

Ak však obec nemá k dispozícii porovnateľné údaje o výške nájomného za nehnuteľnosti v určitom mieste, je nanajvýš vhodné a účelné dať vypracovať znalecký posudok, a to najmä z dôvodu, aby nebolo možné spochybniť hospodárnosť pri nakladaní s majetkom obce.

Obce môžu aj naďalej používať pri určovaní nájomného už vypracované všeobecne záväzné nariadenia o cene nájmov, prípadne cenové mapy, ak ceny nájomného v nich uvedené zodpovedajú trhovému nájomnému. Každá obec si tak môže individuálne vypracovať zásady, v ktorých vo všeobecnosti upraví, ktoré prípady bude možné považovať za hodné osobitného zreteľa pri prevode majetku obce. Každý prípad je však potrebné posudzovať individuálne a bolo by vhodné, aby o každom prípade obecné zastupiteľstvo rozhodlo trojpätinovou väčšinou prítomných poslancov. Uvedené platí aj

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

v prípade prenechania majetku obce do nájmu. V kontexte s uvedeným si obec môže upraviť a ustanoviť vo všeobecne záväznom nariadení konkrétne prípady, ktoré bude považovať za hodné osobitného zreteľa. Uvedené je vhodné najmä v prípadoch, ktoré sa s určitou pravidelnosťou opakujú a bolo by zbytočné a neefektívne, keby malo obecné zastupiteľstvo rozhodovať opakovane o rovnakých prípadoch.

Tabuľka 11 Skrátená súvaha- pasíva Úč ROPO SFOV 2-01 k 31.12.2021

Označenie	STRANA PASÍV	Číslo riadku	Brutto
	SPOLU VLASTNÉ IMANIE A ZÁVÄZKY	115	8707925,97
A.	Vlastné imanie	116	5796529,74
A.I.	Oceňovacie rozdiely	117	0,00
A.II.	Fondy	120	0,00
A.III.	Výsledok hospodárenia minulých rokov	123	5796529,74
B.	Závazky	126	1867338,47
B.I.	Rezervy súčet	127	900,00
B.II.	Zúčtovanie medzi subjektmi VS	132	708813,01
B.III.	Dlhodobé záväzky	140	210936,94
B.IV.	Krátkodobé záväzky	151	510020,55
B.V.	Bankové úvery a výpomoci	173	436667,97
C.	Časové rozlíšenie	180	1044057,76
D.	Vzťahy k účtom klientov štátnej pokladnice	183	0,00

Zdroj: <https://www.registeruz.sk/cruz-public/domain/financialreport/show/7991289/547>

Výkaz ziskov a strát

Tabuľka 12 Výkaz ziskov a strát- náklady k 31.12.2021

Označenie	Náklady	Číslo riadku	Spolu
50	Spotrebované nákupy (r. 002 až r. 005)	001	44114,95
51	Služby	006	91525,97
52	Osobné náklady (r. 012 až r. 016)	011	147977,63
53	Dane a poplatky (r. 018 až r. 020)	017	6331,34
54	Ostatné náklady na prevádzkovú činnosť (r. 022 až r. 028)	021	5894,11
55	Odpisy, rezervy a opravné položky z prevádzkovej činnosti a finančnej činnosti a zúčtovanie časového rozlíšenia	029	121861,74
	Rezervy a opravné položky z prevádzkovej činnosti (r. 032 až r. 035)	031	1117,74
	Rezervy a opravné položky z finančnej činnosti (r. 037+ r. 038)	036	0,00
56	Finančné náklady (r. 041 až r. 048)	040	18096,14
57	Mimoriadne náklady (r. 050 až r. 053)	049	0,00
58	Náklady na transfery a náklady z odvodu príjmov (r. 055 až r. 063)	054	235018,48
	Účtové skupiny 50 - 58 súčet (r.001 + r.006 + r.011 + r.017 + r.021 + r.029 + r.040 + r.049 + r.054)	064	670820,36

Zdroj: <https://www.registeruz.sk/cruz-public/domain/financialreport/show/7991290>

3 ZHODNOTENIE CELKOVÉHO STAVU OBCE BREHY

V rámci PHRSR v obci Brehy poskytujeme aj prehľad doteraz uskutočnených aktivít obce v rokoch 2017 až 2022.

3.1 Prehľad doteraz uskutočnených aktivít obce v rokoch 2017 – 2022

Aktivity 2017 - 2022

Rok 2022

MV SR /PHZ	Rekonštrukcia požiarnej zbrojnice	40 603,98
vlastné	Rekonštrukcia požiarnej zbrojnice	140 0580,27
KnaufInsulation, a.s. Nová Baňa	Rekonštrukcia požiarnej zbrojnice - Dar	13 449,51
	spolu	194 633,76
Zatiaľ vlastné čakáme preplatenie z EŠIF prostredníctvom MDaV SR	Wifi pre Teba	14 900,00
MV SR	Protipovodňový vozík- dar	14 359,00
MVVaŠ	Konvektomat- dovybavenie školskej jedálne	5 000,00
Vlastné	Konvektomat	6 044,08
	spolu	11 044,08

Rok 2021

Vlastné	Materská škôlka	496 485,11
vlastné	Oplotenie areálu Lom – spracovanie bioodpadu	19 124,00
RPV ÚVSR	Vojnové hroby-oprava pomníka obetiam 2.sv.vojny	10 800,00
RPV ÚVSR	Oprava a dokončenie strechy obecného múzea a výstavbu dreveného prístrešku na expozíciu väčších exponátov a predvádzanie remesiel	10 000,00
spolučasť		1 215,10
	spolu	11 2015,10
MŠVVaŠ SR	Školstvo – projekt „Modernejšia škola“	28 450,00

Rok 2020

Environmentálny fond	Zateplenie budovy základnej školy	191 328,11
vlastné		25 202,91
	spolu	216 531,02
Environmentálny fond	Čistiareň odpadových vôd a kanalizácia I.časť	695 590,00
Úrad vlády SR	Výstavba multifunkčného ihriska	37 000,00
vlastné	Výstavba multifunkčného ihriska	26 730,08
	spolu	62 730,09
MV SR	Kamerový systém -Prevencia kriminality	8 000,00
vlastné	Kamerový systém -Prevencia kriminality	4 039,72
	spolu	12 039,72
vlastné	Kúpa areálu Lom- budova, trafostanica, pozemok, od f. KnaufInsulation, využitie spracovanie bioodpadu...	104 000,00

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

	Zariadenia na spracovanie bioodpadu: Projekt ITMS 2014+ „Zhodnocovanie biologicky rozložiteľného odpadu v obci Brehy“ operačný program kvalita životného prostredia cez SAŽP: Traktor, čelný nakladač, lis, nosič kontajnerov, drvič, veľkoobjemové kontajnery, nápravová váha:	
EU-Kohézny fond		348 423,50
SR		40 991,00
Vlastné		20 495,50
	spolu	409 910,00

2019

MF SR	Obstaranie gastrotechnológie do školskej kuchyni	12 600,00
vlastné		6 066,24
	spolu	18 666,24
Lesy SR	Oprava cesty Močarina	20 000,00
vlastné		1 000,00
	spolu	21 000,00

2018

Environmentálny fond	Rekonštrukcia obecného úradu	120 000,00
vlastné	Rekonštrukcia obecného úradu	53 939,99
	spolu	173 939,99
vlastné	Spevnené plochy oproti starej MŠ	18 495,92

2017 - 2022

	Vybudovanie certifikovanej hernej zostavy, detskej lanovej preliezačky, detskú pružinovú hojdačku, kolotoč a zostavu kyvadlových hojdačiek pre športovcov a turistov	
	Vybudovanie multifunkčného detského ihriska	
	Vybudovanie závlahového systému trávnatých plôch	
	Vybudovanie WorkOut ihriska	
	Tenisový kurt	
	Vysadenie okrasných stromov- Zelená budúcnosť	

2017

- neboli ukončené významnejšie akcie ako napr.:

Riešenie kanalizácie a ČOV v obci:

Kanalizácia a čov sa začala riešiť v obci už v roku 2009 projektovou dokumentáciou a povaľovaniami. Budovanie malo byť v rámci aglomerácie s Novou Baňou. V rámci aglomerácie sa nepodarilo získať finančné prostriedky z dotácie a tak obec začala s riešením samostatne.

V súčasnosti rieši obec Brehy kolaudáciu postavenej ČOV a odkanalizovania cca 200 metrov. Pokračovanie odkanalizovania obce predpokladá obec v rámci aglomerácie s Novou Baňou. V prípade neúspešného zapojenia sa do výzvy sa obec Brehy chce opäť zapojiť a tým posnažiť doriešiť odkanalizovanie v obci v spolupráci s Environmentálnym fondom.

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

Environmentálny fond dotácia 1.	ČOV- výstavba 1 časť. betónová nádrž- realizácia rok 2019	100 000,00
	spoluúčasť	60 000,00
	spolu	160 000,00
Environmentálny fond dotácia 2.	ČOV a kanalizácia 1.časť- realizácia rok 2022	669 809,07
	spoluúčasť	108 215,69
	Spolu	778 024,76
Vlastné	Ostatné ďalšie vynaložené náklady obce	18 889,78
	Spolu k 31.12.2022	956 914,54

Zdroj: OcÚ Brehy, 2023

3.2 Swot analýza obce Brehy

Zhodnotenie súčasného stavu územia

Celkový pohľad na situáciu obce, na jej silné a slabé stránky, príležitosti a prípadné ohrozenia rozvoja obce Brehy poskytuje komplexná SWOT analýza a syntéza výsledkov.

„SWOT analýza v procese rozvoja regiónov je veľmi jednoduchou technikou. Predstavuje východisko pre strategické plánovanie a má široké uplatnenie pri tvorbe budúcich rozhodnutí o rozvoji”.

Podľa povahy sledovaných javov sa vo SWOT analýze rozlišujú pozitívne a negatívne faktory. Hodnotením SWOT analýzy a silných a slabých stránok, možných príležitostí a ohrození sa hodnotia faktory, ktoré sa dajú využiť a zrealizovať v prospech rozvoja územia Brehy. Týmto faktorom je potrebné čeliť v navrhovanej regionálnej stratégii.

Hodnotenie faktorov, ktoré ovplyvňujú rozvoj regiónu môžeme za pomoci SWOT matice rozčleniť na dve skupiny:

- **Vnútorne (endogénne) faktory rozvoja** (prírodný zdroj, krajinná scenéria, poľnohospodárska pôda), dobre rozvinutá infraštruktúra v obci, zamestnanosť a pod.
- **Vonkajšie (exogénne) faktory rozvoja- pozitívne vplyvy** (príležitosti a ohrozenia)

Na SWOT analýze sa zúčastnil starosta obce a ostatné zainteresované subjekty OcÚ Brehy, ktorí zvažili, či slabé stránky alebo ohrozenia v predmetnom území budú neutralizované, alebo budú navrhované možnosti, ako ich odstrániť a zmeniť. Silné stránky, ktoré obec má a odstraňovanie slabých stránok v obci majú vplyv na rast pravdepodobnosti využitia ponúkajúcich sa príležitostí a potenciálny je i záujem zo strany obyvateľov pre všestrannejšie naplnenie vízie obce a samotného rozvoja obce.

PHRSR obce Brehy z tohto pohľadu nepovažujeme za prevažne analytický dokument, je to skôr koncepčný dokument, v ktorom analýza a zhodnotenie východiskového stavu je jeho nutnou súčasťou. Objektom analýzy sú: ekonomická situácia samosprávy (rozpočet obce, majetok obce), podnikateľský sektor v obci, ľudský potenciál, partnerská spolupráca obce s inštitúciami, so súkromným sektorom, obcami, spolkami a združeniami pôsobiacimi v obci, rozvoj technickej a sociálnej infraštruktúry a prírodné zdroje a ich využitie. Vo SWOT analýze sú všetky analyzované súčasti spracované na záver do jednotného celku. SWOT analýza realizovaných stratégií a opatrení poukazuje na prioritné smerovanie investičných aktivít do budovania infraštruktúry, rekonštrukcie a iných aktivít, ktoré sú v kompetencii obce.

3.2.1 Analýza interného prostredia

Analýza interného prostredia predstavuje výber, tvorbu a zhodnotenie ukazovateľov vlastností krajiny, jej jednotlivých krajnotvorných zložiek (analýzu zdrojov a analýzu súčasného stavu využitia zdrojov). V tejto analýze sa opierame o fyzicko-geografické analýzy územia, infraštruktúru, kultúrno-historický potenciál a o primárne ponuky pre celkový rozvoj obce a cestovného ruchu (príp. turizmu, poznávacieho turizmu), SKŠ a pod.

V tejto časti strategického dokumentu detailnejšie popíšeme predstavu o obci na základe výpovedí z rozhovorov starostu. Relevantné informácie sa stali podkladmi pre spracovanie SWOT analýzy.

Nakoľko mnohé plány v obci boli už zrealizované na základe predchádzajúceho strategického dokumentu a v obci je potrebné vykonať ďalšie stanovené ciele, opierame sa o aktuálne rozvojové stratégie, ktoré sa v najbližšom období majú realizovať.

Jedným zo základných predpokladov rozvoja obce je dodržiavanie zákonitosti a pravidiel obecnej samosprávy, ochrana života obyvateľov a ich majetku, ale aj životného prostredia. Tabuľku analýzy interného prostredia pre stratégiu obce Brehy sme spoločne vypracovali na základe podkladov, zistení a z rozhovoru so starostom obce. Ich pripomienky a podnety boli zapracované do SWOT analýzy. Analýza interného prostredia predstavuje výber, tvorbu a zhodnotenie ukazovateľov vlastností krajiny, jej jednotlivých krajnotvorných zložiek (analýzu zdrojov a analýzu súčasného stavu využitia zdrojov). V tejto analýze sa opierame o fyzicko-geografické analýzy územia, infraštruktúru, kultúrno-historický potenciál a o primárne ponuky pre rozvoj cestovného ruchu a turizmu, prípadne poznávacieho turizmu a pod. V Tabuľke 13 sumarizujeme vnútorné faktory rozvoja obce podrobnejšou analýzou interného prostredia, v ktorom definujeme silné a slabé stránky obce. Silné stránky, ktoré bližšie špecifikujeme, vedú k sociálno-ekonomickému rozvoju riešeného územia.

Tabuľka 13 Vnútorné faktory rozvoja obce - analýza interného prostredia

Vnútorné faktory rozvoja obce - analýza interného prostredia.	
SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none">výhodná geografická poloha- dobré dopravné spojenie s okolitými obcami a mestami	<ul style="list-style-type: none">miera nezamestnanosti
<ul style="list-style-type: none">bohatý kultúrny a spoločenský život	<ul style="list-style-type: none">nízke príjmy domácností
<ul style="list-style-type: none">existujúce príťažlivé rekreačné strediská v okolí	<ul style="list-style-type: none">starnutie populácie
<ul style="list-style-type: none">nízka miera priemyselného znečistenia životného prostredia	<ul style="list-style-type: none">vysoká opotrebovanosť miestnych komunikácií, Domu smútku, prevádzková budova LOM-Brehy
<ul style="list-style-type: none">zachovalé kultúrno-historické pamiatky	<ul style="list-style-type: none">nedoriešené otázky ŽP – skládky, triedenie odpadu, likvidácia komunálneho odpadu,
<ul style="list-style-type: none">tradičné remeslá a kultúrne zvyklosti (spoločné kultúrno-historické korene, významné hrnčiarstvo)	<ul style="list-style-type: none">zaostávajúca osвета domáceho obyvateľstva k rozvoju turizmu a cestovného ruchu a vzťahu k turistom,
<ul style="list-style-type: none">primárna ponuka vytvára vhodné podmienky pre rozvoj cestovného ruchu a agroturistiky	<ul style="list-style-type: none">absencia zariadení sociálnych a opatrovateľských služieb,
<ul style="list-style-type: none">vybudované časti pre športové činnosti- športové ihrisko, multifunkčné ihrisko	<ul style="list-style-type: none">pretrvávajúce jazykové bariéry pre rozvoj spolupráce so zahraničnými firmami,
<ul style="list-style-type: none">dobrá prístupnosť k internetu	<ul style="list-style-type: none">nedostatočné podporné mechanizmy pre rozvoj malého a stredného podnikania,
<ul style="list-style-type: none">dostatok a dostupnosť vzdelávacích zariadení v okolí	<ul style="list-style-type: none">priestorovo a architektonicky nedoriešené námestie v centre obce (nevybudované oddychové zóny, parky)

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

<ul style="list-style-type: none">• nová materská škola	<ul style="list-style-type: none">• výrazná redukcia výroby v poľnohospodárskom sektore, chýba domáca výroba výrobkov
<ul style="list-style-type: none">• partnerská spolupráca obce• s inštitúciami, s inými obcami, s miestnym združením	<ul style="list-style-type: none">• migrácia obyvateľstva• nedostatok finančných prostriedkov• absencia projektov a dokumentácií
<ul style="list-style-type: none">• efektívna verejná správa	<ul style="list-style-type: none">• absencia opatrovateľskej služby pre starších obyvateľov

Zdroj: *Vlastné spracovanie, 2023*

Definovaním silných stránok chceme zatriktívniť vnútorný život v obci a zviditeľniť lokalitu systematickou podporou občanov a zlepšovať stav týkajúci sa vzhľadu obce. Pre propagáciu a marketing obce je dôležité budovať a posilňovať strategické partnerstvá, zlepšovať podnikateľské možnosti a služby občanom formou intenzívnejšej komunikácie s podnikateľmi. Slabé stránky obce Brehy poukazujú na mieru nezamestnanosti, na predchádzajúcu absenciu projektov a dokumentácií, na nedostatok finančných prostriedkov, na obmedzené možnosti bývania a množstvo pretrvávajúcich bariér, ktoré je potrebné odstraňovať a riešiť. Je dôležité aktualizovať informácie o živote občanov v obci ako aj názor občanov na ich kvalitu života. Získané informácie vytvárajú podklady pre Program rozvoja obce ako aj pre iné strategické dokumenty. Týmto chceme poukázať na potrebu monitorovania jednotlivých aktivít sociálno-ekonomického rozvoja a na potrebu plánovania a na dôležitosť úzkej spolupráci so samosprávou, s vyšším územným celkom a ostatnými subjektmi, ktorí obci môžu pomôcť obnovovať a rozvíjať obec v jej celkovom rozvoji. K plneniu hlavných cieľov patrí hlavná činnosť komisií, zastupiteľstva a samotného starostu obce, nový potomkovia pôvodných obyvateľov, ľudia z príľahlých miest, občania a pod.

3.2.2 Analýza externého prostredia

V analýze externého prostredia obce Brehy sa budeme zaoberať analýzou, ktorá v sebe zahŕňa vychádza z poznania minulého vývoja a snaží sa o predvídanie a analyzovanie budúcich vplyvov na prostredie v už spomínaných štyroch oblastiach. Táto časť analýzy je zameraná na charakteristiku vlastností ľudských zdrojov, situáciu z hľadiska migrácie, na zamestnanosť obyvateľstva, na socio-ekonomické charakteristiky a sociálno-patologické javy, ktoré predstavujú negatívne javy prostredia (ohrozenia). V tabuľke 14 definujeme vonkajšie faktory rozvoja obce - analýzu externého prostredia obce Brehy, kde bližšie špecifikujeme príležitosti a ohrozenia. Túto tabuľku sme spracovali z rozhovorov so starostom v obci a z podnetov zo zasadnutia obecného zastupiteľstva a komisií. Príležitosti v tejto tabuľke predstavujú externé podmienky, ktoré môžu pomôcť obci k dosiahnutiu cieľov. Ohrozenia predstavujú externé podmienky, ktoré môžu sťažiť obci dosiahnutie cieľov. Pre naplnenie uvedených strategických cieľov je možné využiť rozdielne stratégie, pričom stratégia ústupu sa zvolí v tých oblastiach, kde obec má rezervy a nemá vytvorené podmienky ani predpoklady vonkajšieho prostredia preto, aby do budúcnosti bolo odvetvie a činnosti stimulované podpornými nástrojmi.

Tabuľka 14 Vonkajšie faktory rozvoja obce - analýza externého prostredia

Vonkajšie faktory rozvoja obce - analýza externého prostredia.	
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ul style="list-style-type: none">možnosť dennej dochádzky obyvateľov do okresného mesta a príľahlých miest a obcí	<ul style="list-style-type: none">prehlbovanie energetickej krízy hospodárstva
<ul style="list-style-type: none">posilnenie trendu prisťahovaných obyvateľov	<ul style="list-style-type: none">konkurencia zahraničných partnerov
<ul style="list-style-type: none">vytváranie nových pracovných príležitostí	<ul style="list-style-type: none">degradácia pôdy
<ul style="list-style-type: none">vhodné podmienky pre rozvoj cestovného ruchu	<ul style="list-style-type: none">zhoršovanie sociálnych istôt
<ul style="list-style-type: none">atraktívne prírodné prostredie v okolí	<ul style="list-style-type: none">politický tlak a legislatívne zmeny
<ul style="list-style-type: none">medzi obecná spolupráca s okolitými obcami	<ul style="list-style-type: none">dochádzanie obyvateľov do väčších vzdialeností do zamestnania
<ul style="list-style-type: none">možnosť poskytnutia pracovných príležitostí pri verejnoprospešných prácach v obci, pri jej skrášľovaní	<ul style="list-style-type: none">nedostatok prostriedkov na realizáciu rozvojových zámerov obce
<ul style="list-style-type: none">možnosť zachovať vidiecky štýl a vidiecky charakter obce	<ul style="list-style-type: none">nedostatok stavebných pozemkov pre výstavbu rodinných domov
<ul style="list-style-type: none">dostupnosť úverových zdrojov	<ul style="list-style-type: none">zvyšovanie kriminality v okolitých obciach
<ul style="list-style-type: none">rozvoj infraštruktúry	<ul style="list-style-type: none">opustenie vidieckeho štýlu života obyvateľstva
<ul style="list-style-type: none">podpora rozvoja celoživotného vzdelávania	<ul style="list-style-type: none">nezáujem o zachovanie kultúrnych hodnôt v obci a tradičných remesiel
<ul style="list-style-type: none">partnerská spolupráca obce s inštitúciami, s inými obcami, so súkromným sektorom	<ul style="list-style-type: none">legislatívne zmeny
<ul style="list-style-type: none">skvalitnenie marketingu a manažmentu zameraného na propagáciu cestovného ruchu	<ul style="list-style-type: none">stagnácia reálnych príjmov
<ul style="list-style-type: none">možnosť aplikácie nových progresívnych programov	<ul style="list-style-type: none">implementácia programov nerespektujúcich princípy TUR
<ul style="list-style-type: none">budovanie a rekonštrukcia dopravných koridorov	<ul style="list-style-type: none">zvyšovanie negatívnych korupčných vzťahov
<ul style="list-style-type: none">rozšírením IBV- možnosť omladenia obyvateľstva, vytvorenie nových pracovných príležitostí	<ul style="list-style-type: none">energetická kríza

Zdroj: Vlastné spracovanie, 2023

3.2.3 Analýza problémov

Pri analýze problémov pozornosť sústredíme na hlavné nedostatky, ktoré je potrebné v obci Brehy riešiť.

Pri výbere rozhodujúcich problémov je vhodné využiť metódu brain-stormingu. a postupnosť krokov pri tvorbe problémov sa opierame o poznatky Hamalovej a Belajovej a Šebeovej (2011) a tieto kroky predstavujú:

- výber kľúčových problémov,**
- uskutočniť hierarchické usporiadanie príčin a následkov**

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

Analýza problémov v obci Brehy vychádza zo SWOT analýzy a je doplnená o ďalšie faktory, ktoré neboli zaradené medzi silné stránky ani ohrozenia.

Problémy, ktoré budeme bližšie špecifikovať v predmetnom území si vyžadujú predovšetkým riešenie v oblasti fyzickej infraštruktúry, v oblasti životného prostredia, v oblasti športovca, sociálnej, v oblasti bytovej výstavby a problémy vyžadujúce riešenie v oblasti prezentácie obce. V zastavanom území je potrebné a nutné zachovať pôvodný vidiecky charakter zástavby v celom katastri obce Brehy. V prípade objektov z pôvodnej zástavby, ktoré sú vo vyhovujúcom technickom stave, je potrebné ich zachovanie, prípadne rekonštrukcia so zachovaním pôvodného výrazu. K odstráneniu objektov je možné pristúpiť len v prípade závažného statického narušenia konštrukcie. Pri obnove, dostavbe a novej výstavbe je potrebné zohľadniť merítko pôvodnej štruktúry zástavby, zachovať typickú siluetu a dochované diaľkové pohľady na dominantu obce.

Uskutočnená komplexná SWOT analýza je kvalitatívnou sumarizáciou jednotlivých sektorov a oblastí života v obci. V tabuľke 15 poukazujeme na hlavné problémy, ktoré sa v obci vyskytujú a na miesta, ktoré sa nachádzajú v zlom technickom stave. Taktiež poukazujeme na problémy súvisiace s intenzívne využívanou cestnou komunikáciou, na ich zlý technický stav, na ich potrebnú údržbu a opravu. V obci sa nachádzajú budovy, ktoré sú v zlom stave a vyžadujú opravu. Pre udržanie trvalo udržateľného života v obci nezabúdame na odstraňovanie problémov týkajúcich sa životného prostredia, odpadov a problémov týkajúcich sa čiernych skládok. Hodnotíme vysoko že v obci rastie záujem zo strany obyvateľov tieto uvedené problémy odstraňovať a riešiť. Za hlavné príčiny vznikajúcich problémov môžeme považovať aj nedostatok finančných prostriedkov a nepostačujúca informovanosť obyvateľstva, komunikácia medzi ľuďmi, nevzdelanosť, nevedomosť o projektoch, neprehľadnosť o projektových realizovaných zámeroch a pod.

Analýzu problémov v obci Brehy uvádzame v tabuľke 15 .

Tabuľka 15 Analýza problémov v obci

Analýza problémov
• nie je úplne dobudovaná splašková kanalizácia (obec pokračuje vo vybudovaní)
• je potrebné vysporiadanie pozemkov pod ČOV, vysporiadanie pozemkov pod požiarnou zbrojnicou, vysporiadanie pozemkov – cesta k ČOV
• vysoká hlučnosť a prašnosť z premávky nákladných vozidiel z kamenolomu, vysoká hlučnosť s rýchlostnej cesty R1, ohrozenie životného prostredia obyvateľov a ich majetku
• intenzívna cestná doprava prechádza katastrálnym územím a zasahuje do centrálnej časti obce
• verejné budovy OÚ nie sú stavebne prispôsobené nárokom osôb s obmedzenou schopnosťou pohybu
• niektoré miestne komunikácie sa nachádzajú v zlom technickom stave
• nedostatok pozemkov pre bytovú, individuálnu výstavbu a pre rozvoj projektov v obci
• nedostatok ubytovacích kapacít
• nešetrný prístup obyvateľov k stavu životného prostredia, nelegálne vypúšťanie odpadových splaškových vôd a ukladanie nelegálneho odpadu
• nevyužitie sú plochy zelene na oddychové zóny a taktiež je potrebná ich úprava
• počet pracovných príležitostí nepokrýva potreby ekonomicky aktívneho obyvateľstva, existuje viac sezónnych prác

Zdroj: Vlastné spracovanie, 2023

ČASŤ B

4 STRATEGICKÁ ČASŤ

Silné stránky obce Brehy majú pozitívny vplyv na rozvoj obce. Zahŕňajú v sebe konkurenčné a komparatívne výhody regiónu pre rozvoj aktivít v danom území. Slabé stránky majú nepriaznivý vplyv na rozvoj obce v danom regióne. Pozitívne vplyvy v danom území označujeme ako príležitosti a negatívne vplyvy považujeme za ohrozenia, medzi ktoré môžeme zaradiť nedoriešené majetkové pomery, nezamestnanosť, hospodársku krízu a pod. Kľúčom v procese tvorby stratégie je cyklicky sa opakujúca sociálna a občianska mobilizácia, ktorá ovplyvňuje každý krok a stupeň tvorby Programu rozvoja obce. Záujmy a činnosti OcÚ Brehy a obyvateľov tiež ovplyvňujú územný rozvoj, životné prostredie a ekologickú rovnováhu v obci.

Strategická a Programová časť obsahuje:

- Zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie programu rozvoja obce;
- inštitucionálne zabezpečenie a organizačné zabezpečenie realizácie programu rozvoja obce;
- finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnej a organizačnej stránky realizácie programu rozvoja obce;
- systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja obce s ustanovením merateľných ukazovateľov;
- časový harmonogram realizácie programu rozvoja obce.

Program rozvoja obce a jeho aktualizáciu schvaľuje obecné zastupiteľstvo.

Schválenie programu rozvoja obce, ak jej spracovanie vyžaduje osobitný predpis, je podmienkou na predloženie žiadosti obce o poskytnutie finančného príspevku zo štátneho rozpočtu a z doplnkových zdrojov **podľa § 4 ods. 2 zák. č. 539/2008 Z. z.**

4.1 Vízia a strategický cieľ rozvoja obce

Strategický cieľ rozvoja obce sa opiera v prvom rade o SWOT analýzu a o víziu obce, ktorá je iniciovaná od starostu a zároveň je podporovaná obecným zastupiteľstvom. Ako sa od starostu dozvedáme, obecné zastupiteľstvo v obci Brehy na základe ustanovenia § 11 ods. 4 písm. k) zákona SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zák. č. 369/1990 Zb.“) vydáva pre katastrálne územie obce od 18.06.2015 štatút obce Brehy. Štatút obce Brehy upravuje v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi najmä postavenie a pôsobnosť obce, práva a povinnosti obyvateľov obce, ďalej postavenie a pôsobnosť obecného zastupiteľstva, starostu a ďalších orgánov obecnej samosprávy, ich vnútornú štruktúru, del'bu práce medzi nimi, formy a metódy ich práce, rieši tiež širšie vzťahy obce, symboly obce, udeľovanie čestného občianstva, cien obce a odmien. Štatút obce je základným normatívno-právnym a organizačným predpisom obce.

Vízia

Vízia je želanou predstavou obyvateľov o budúcnosti a o ich spoločnej predstave o tom, ako a čo by chceli dosiahnuť vo svojej obci za najbližších desať až štrnásť rokov. Všetky ciele, stavebné aktivity, činnosti a využívanie prírodných zdrojov sú nevyhnutné pre harmonický rozvoj obce v súlade s trvalo udržateľným rozvojom a pre zachovanie identity obce. K hlavným cieľom obce Brehy patrí komplexné riešenie priestorového usporiadania a funkčného využívania územia a vecná i časová koordinácia činností v území, ale v prvom rade je potrebné vysporiadať mimosúdnou cestou pozemky a spoluvlastnícke vzťahy, ktoré v obci nie sú vysporiadané, nakoľko OcÚ nemôže užívať tieto pozemky vo svoj prospech, ani právne nakladať s nimi, pretože na liste vlastníctva sa nachádza iný správca nehnuteľnosti. Ciele a smerovanie rozvoja územia sa podriaďujú požiadavkám ochrany životného prostredia, kultúrno-historickým a prírodným potenciálom územia, pričom pri stanovení jednotlivých zámerov Program rozvoja obce hľadá možnosti optimálneho využitia existujúcich zdrojov a rezerv územia na jeho najefektívnejší rozvoj. Základné ciele rozvoja obce Brehy sú stanovené v Programe rozvoja obce na obdobie 2023 – 2028 a tento dokument, čo sa týka stratégie rozvoja obce svoju víziu formuluje nasledovne:

FORMULÁCIA STRATEGICKEJ VÍZIE OBCE BREHY:

Vízia obce bude plniť funkciu „motta” a to: „Obec Brehy bude pre miestnych obyvateľov a návštevníkov atraktívnym, hospodársky prosperujúcim územím s komplexne dobudovanou technickou a sociálnou infraštruktúrou, vytvorenými vhodnými podmienkami pre pokojné a kvalitné bývanie a s dostatočnými možnosťami pre spoločenské, kultúrne a športové aktivity zabezpečí svoj rast. Obec bude s dobrým menom v regióne i atraktívnou dedinou pre návštevníkov; bude priateľská a ústretová k rovnocenným partnerom okolitým obciam a k svojim obyvateľom. Bude poskytovať dobré podmienky nielen pre bývanie, ale i podnikanie; bude smerovať do ekologicky neškodných prevádzok vo všetkých oblastiach. Obec bude uchovávať tradície svojich predkov, organizovať kultúrne a športové podujatia, orientovať sa na cestovný ruch a trvalo udržateľný turizmus.”

Komplexná vízia, teda poslanie obce Brehy predstavuje komplexnú definíciu, ktorá objasní štatút a mandát obce; ktorá bude prezentovať a opisovať základné služby, ktoré bude poskytovať svojim zákazníkom, obyvateľom, miestnym podnikateľom, záujmovým združeniam a pod. Vyjadruje dôvod existencie obce a odpovedá na tri otázky: Čo obec robí? Prečo to robí? Pre koho to robí?

Rozvojová stratégia je výstupom procesu strategického plánovania a jej ťažiskom je stanovenie hlavných cieľov a oblastí rozvoja. Strategické programovanie a jeho výstup programu rozvoja sa preto zameriavajú viac na konkretizáciu procesov realizácie a naplňania cieľov.

Strategické ciele by mali byť formulované tak, aby naplnili očakávania obyvateľov a boli reálne dosiahnuteľné, akceptovateľné, merateľné a sledované. Pre každý globálny problém je potrebné stanoviť v strategickom dokumente strategické ciele. Ciele sú prístupom k odstráneniu a riešeniu problémov. Ďalším dokumentom pre odstránenie problémov by mal byť strategický akčný plán, ktorý tvorí súbor konkrétnych opatrení, projektov a aktivít smerujúcich k naplneniu stratégie rozvoja obce a jej vízií.

Celková SWOT analýza poukazuje na regresívny typ populácie. Sociálny kapitál ako faktor rozvoja má nezastupiteľnú úlohu pri strategickom plánovaní a pri realizácii

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Brehy na roky 2023 – 2028

rozvojových stratégií. Vysoká aktivita zo strany organizácii, ktoré v obci pôsobia a túžba mladých nadšencov vyvoláva potrebu zachovávať obecné tradície a poukazuje na potrebu ako správne využiť vnútorný potenciál obce a ako uspokojiť potreby občanov v oblasti kultúrneho vyžitia. Sila sociálneho kapitálu závisí od kvality a kvantity vzájomných prepojení, spojenia a od kontaktov. Z tohto dôvodu je potrebné odstraňovať problémy, riešiť a zapodievať sa nimi. Sú potrebné pre budovanie a strategické partnerstvá v celom mikroregióne, nielen v obci.

Taktiež je potrebné zabezpečiť organizačné štruktúry zabezpečujúce realizáciu cieľov; zriadiť pracovnú skupinu pre implementáciu; ktorá bude podnikáť kroky pre naplnenie cieľov a pre realizáciu projektov. Odporúčam, že by bolo vhodné nájsť človeka do komisie, ktorý by riadil proces projektovej prípravy a organizačne zabezpečoval manažment projektovania. Okrem tejto úlohy, ďalšiu úlohu bude mať organizačná štruktúra a jej cieľom bude monitorovať, sledovať napĺňanie stanovených cieľov a pravidelne informovať verejnosť o ich zrealizovaní. PHSR- jeho plnenie by malo byť pravidelne kontrolované na zasadnutiach obecného zastupiteľstva a byť nielen hodnotené, ale i prerokované aspoň raz za rok.

Raz ročne je potrebné zasielať vypracovanú monitorovaciu správu na VÚC BBSK, najneskôr do 31.6. príslušného kalendárneho roka.

Prostredníctvom internetovej, obecnej stránky, prípadne na verejných zhromaždeniach by takýto dokument mal byť zverejňovaný, čím by sa o ňom oboznamovali občania obce.

4.1.1 Hierarchia strategických cieľov obce Brehy na roky 2023 – 2028

Obec si stanovila tri prioritné oblasti svojho rozvoja počas rokov 2023 – 2028. Jedná sa o tieto prioritné oblasti:

- 1. Prioritná oblasť hospodárska a ekonomická základňa obce- Vybudovanie stabilnej hospodárskej, technickej a ekonomickej základne v obci.**
- 2. Prioritná oblasť sociálna- Podpora sociálneho podniku a sociálnej infraštruktúry v obci**
- 3. Prioritná oblasť environmentálna- Kvalitné životné prostredie**
- 4. Prioritná oblasť - Ľudské zdroje a zamestnanosť**
- 5. Prioritná oblasť- Ekonomia a podnikateľské prostredie**
- 6. Prioritná oblasť- Propagácia a informovanosť**

Hlavné prioritné oblasti a strategické ciele zobrazuje tabuľka 16.

Tabuľka 16 Strategický cieľ a hlavné prioritné oblasti

Vízia		
1. Prioritná oblasť – Hospodárska, technická oblasť a ekonomická základňa obce	2. Prioritná oblasť – Sociálna	3. Prioritná oblasť – Environmentálna Kvalitné životné prostredie
ciele Dopravná infraštruktúra Technická vybavenosť obce Administratívne budovy Stabilná hospodárska a ekonomická základňa	ciele Školstvo a vzdelanie Verejné priestranstvá Bývanie Športoviská Sociálna vybavenosť Kvalitná infraštruktúra	ciele Odpadové hospodárstvo Ochrana životného prostredia Environmentálna infraštruktúra a vodné hospodárstvo Ochrana prírody a krajiny
Opatrenie 1.1 Zlepšenie celkovej infraštruktúry obce Opatrenie 1.2 Modernizácia budov v správe obci Opatrenie 1.3 Podpora cestovného ruchu Opatrenia 1.4 Zabezpečenie vysokej úrovne hospodársko-ekonomickej základne Opatrenie 1.5 Rozvoj samosprávy v obci	Opatrenie 2.1 Starostlivosť o občanov a zvýšenie kvality života Opatrenie 2.2 Budovanie a rekonštrukcia verejných priestranstiev v obci Opatrenie 2.3 Budovanie oddychových zón a obnova športovísk, detských ihrísk Opatrenie 2.4 Rekonštrukcia ostatných budov v správe obci Opatrenie 2.5 Zlepšenie kvality sociálnej vybavenosti obce a sociálnej infraštruktúry v obci Opatrenie 2.6 Podpora sociálnych a zdravotníckych služieb a sociálnej starostlivosti v obci Opatrenie 2.7 Príprava pozemkov a inžinierskych sietí pre IBV rodinných domov a ďalších bytových jednotiek Opatrenie 2.8 Budovanie a podpora športových akcií a turistických atrakcií v obci	Opatrenie 3.1 Podpora aktivít v oblasti odpadového hospodárstva Opatrenie 3.2 Podpora ostatných aktivít a projektov v oblasti vodného hospodárstva Opatrenie 3.3 Zabezpečenie ochrany prírodného dedičstva Opatrenie 3.4 Zlepšovanie stavu ovzdušia Opatrenie 3.5 Podpora znižovania energetickej náročnosti budov v správe obci Opatrenie 3.6 Zlepšenie a skvalitnenie životného prostredia Opatrenie 3.7: Budovanie vetrolamov

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

	<p>Opatrenie 2.9 Rekonštrukcia cintorína, jeho okolia a vnútornej infraštruktúry a domu smútku</p> <p>Opatrenie 2.10 Možnosť rozšíriť stavebné územie z dôvodu potenciálnej výstavby nájomných bytov, rodinných domov a rekreačných chát</p> <p>Opatrenie 2.11 Dobudovanie cestnej a dopravnej infraštruktúry</p>	
--	--	--

Vízia		
4. Prioritná oblasť Cestovný ruch	5. Prioritná oblasť – Ekonomika a podnikateľské prostredie	6. Prioritná oblasť Propagácia a informovanosť
ciele Cestovný ruch	ciele Ľudské zdroje	ciele Propagácia v obci
Opatrenia 4.1 Podpora a rozvoj cestovného ruchu v obci a v regióne	Opatrenie 5.1 Podpora miestnych spolkov a združení v obci Opatrenie 5.2 Členstvo v združeniach regionálneho rozvoja atď.	Opatrenie 6.1 Zvyšovanie propagácie a informovanosti o obci Brehy

Spracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková (2023)

Špecifické strategické ciele (hlavné priority) sme rozdelili na krátkodobé, strednodobé a dlhodobé.

4.2 Strategické ciele, programové osi a špecifické ciele rozvoja obce

Krátkodobé ciele (1–2 roky):
<ul style="list-style-type: none">• rekonštrukcia obecných komunikácií, výstavba chodníkov, revitalizácia verejných priestranstiev• výsadba nových stromčekov a okrasných drevín v obci• rekonštrukcia obecného úradu (dolných priestorov)• zníženie energetickej náročnosti a spotreby energií.• údržba a rekonštrukcia miestneho rozhlasu,• rekonštrukcia vodovodu v obci• revitalizácia okolia ČOV- odkúpenie pozemkov pod prístupovú cestu, pozemok ČOV• skvalitnenie technickej infraštruktúry,• vybudovanie areálu s priestormi pre zber biologického odpadu (kompostoviska), zberného dvora, odstavných plôch a garáže pre traktor a mechanizáciu, stroje a zariadenia atď.• zvýšenie osvetly a separovanie komunálneho odpadu, nové nádoby odpad• skvalitniť starostlivosť o miestnu zeleň, jeho udržiavanie• vyrobiť a umiestniť nové informačné tabule, zlepšiť prístup k informáciám

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

<ul style="list-style-type: none">• vydanie propagačného materiálu o obci.• vybudovanie multifunkčného a detského ihriska v športovom areáli školy,
Strednodobé ciele(1-4 roky):
<ul style="list-style-type: none">• dobudovanie ČOV spolu s dobudovaním kanalizácie• oprava miestnych komunikácií• zvýšenie bezpečnosti a prevencia proti kriminalite- kamerový systém,• vybudovanie fitnesscentra vo voľnej prírode,• obnova rázovitých stavieb a drobnej architektúry,• revitalizácia verejných priestranstiev,• prestavba materskej školy a rekonštrukcia jej vonkajších priestorov (oplotenie, dvor školský a pod.) ,• vybudovanie klubu mládeže,• vybudovanie nových turistických chodníkov, cyklotrás,• výstavba nového detského ihriska a oddychovej plochy pre matky s deťmi,• zlepšenie dostupnosti internetu (optický internet) (Wifi pre Teba),• vybudovanie parku oddychu s lavičkami a chodníkmi,• vybudovanie hygienického zariadenia,• rozšírenie plynofikácie do obce v rozvojových oblastiach,• usporiadanie trhov, jarmokov, aktivizovanie možností vidieckej turistiky,• výstavba ďalších nájomných bytov v obci pre mladé rodiny,• zabezpečenie inžinierskych sietí k plánovaným stavebným pozemkom,• vybudovanie nových parkovacích zón v obci,• kúpa pozemku pre vytvorenie oddychovej, relaxačnej a športovej zóny,• vybudovanie požičovne pre elektrobicykle- podpora elektromobility v obci• úplná úprava daňových výmerov atď.• zvýšiť bezpečnosť v obci, dopravné značenie, merače rýchlosti a pod.
Dlhodobé ciele (1 – 7 rokov)
<ul style="list-style-type: none">• vysporiadanie pozemkov v obci pod ČOV, prístupovú cestu a parkovacie plochy• skrášľovanie priestranstiev na autobusových zastávkach v obci,• zlepšenie dostupnosti obchodného, nákupného strediska, prípadne podpora tradičného podnikania na vidieku,• obnova tradičných remesiel,• skvalitniť služby dopravy, mobility občanov,• dobudovanie kanalizácie a ČOV v ďalších rozvojových plochách,• obnova pôvodných budov v majetku a v správe obci,• vybudovať vlastné priestory pre separáciu odpadu, skládku odpadu, využitie nových technológií a zariadení,• vybudovať centrum voľného času pre deti a priestorov pre remeselnú činnosť k zachovaniu miestnej kultúry,• podpora miestnych spolkov a združení v obci,• vybudovanie parkovísk a nových odstavňích plôch v miestach kde je to potrebné• vybudovanie vzdelávacieho strediska, regionálneho, miestneho informačného a poradenského centra pre podporu podnikania na vidieku, zriadenie cestovnej prípadne turisticky informačnej kancelárie,• zabezpečiť dostatočný a vyhovujúci bytový fond zodpovedajúci potrebám obyvateľstva,• zvýšiť environmentálne povedomie obyvateľov v oblasti ochrany a tvorby krajiny• modernizácia cestnej infraštruktúry,

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

- vytvárať investičné prostredie,
- vybudovať NCH významnými lokalitami v území,
- využitie vysokého potenciálu, súčasnej výkonnosti a dynamiky cestovného ruchu v tomto regióne pri rešpektovaní únosnosti a cieľovej kvality krajiny,
- právnou subjektivitou MŠ dosiahnuť vyšší stupeň riadenia,
- podporovať prioritné športy,
- spracovať a realizovať koncepciu využitia všetkých foriem obnoviteľných zdrojov energií,
- podpora zabezpečenia trvalej udržateľnosti kvality,
- zníženie objemu zmesového komunálneho odpadu a zefektívnenie recyklácie odpadu,
- podporovať elimináciu existujúceho environmentálneho zaťaženia územia,
- podporovať zníženie znečisťovania vodných tokov a zachovanie udržateľnosti kvality vodných tokov a vodných plôch,
- podporovať rozvoj technickej vybavenosti,
- zabezpečiť dobudovanie a uzavretie skládky komunálneho odpadu na území a vybudovanie novej skládky KO,
- podporovať využívanie alternatívnych zdrojov ekologickej likvidácie odpadov,
- šíriť osvetu v oblasti odpadového hospodárstva a zapojiť deti a mládež do šírenia osvetu v oblasti separovania odpadov,
- zabezpečenie primeraného hodnotenia stavu ovzdušia
- zabezpečovanie protipovodňových opatrení a obnova zádržných zariadení
- modernizácia a rekonštrukcia vodovodu
- podporovať všetky aktivity zamerané na likvidáciu starých objektov, ktoré ohrozujú životné prostredie
- podporovať zachovanie biodiverzity a ekologickej stability krajiny
- vytvárať priestorové podmienky v rámci územného rozvoja sídel pre individuálnu bytovú výstavbu,
- vytvárať podmienky na zabezpečenie dostupnosti bývania pre všetky vrstvy svojich obyvateľov,
- zlepšenie infraštruktúry ochrany prírody a krajiny,
- zlepšenie informovanosti a environmentálneho povedomia verejnosti, vrátane posilnenia spolupráce a komunikácie so zainteresovanými skupinami,
- podpora programov v oblasti podpory zamestnanosti a riešenia nezamestnanosti a dlhodobej nezamestnanosti,
- vybudovať nový (nad kapacitu 50) areál služieb dôchodcom s domovom dôchodcov a domovom sociálnych služieb pre dospelých,
- vytvárať podmienky na rozširovanie opatrovateľskej služby a sociálnych služieb, zavedením celodenných služieb,
- zvyšovať dostupnosť a skvalitnenie služieb zameraných na podporu zosúladenia rodinného a pracovného života,
- zlepšiť zamestnanosť skupín ohrozených sociálnym vylúčením. Podporovať sociálnu inklúziu a rovnosť príležitostí pri integrácii rizikových skupín do spoločnosti a na trh práce,
- podporovať budovanie a posilňovanie regionálnych a miestnych sietí zameraných na rozvoj komunit a podporu solidarity,
- podporovať nadväznosť domácej opatrovateľskej služby na ďalšie sociálne služby,
- pravidelne zrealizovať prieskum potrieb občanov v oblasti kultúry,
- zrekonštruovať kultúrny dom
- sprístupňovať občanom a návštevníkom históriu a tradície obce formou tematických, interaktívnych aktivít počas víkendov,
- vytvoriť databázu žijúcich osobností rodákov,
- podporiť tvorbu kultúrnych hodnôt,
- podieľať sa na modernizácii miestnej knižnice a obnove knižného fondu,

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

- klásť dôraz na ľudské zdroje ako najvýznamnejší faktor rozvoja kultúry,
- podporovať budovanie regionálneho cestovného ruchu na princípe partnerstva subjektov v regióne,
- využitie vysokého potenciálu, súčasnej výkonnosti a dynamiky cestovného ruchu v tomto regióne pri rešpektovaní únosnosti a cieľovej kvality krajiny,
- pripraviť informačné propagačné materiály a spolupráca s akreditovanými turistickými sprievodcami,
- podporovať spoločnú prezentáciu subjektov CR na web stránkach a internetových prehliadačoch,
- udržiavanie a prehlbovanie súčasných aktívnych partnerstiev,
- reagovať na potreby občanov, zavádzať inovácie vo všetkých oblastiach života,
- zaviesť moderné informačné a komunikačné technológie (e-government) do práce a fungovania samosprávy,
- projekty výmeny skúseností v oblastiach riadenia samosprávy a rozvoja v rámci regionálneho združenia ,
- zateplenie budov a rekonštrukcia verejných budov (znižovanie energetickej náročnosti budov),
- zabezpečenie techniky pre zberný dvor,
- likvidácia čiernych skládok,
- regionálna opatrovateľská služba,
- rozvoj cestovného ruchu- informačný systém, cyklotrasy, rozhladne a pod.

Spracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková (2023)

Projektové zámery boli prezentované a pripomienkované na zastupiteľstve OcÚ v Brehy počas v mesiaci január 2023 na obecnom zastupiteľstve. Všetky relevantné pripomienky starostu obce Brehy a jeho poslancov boli prerokované. Pri schválení projektov obecným zastupiteľstvom v obci Brehy bude zriadený riadiaci tím, ktorí bude priebežne naplňovať deklarované výstupy, prípadne uskutočňovať potrebné korekcie so zámerom naplnenia stanovených opatrení, cieľov a vízie deklarovaných projektov v obci. Zoznam členom riadiaceho tímu bude zvolený počas tvorby a prípravných prác pri každom projektovom zámere. Predpokladaný rozpočet bude uvedený neskôr v komplexne vypracovanej projektovej dokumentácii podľa presného výpočtu projektanta.

ČASŤ C PROGRAMOVÁ (PLÁNOVACIA) ČASŤ 5 PROGRAMOVÁ (PLÁNOVACIA) ČASŤ PHRSR OBCE BREHY NA OBDOBIE ROKOV 2023 – 2028

Programová časť PHRSR nadväzuje na strategickú časť a obsahuje opatrenia a projekty vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám. Zmyslom programovej časti je jej príspevok k splneniu stanoveného strategického cieľa: *Vytvoriť podmienky pre zvýšenie kvality života obyvateľov obce, pre zvýšenie jeho konkurencieschopnosti a ekonomickej výkonnosti s vyváženým rozvojom oblastí trvale udržateľného rozvoja.*

Metodika tvorby PHRSR udáva nasledovný postup:

- Starosta obce spolu špecifikoval projekty a opatrenia, vrátane ich merateľných ukazovateľov, ktoré hovoria o výsledku a dopadoch jednotlivých projektov.
- Bol vypracovaný sumárny návrh aktivít a projektov ako východisko pre Akčný plán.
- Boli následne stanovené termíny realizácie aktivít, projektov (na príslušné roky) a odhad ich financovania (výška a zdroje financovania).
- Riadiaci tím zabezpečí v procese prípravy projektov aj potrebné vypracovanie formulárov pre prípravu navrhnutých projektov.

5.1 Zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie strategických cieľov

1. Prioritná oblasť: Hospodárska oblasť a ekonomická základňa obce

Opatrenie 1.1 Zlepšenie celkovej infraštruktúry obce

- 1.1.1 Zvyšovanie konkurencieschopnosti obce
- 1.1.2 Udržanie ekonomickej výkonnosti rozvoja cestovného ruchu
- 1.1.3 Zvyšovanie kvality života obyvateľov poskytovaním služieb pre obyvateľov a návštevníkov obce
- 1.1.4 Rozvíjanie oblasti verejnej správy
- 1.1.5 Využívanie doplnkových zdrojov financovania
- 1.1.6 Tvorba aktivít pre využitie potenciálu obce a regiónu vo väzbe na turizmus, cestovný ruch a ochranu prírody ako aj na iné prvky miestneho potenciálu
- 1.1.7 Aktivity so zameraním na trvalo-udržateľný rozvoj, ekonomický a sociálny rozvoj obce pomocou obnovy a ďalšieho rozvoja kvality života v obci

Opatrenie 1.2 Modernizácia budov v správe obci

- 1.2.1 Vypracovávanie projektových dokumentácií
- 1.2.2 Modernizácia a podpora športových zariadení v obci
- 1.2.3 Rozšírenie kapacity ZŠ (v budúcnosti nadstavba), výstavba telocvične

Opatrenia 1.3: Podpora cestovného ruchu

- 1.3.1 Rekonštrukcia kultúrnych a sakrálnych pamiatok
- 1.3.2 Podpora rozvoja reštauračných a ubytovacích služieb v obci a v regióne
- 1.3.3 Vytváranie podmienok pre rozvoj cykloturistiky a agroturistiky

- 1.3.4 Podpora kultúrno-spoločenských aktivít v obci a zachovanie miestnej kultúry (tvorba spoločensko-kultúrnych podujatí, podpora miestnych spolkov a organizácií)
- 1.3.5 Rekonštrukcia vonkajších priestorov a vybudovanie parkoviska s oddychovou zónou pred budovami v majetku samosprávy
- 1.3.6 Vybudovanie oddychovej zóny
- 1.3.7 Prezentácia nových foriem CR a kultúrneho dedičstva
- 1.3.8 Budovanie cyklotrás, náučných chodníkov
- 1.3.9 Vybudovanie Turisticko-informačnej kancelárie a priestorov pre fungovanie
- 1.3.10 Budovanie elektrických nabíjacích staníc pre cyklistickú a motorovú dopravu
- 1.3.11 Budovanie požičovní pre elektrobicykle a kolobežky.
- 1.3.12 Budovanie SMART City v obci vo všetkých oblastiach
- 1.3.13 Budovanie oddychových, relaxačných a športových zón s cvičebnými prvkami v prírode
- 1.3.14 Podpora aktivít existujúcich Občianskych združení v oblasti cestovného ruchu
- 1.3.15 Vybudovanie trhového miesta a priestorov pre predaj výrobkov a služieb z dvora

Opatrenia 1.4 Zabezpečenie vysokej úrovne hospodársko-ekonomickej základne

- 1.4.1 Vysporiadanie pozemkov a pozemkové úpravy v obci (intravilán)
- 1.4.2 Príprava pozemkov a inžinierskych sietí pre ďalšie výstavby IBV rodinných a bytových domov
- 1.4.3 Projekt pozemkových úprav - stavba pozemkových komunikácií - vybudovanie miestnej komunikácie, ako spoločné opatrenie v rámci pozemkových úprav, prepojenie častí obce, vybudovanie a rozšírenie celkovej infraštruktúry
- 1.4.4 Vybudovanie dreveného altánku s murovaným ohniskom, miestom na oddych a zábavu
- 1.4.5 Rekonštrukcia vonkajšieho pláštu šatní TJ a strechy
- 1.4.6 Vybudovanie zavlažovacieho systému a celková rekonštrukcia a revitalizácia okolia vo všetkých druhoch športových areálov a multifunkčných ihrísk
- 1.4.7 Budovanie zberného dvora s technickým vybavením
- 1.4.8 Rekonštrukcia domu smútku s vnútorným vybavením
- 1.4.9 Revitalizácia, modernizácia a budovanie chodníkov, osvetlenia v priestoroch cintorína, vybudovanie dostatočnej parkovacej plochy, oplotenia a pod.
- 1.4.10 Budovanie a rozširovanie celkovej hospodárskej, sociálnej a technickej infraštruktúry v obci v celom katastrálnom území
- 1.4.11 Rekonštrukcia vnútorných priestorov OcÚ a kultúrneho domu (kancelárske priestory, knižnicavnútorná sála OcÚ, kuchynka, sociálne zariadenia, umyvárne a WC)spolu s komplexným vybavením a zariadením
- 1.4.12 Revitalizácia a modernizácia verejného priestranstva
- 1.4.13 Rekonštrukcia a modernizácia verejného rozhlasu
- 1.4.14 Rekonštrukcia mostov a zábradlí

Opatrenie 1.5 Rozvoj samosprávy v obci

- 1.5.1 Rozvoj miestnej samosprávy v obci
- 1.5.2 Rozvoj projektov, ich schvaľovanie a monitorovanie
- 1.5.3 Inštitucionálne zabezpečovanie projektov
- 1.5.4 Zveľaďovanie a aktualizovanie obecnej stránky obce
- 1.5.5 Zabezpečovanie inštitucionálnej a administratívnej stránky obce
- 1.5.6 Zabezpečovanie vzdelávania zamestnancov obce

1.5.7 Účasť obce v združeních mikroregiónu a v ostatných združeních (GRON), spolkoch v rámci regionálneho združenia

1.5.8 Aktualizovanie PHRSR

2. Prioritná oblasť sociálna

Opatrenie 2.1 Starostlivosť o občanov a zvýšenie kvality života

2.1.1 Vypracovanie projektovej dokumentácie

2.1.2 Zabezpečenie finančných prostriedkov pre realizáciu projektov

2.1.3 Príprava pozemkov a vytváranie nových bytových podmienok pre mladé rodiny

2.1.4 Zlepšovanie dostupnosti služieb obyvateľom

2.1.5 Zlepšovanie kultúrnych podmienok obyvateľom

2.1.6 Zlepšovanie sociálnej a zdravotnej starostlivosti v obci

2.1.7 Zlepšovanie a budovanie služieb vyššej vybavenosti v obci (zastávky, oddychových zón, cesty, osvetlenie, obslužných komunikácií vo vlastníctve obci a pod.)

2.1.8 Dobudovanie kanalizácie a centrálnej ČOV

2.1.9 Budovanie energeticky úsporného osvetlenia a energie s využitím fotovoltariky, s využitím obnoviteľných prírodných zdrojov (vodné zdroje, vetrolamy atď.)

2.1.10 Budovanie zelených energií

2.1.11 Dobudovanie vodnej elektrárne v obci

2.1.12 Rozširovanie kamerového systému pre zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov a majetku obce

2.1.13 Vybudovanie vodojemu v priestore existujúceho obecného vodojemu

2.1.14 Zabezpečovanie kvalitného zdroja pitnej vody, rozširovanie vodovodu s technickým zariadením

2.1.15 Vybudovanie ľadovej plochy a športovísk

2.1.16 Budovanie multifunkčných ihrísk

2.1.17 Modernizácia kolkárne v obci

2.1.18 Odkanalizovanie v obci

Opatrenie 2.2 Budovanie a rekonštrukcia verejných priestranstiev v obci

2.2.1 Pozemková úprava intravilánu a extravilánu obce

2.2.2 Zriadenie oddychových zón v obci (lavičky, umiestnenie košov na odpadky, verejná zeleň a iné)

2.2.3 Budovanie parkovísk v obci

2.2.4 Zvyšovanie bezpečnosti a prevencia proti kriminalite- vybudovanie a rozšírenie kamerového systému v obci s wifi zónami

2.2.5 Modernizácia a rozširovanie elektrických sietí v rozvojových plochách v obci

2.2.6 Úprava a tvorba verejných priestranstiev v obci Brehy (Vysádzanie miestnej zelene, starostlivosť o čistotu, zdravie v obci, zlepšenie a skvalitnenie životného prostredia)

2.2.7 Stavebná obnova obce

2.2.8 Obnova oplotení, oporných múrov, spevnených plôch v obci

2.2.9 Obnova existujúcich oplotení na majetku obci s výmenou za nové

2.2.10 Pokračovanie v revitalizácii priestoru v okolí pietnych miest a pamätníkov v obci, sakrálnych pamiatok

Opatrenie 2.3 Budovanie oddychových zón a obnova športovísk, detských ihrísk

- 2.3.1 Odkúpenie pozemku (plochy do vlastníctva obce).
- 2.3.2 Terénne úpravy, vybudovanie modernej bezbariérovej zóny s ohľaduplným prístupom i prepojením na lokalitu, zníženie hluku v urbanizovanom a v obytnom prostredí (protihluková výsadba a protihlukové izolácie)
- 2.3.3 Vytvárať opatrenia so zameraním na zníženia znečistenia zóny (výsadba živých plotov, výsadba zelene so zameraním na obnovu zdravých ekosystémov s vysokou biodiverzitou).
- 2.3.4 Vybudovanie ekologického (chemického) WC zariadenia v rôznych oddychových miestach v obci
- 2.3.5 Výstavba menšieho záchytného parkoviska (5 - 8 áut) a zavedenie potrebných opatrení preferencie verejnej osobnej dopravy.
- 2.3.6 Vytvorenie oddychovej a relaxačnej plochy pre rôzne vekové kategórie.
- 2.3.7 Vybudovanie dreveného altánku na posedenie s krbom
- 2.3.8 Zabezpečenie podpory systémov triedeného zberu komunálnych odpadov a predchádzanie vzniku odpadov v oddychovom a relaxačnom území
- 2.3.9 Zachovanie a obnova biodiverzity a ekosystémov, ich revitalizácia, obnova zelenej infraštruktúry (zvýšenie atraktivity a prepravovanej kapacity nemotorovej dopravy vo verejnosti (vybudovanie predovšetkým cyklistickej dopravy, vybudovanie automatickej požičovne bicyklov, chráneného parkoviska na bicykle vybudovanie nabíjacej stanice pre elektrobicykle (v rámci využívania bicyklov na existujúcich cyklotrasách v regióne). Súčasťou záchytného parkoviska bude aj výsadba zelene.
- 2.3.10 Podpora zdravého životného štýlu, rozvíjanie fyzickej zdatnosti, vybudovanie vzťahu k pohybovej aktivite a zmysluplné využitie voľného času (vybudovanie menšieho športoviska, kde budú osadené rôzne závesné cvičebné pomôcky (systémy Street Workout).
- 2.3.11 Vybudovanie detského ihriska (príp. detského dreveného parku s hracími prvkami ako sú napr. lezecké laná, drevené hracie prvky (preliezky, šmyklávky, mostíky, drevené lavičky atď.)
- 2.3.12 Vybudovanie petangového ihriska pre mládež a seniorov.
- 2.3.13 Vybudovanie zón pre rôzne iné pohybové a doplnkové aktivity ako napr. volejbal, bengminton, šach v prírode, nohejbal, bicyklovanie a pod.
- 2.3.14 Vybudovanie viacúčelového ihriska s uzavretým mantinelovým systémom a multifunkčného detského ihriska v športovom areáli školy

Opatrenie 2.4 Rekonštrukcia ostatných budov v správe obci

- 2.4.1 Vybudovanie záchytných parkovísk
- 2.4.2 Vybudovanie turisticko-informačnej kancelárie
- 2.4.3 Zlepšovanie dostupnosti ubytovacích a stravovacích služieb v obci
- 2.4.4 Rekonštrukcia OcÚ- spodná časť
- 2.4.5 Oprava a údržba strechy (šatne- ihrisko)
- 2.4.6 Zateplenie budov
- 2.4.7 Zabezpečenie vybavenosti vnútorných priestorov (nábytok, kuchyňa, spoločenských priestorov, sociálnych zariadení a pod.)- kultúrny dom
- 2.4.8 Zabezpečenie finančných prostriedkov na realizáciu projektov

***Opatrenie 2.5 Zlepšenie kvality sociálnej vybavenosti obce a sociálnej infraštruktúry
v obci***

- 2.5.1 Príprava projektovej dokumentácie
- 2.5.2 Pokračovanie budovania sociálnej infraštruktúry v obci v rámci sociálneho podniku
- 2.5.3 Pripraviť priestor pre vybudovanie denného stacionáru v obci (pre seniorov, ZŤP, sociálne služby krízovej intervencie, nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu),
- 2.5.4 Vybudovanie priestorov- zariadenia pre seniorov (denný stacionár)
- 2.5.5 Budovanie a rozvoj verejnej infraštruktúry
- 2.5.6 Vybudovanie optického káblového internetu a televízie na zlepšenie internetového signálu (Cieľom je dobudovanie internetovej infraštruktúry a zvýšenie rozvojového potenciálu územia)
- 2.5.7 Rekonštrukcia a modernizácia verejného osvetlenia v obci (úspora energie)
- 2.5.8 Budovanie a modernizácia ostatnej verejnej infraštruktúry
- 2.5.9 Budovanie a revitalizácia obecnej infraštruktúry
 - Rekonštrukcia a vybudovanie mostov a lávok
 - Budovanie a rekonštrukcie miestnych komunikácií
 - Zlepšenie dopravnej infraštruktúry (zvýšenie rozvojového potenciálu územia)
- 2.5.10 Rekonštrukcia miestnej komunikácie a zlepšovanie stavu ciest v obci (vrátane letnej a zimnej údržby)
- 2.5.11 Rekonštrukcia miestnej komunikácie k cintorínu
- 2.5.12 Rekonštrukcia ciest v obci
- 2.5.13 Budovanie miestnych rigolov a odvodu dažďovej vody
- 2.5.14 Rekonštrukcia a údržba kultúrno-historických pamiatok
- 2.5.15 Obnova miestnej (školskej) knižnice

***Opatrenie 2.6 Podpora sociálnych a zdravotníckych služieb a sociálnej starostlivosti
v obci***

- 2.6.1 Budovanie služby na podporu rodiny s deťmi (pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa)
- 2.6.2 Budovanie regionálnej sociálnej služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ZŤP, zariadenie pre seniorov, zariadenie opatrovateľskej služby, denný stacionár, opatrovateľská a terénna služba, prepravná služba a podporné služby – odľahčovacia služba.
- 2.6.3 Vybudovanie komunitného centra v obci

Zámerom obce Brehy je v rámci KPSS poskytovať:

- pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby
- sociálne poradenstvo
- sociálnu rehabilitáciu,
- ošetrovateľská starostlivosť,
- ubytovanie, stravovanie, upratovanie,
- pranie, žehlenie a údržbu bielizne a šatstva
- utvárať podmienky pre voľnočasové aktivity,
- prevádzkovať sociálne zariadenie,
- vytvárať ošetrovateľskú a terénnu sociálnu starostlivosť a pod.

Opatrenie 2.7 Príprava pozemkov a inžinierskych sietí pre IBV rodinných domov a ďalších bytových jednotiek

- 2.7.1 Rozšírenie súčasnej hranice zastavaného územia obce z dôvodu potenciálnej výstavby domov a bytových jednotiek
- 2.7.2 Vyznačenie záujmových plôch, zabezpečenie terénnej obhliadky
- 2.7.3 Vybudovanie inžinierskych sietí k plánovaným stavebným pozemkom
- 2.7.4 Nákup pozemkov pre budovanie nájomných bytov a rodinných domov
- 2.7.5 Vysporiadanie pozemkov a odkup pozemkov v rozvojových lokalitách (napr. ČOV, požiarna zbrojnica, pre budovanie prístupovej cesty k areálu kompostoviska, zberného dvoru, pre potreby rozširovania kanalizácie a pod.)

Opatrenie 2.8 Budovanie a podpora športových akcií a turistických atrakcií v obci

- 2.8.1 Vytváranie podmienok pre športové aktivity v obci
- 2.8.2 Rozvíjanie cyklotrás a NCH v regióne a v obci
- 2.8.3 Výber lokalít pre výstavbu nových športovísk, spracovanie technickej dokumentácie
- 2.8.4 Vybudovanie a modernizácia osvetlenia na ihrisku a na vzniknutom multifunkčnom ihrisku

Opatrenie 2.9 Rekonštrukcia cintorína, jeho okolia a vnútornej infraštruktúry domu smútku

- 2.9.1 Nové spevnenie plôch súvisiacich s cintorínom
- 2.9.2 Rekonštrukcia oplotenia cintorína
- 2.9.3 Rekonštrukcia vnútorného vybavenia Domu smútku (obradná sieň, chladiace boxy, miestnosť pre pohrebné služby a pod.)
- 2.9.4 Výmena zdravotníckej (umývadlá, WC misy, pisoárové mušle, výtokové a prítokové armatúry – batérie, ventily a iné)
- 2.9.5 Revitalizácia vonkajšieho okolia cintorína, rozšírenie parkoviska a pravidelná údržba Domu smútku

Opatrenie 2.10 Možnosti rozšíriť stavebné územie obce z dôvodu potenciálnej výstavby nájomných bytov, rodinných domov a rekreačných chát.

- 2.10.1 Vyznačenie záujmových plôch dotknutého územia
- 2.10.2 Vybudovanie celkovej infraštruktúry pre využívanie pozemkov (vybudovanie inžinierskych sietí (voda, plyn, elektrické prípojky a odkanalizovanie, ČOV)
- 2.10.3 Zabezpečenie finančných prostriedkov na realizáciu projektu
- 2.10.4 Vypracovanie projektovej dokumentácie
- 2.10.5 V spolupráci s CHKO Štiavnické vrchy vymedziť plochy pre možnú výstavbu, ktoré budú slúžiť ako podklad pre vydanie súhlasu k výstavbe rekreačných zariadení
- 2.10.6 Dobudovanie cestnej infraštruktúry

Opatrenie 2.11 Dobudovanie cestnej a dopravnej infraštruktúry

- 2.11.1 Zlepšenie a dobudovanie potrebnej infraštruktúry
- 2.11.2 Vybudovanie chodníkov po obci (cintorín, centrálna časť obce a pod.)
- 2.11.3 Vybudovanie dopravného značenia po obci (prechody pre chodcov, značky a pod.)
- 2.11.4 Rekonštrukcia obecným mostov, lavíc, lávok.

**3. Prioritná oblasť – Environmentálne a kvalitné životné prostredie
(odpadové hospodárstvo, ochrana životného
prostredia, environmentálna štruktúra a vodné
hospodárstvo)**

Opatrenie 3.1 Podpora aktivít v oblasti odpadového hospodárstva

- 3.1.1 Monitorovanie a likvidácia envirozát'aží (cieľom je identifikovať a následne odstrániť množstvo čiernych skládok v regióne)
- 3.1.2 Nakladanie s odpadom- adretná elektronická evidenciac- Ciel'om je zlepšit' nakladanie s odpadmi- znizit' skládkovanie a zvyšit' podiel recyklácie a motivovat' obyvateľov k lepšej separácii (zabezpečit' do každej domácnosti domáce kompostéri a pod.).
- 3.1.3 Odstraňovanie nelegálnych skládok odpadu (vybudovat' zberný dvor, zvyšit' počet nádob vybavených technológiou. Zabezpečit' vozidlá vybavené váhou).
- 3.1.4 Energetické a ekologické zhodnocovanie odpadu – katalytická mineralizácia (Ciel'om je vytvorit' riešenie ako alternatívu ku skládkovaniu odpadov).
- 3.1.5 Zabezpečenie starostlivosti o verejné priestranstvá a čistotu obce
- 3.1.6 Pravidelná údržba verejnej zelene
- 3.1.7 Vybudovanie areálu kompostoviska a zberného dvora spolu s budovami, prístupovými cestami a parkoviskom

Opatrenie 3.2 Podpora ostatných aktivít a projektov v oblasti vodného hospodárstva

- 3.2.1 Pravidelná údržba a obnova ČOV. Ďalšie jej dobudovanie v rozvojových plochách.
- 3.2.2 Dobudovanie miestnej kanalizácie a ČOV všade kde nie je vybudovaná.
- 3.2.3 Zásobovanie pitnou vodou spádovej oblasti ZC- Predĺženie verejného vodovodu (rozšírenie vodovodu pre IBV a zlepšenie tlakových podmienok pre ostatné objekty napojené na verejný vodovod)
- 3.2.4 Zabezpečovanie ochrany povrchových a podzemných vôd v súlade s legislatívou
- 3.2.5 Protipovodňové opatrenia a tvorba bezpečnostného a krízového manažmentu v obci
- 3.2.6 Rozsiahla rekonštrukcia a modernizácia vodovodu v obci

Opatrenie 3.3 Zabezpečenie ochrany prírodného dedičstva

- 3.3.1 Intenzívna ochrana chráneného územia CHKO Štiavnické vrchy, NP Vtáčnik atď.
- 3.3.2 Intenzívna ochrana prírody a krajiny
- 3.3.3 Ochrana vody, pôdy

Opatrenie 3.4 Zlepšovanie stavu ovzdušia

- 3.4.1 Zabezpečovanie ochrany celkového stavu ovzdušia v súlade s legislatívou

Opatrenie 3.5 Podpora znižovania energetickej náročnosti budov v správe obci

- 3.5.1 Využívanie obnoviteľných zdrojov pre znižovanie energetickej náročnosti budov v správe obci
- 3.5.2 Rekonštrukcia domu smútku

Opatrenie 3.6: Zlepšovanie a skvalitňovanie životného prostredia

- 3.6.1 Ochrana Životného prostredia v súlade s legislatívou
- 3.6.2 Zabezpečovanie trvalo udržateľného rozvoja v štálových osídleniach v obci
- 3.6.3 Vybudovanie protihlukovej steny v katastri Brehy (žiadosť Dialničná spoločnosť)

4. Prioritná oblasť Cestovný ruch

4.1 Podpora a rozvoj cestovného ruchu v obci a v regióne

- 4.1.1 Materiálna a finančná podpora miestnych združení a folklórneho súboru
- 4.1.2 Využívanie prírodných daností pre budovanie nových NCH, turistických trás a cyklotrás
- 4.1.3 Vybudovanie rozhľadne
- 4.1.4 Podpora existujúcich reštauračných a ubytovacích služieb v obci (podpora podnikateľského prostredia v obci)
- 4.1.5 Vytváranie podmienok pre rozvoj agroturistiky
- 4.1.6 Výstavba oddychovej, športovej a relaxačnej zóny v území
- 4.1.7 Vytváranie podmienok pre rozvoj trvalo udržateľného cestovného ruchu s cieľom zvyšovania konkurencieschopnosti (rozvoj informačného systému, zvyšovanie návštevnosti do regiónu)
- 4.1.8 Zabezpečenie údržby všetkých kultúrno-historických a sakrálnych pamiatok
- 4.1.9 Budovanie ubytovacích a stravovacích kapacít pre turistov (zvyšovanie celkovej dĺžky návštevnosti do regiónu)
- 4.1.10 Podpora obecnej propagácie a podpora propagácie cez OOCR Gron

5 Prioritná oblasť – Ekonomika a podnikateľské prostredie

Opatrenie 5.1 Podpora miestnych spolkov a združení

- 5.1.1 Materiálna a finančná podpora fungujúcich spolkov a združení
- 5.1.2 Obnova zaniknutých spolkov (dobrovoľný hasičský zbor, divadelný spolok, spevokol, folklórny súbor, rybársky zväz, holubársky zväz a pod.)
- 5.1.3 Organizovanie a podpora kultúrnych podujatí v obci
- 5.1.4 Vytváranie spolupráce miestnych spolkov a združení v rámci mikroregiónu
- 5.1.5 Budovanie spolupráce s OOCR Gron
- 5.1.6 Vytváranie spolupráce s inými športovými centrami v rámci iných regiónov

Opatrenie 5.2 Členstvo v združeníach regionálneho rozvoja

- 5.2.1 Členstvo obce v OOCR Gron
- 5.2.2 Aktívne zapájanie a podieľanie obce na realizácii zámerov Občianskych združení, športových klubov v obci a pod.
- 5.2.3 Členstvo v nových združeníach, ktorých cieľ bude v súlade so strategickými cieľmi obce

6. Prioritná oblasť Propagácia a informovanosť

Opatrenie 6.1 Zvyšovanie propagácie a informovanosti o obci

- 6.1.1 Rozvoj nových foriem prezentácie kultúrneho dedičstva
- 6.1.2 Rozvoj a zvyšovanie informovanosti obce
- 6.1.3 Podpora propagácie obce a vydávanie propagačných materiálov rôzneho druhu
- 6.1.4 Rekonštrukcia a modernizácia miestneho rozhlasu v obci
- 6.1.5 Aktualizácia a zvyšovanie informovanosti obyvateľov obce cez webovú stránku obce
- 6.1.6 Zakúpenie regionálnych kalendárov a iného propagačného materiálu do obce.

D REALIZAČNÁ ČASŤ

Realizačná časť PHRSR obce Brehy nadväzuje na programovú časť a to vo väzbe na zoznam opatrení a aktivít, ktoré sú potrebné za zabezpečenie strategických cieľov a obsahujú vecný a časový harmonogram opatrení a aktivít, systém monitorovania a plnenia opatrení a aktivít.

6 INŠTITUCIONÁLNE A ORGANIZAČNÉ ZABEZPEČENIE REALIZÁCIE PHRSR OBCE BREHY

Obecný úrad zabezpečuje trvalo udržateľný hospodársky rozvoj, sociálny rozvoj a územný rozvoj prostredníctvom PHRSR a Akčných plánov. Obecný úrad v súčinnosti s poslancami OZ a zriadenými komisiami pripravuje vízie, stratégie, iniciuje aktivity strategického rozvoja obce, vykonáva stratégiu regionálneho rozvoja, vypracováva program hospodárskeho a sociálneho rozvoja, koordinuje spoluprácu na jeho vypracovaní, spolupracuje s externým prostredím, vedie databázy kontaktov, vedie prehľad o organizáciách tretieho sektora, pomáha a vytvára podmienky na ich činnosť. Úrad analyzuje potreby, ktoré sa plánujú prefinancovať z príspevkov na projekty, sleduje výzvy na predkladanie žiadostí, legislatívu, pravidlá, pri príprave spolupracuje s vecnými útvarmi a externým prostredím, vytvára podmienky pre realizáciu projektov, monitoruje priebeh realizácie projektov, zúčastňuje sa na kontrole práce na projektoch, kontroluje práce na realizácii projektov a hodnotí ukončené projekty, sleduje legislatívu a pravidlá pre čerpanie fondov EÚ a grantov, komunikuje s riadiacim orgánom, monitoruje realizáciu projektov. Koordinácia efektívnej a účinnej implementácie PHRSR obce bude zabezpečená prostredníctvom príslušných komisií OZ. V tejto časti PHRSR predstavujeme akčný plán pre jednotlivé prioritné oblasti.

6.1 Akčný plán

Tabuľka 17 Akčný plán pre prioritnú oblasť Hospodárska oblasť a ekonomická základňa obce

Programová os	Špecifické ciele Prioritné opatrenia	Predpokladaný termín realizácie Zodpovedná osoba
1. Prioritná oblasť – Hospodárska oblasť a ekonomická základňa obce ciele Dopravná infraštruktúra Technická vybavenosť obce Administratívne budovy Stabilná hospodárska a ekonomická základňa	Opatrenie 1.1 Zlepšenie celkovej infraštruktúry obce Opatrenie 1.2 Modernizácia budov v správe obci Opatrenie 1.3 Podpora cestovného ruchu Opatrenia 1.4 Zabezpečenie vysokej úrovne hospodársko-ekonomickej základne Opatrenie 1.5 Rozvoj samosprávy v obci	2023 – 2028 v závislosti od výziev starosta obce obecné zastupiteľstvo

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

Tabuľka 18 Akčný plán pre prioritnú oblasť sociálnu

Programová os	Špecifické ciele	Predpokladaný termín realizácie Zodpovedná osoba
2. Prioritná oblasť Sociálna ciele Školstvo a vzdelanie Verejný priestranstvá Bývanie Športoviská Sociálna vybavenosť Kvalitná infraštruktúra	Opatrenie 2.1 Starostlivosť o občanov a zvýšenie kvality života Opatrenie 2.2 Budovanie a rekonštrukcia verejných priestranstiev v obci Opatrenie 2.3 Budovanie oddychových zón a obnova športovísk, detských ihrísk Opatrenie 2.4 Rekonštrukcia ostatných budov v správe obci Opatrenie 2.5 Zlepšenie kvality sociálnej vybavenosti obce a sociálnej infraštruktúry v obci Opatrenie 2.6 Podpora sociálnych a zdravotníckych služieb a sociálnej starostlivosti v obci Opatrenie 2.7 Príprava pozemkov a inžinierskych sietí pre IBV rodinných domov a ďalších bytových jednotiek Opatrenie 2.8 Budovanie a podpora športových akcií a turistických atrakcií v obci Opatrenie 2.9 Rekonštrukcia cintorína, jeho okolia a vnútornej infraštruktúry a domu smútku Opatrenie 2.10 Možnosť rozšíriť stavebné územie z dôvodu potenciálnej výstavby nájomných bytov, rodinných domov a rekreačných chát Opatrenie 2.11 Dobudovanie cestnej a dopravnej infraštruktúry	2023 – 2028 v závislosti od výziev starosta obce obecné zastupiteľstvo

Tabuľka 19 Akčný plán pre prioritnú oblasť

Programová os	Špecifické ciele	Predpokladaný termín realizácie Zodpovedná osoba
3. Prioritná oblasť – Environmentálna Kvalitné životné prostredie ciele Odpadové hospodárstvo Ochrana životného prostredia Environmentálna infraštruktúra a vodné hospodárstvo	Opatrenie 3.1 Podpora aktivít v oblasti odpadového hospodárstva Opatrenie 3.2 Podpora ostatných aktivít a projektov v oblasti vodného hospodárstva Opatrenie 3.3 Zabezpečenie ochrany prírodného dedičstva Opatrenie 3.4 Zlepšovanie stavu ovzdušia	2023 – 2028 v závislosti od výziev starosta obce obecné zastupiteľstvo 2023 – 2028 v závislosti od výziev

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

Ochrana prírody a krajiny	Opatrenie 3.5 Podpora znižovania energetickej náročnosti budov v správe obci Opatrenie 3.6 Zlepšenie a skvalitnenie životného prostredia Opatrenie 3.7 Budovanie vetrolamov	starosta obce obecné zastupiteľstvo
----------------------------------	--	--

Tabuľka 20 Akčný plán pre prioritnú oblasť cestovný ruch

Programová os	Špecifické ciele	Predpokladaný termín realizácie Zodpovedná osoba
4. Prioritná oblasť Cestovný ruch	Opatrenia 4.1 Podpora a rozvoj cestovného ruchu v obci a v regióne	2023 – 2028 v závislosti od výziev starosta obce obecné zastupiteľstvo

Tabuľka 21 Akčný plán pre prioritnú oblasť Ekonomika a podnikateľské prostredie

Programová os	Špecifické ciele	Predpokladaný termín realizácie Zodpovedná osoba
5 Prioritná oblasť – Ekonomika a podnikateľské prostredie ciele Ľudské zdroje	Opatrenie 5.1 Podpora miestnych spolkov a združení v obci Opatrenie 5.2 Členstvo v združeníach regionálneho rozvoja	2023 – 2028 od výziev starosta obce obecné zastupiteľstvo

Tabuľka 22 Akčný plán pre prioritnú oblasť Propagácia a informovanosť v obci

Programová os	Špecifické ciele	Predpokladaný termín realizácie Zodpovedná osoba
6. Prioritná oblasť Propagácia a informovanosť ciele Propagácia v obci	Opatrenie 6.1 Zvyšovanie propagácie a informovanosti o obci Brehy	2023 – 2028 v závislosti od výziev starosta obce obecné zastupiteľstvo

Spracovala Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2023

ČASŤ E

7 MONITOROVANIE PHRSR

Monitorovanie PHRSR budú uskutočňovať:

- Výbor pre PHRSR,
- Komisia strategického rozvoja,
- Koordinátor pre stratégiu,
- Starosta obce Brehy a obecné zastupiteľstvo.

7.1 Spôsob monitorovania PHRSR

Obecný úrad Brehy má v oblasti prípravy a realizácie programu rozvoja dostatočné skúsenosti na programovej aj projektovej úrovni. Následne PHRSR bol odoslaný poslancom OcÚ Brehy na pripomienkovanie návrhov a opatrení. V rámci prípravy dokumentu nebol vypracovaný dotazník, nakoľko sa ani v predchádzajúcom období neosvedčil. Všetky podnetné návrhy OcÚ sú zapracované do PHRSR. K jednotlivým častiam strategického dokumentu bol uskutočnený rozhovor so starostom obce a bolo uskutočnené stretnutie s poslancami obce na príslušnom pripravovanom zastupiteľstve v mesiaci január 2023.

Popis postupov organizačného a inštitucionálneho zabezpečenia realizácie PHRSR

Realizácia PHRSR obce Brehy je činnosťou samosprávy obce a obec ju vykonáva prostredníctvom svojich orgánov (obecné zastupiteľstvo, starosta). Samospráva jedenkrát ročne získa a spracuje pripomienky poslancov, OcÚ, partnerov a verejnosti. PHRSR je predložené na predbežné schválenie poslancom v januári 2023. PHRSR podlieha posudzovaniu vplyvov na ŽP- EIA a po obdržaní vyjadrenia z Odboru životného prostredia bude v ďalšom mesiaci PHRSR dokument schválený OZ Brehy.

Vo vzťahu k realizácii PHRSR obecné zastupiteľstvo berie na vedomie návrh strategickej časti dokumentu, schvaľuje celý dokument PHRSR a každoročne schvaľuje vyhodnotenie jeho plnenia. Obecné zastupiteľstvo taktiež schvaľuje spolufinancovanie projektov. Obecné zastupiteľstvo schvaľuje každoročne hodnotiace a monitorovacie správy, rozhoduje o prípadných zmenách a aktualizácii programu.

Najvyšším výkonným orgánom obce Brehy a jeho predstaviteľom je starosta. Rozhoduje vo všetkých veciach správy obce, ktoré nespádajú do právomocí a kompetencií obecného zastupiteľstva. Starosta sa spolupodieľal na príprave dokumentu, riadil proces realizácie, podpisuje schválenie celého dokumentu, vykonáva uznesenia a zastupuje obec vo vzťahu k štátnym orgánom, k právnickým a fyzickým osobám (radiace orgány príslušných operačných programov, dodávateľa, kontrolné skupiny projektov a i.).

Inštitucionálnu a administratívnu stránku zabezpečuje obecný úrad. Vzhľadom na personálne poddimenzovanie obecnej samosprávy, bude obecný úrad (v prípade nutnosti a zvážením možností) spolupracovať s externými konzultačnými spoločnosťami.

Stručný popis komunikačnej stratégie

Rôzne formy komunikácie budú súčasťou každého z pripravovaných a realizovaných projektov PHRSR v rámci povinnej i nep povinnej činnosti informovania a publicity (pri projektoch financovaných z ŠFRB, PRV, OP KŽP a dotačných titulov) alebo v rámci komunikácie zainteresovaných cieľových skupín pri príprave a realizácii jednotlivých projektov. Vzhľadom na charakter obce, prebieha komunikácia osobným stykom s predstaviteľmi/zamestnancami obce, alebo priamou účasťou na zasadnutiach obecného zastupiteľstva. Dôležitým nástrojom komunikácie je pre obec vlastná webová stránka, ďalej informačná tabuľa a rozhlas. Komunikácia s obyvateľmi prebieha neustále až do ukončenia platnosti PHRSR.

Ďalším nástrojom komunikácie sú i rokovania v rámci obecného zastupiteľstva, kde materiál na rokovanie pripravuje starosta obce v súčinnosti so zamestnancami obce. Rovnako tak hlavný kontrolór, vychádzajúc z definície jeho funkcie, môže dať stanovisko k prerokovanému materiálu.

Systém monitorovania a hodnotenia

Proces monitorovania PHRSR sa vykonáva systematicky a priebežne počas celého trvania PHRSR až do ukončenia jeho platnosti. Výstupom monitorovania je monitorovacia správa za príslušný rok schválená v OcÚ. Za prípravu monitorovacej správy zodpovedá príslušný garant podľa povahy projektu. Jednať sa pritom môže o starostu obce, hlavného kontrolóra obce, poslancov, resp. inú poverenú osobu.

Cieľom monitorovania je získavanie informácií o reálnom plnení opatrení, o prípadnom negatívnom vývoji, spôsobe realizácie, definovanie a prijatie nápravných opatrení.

Samospráva jedenkrát ročne získa a spracuje pripomienky partnerov, OcÚ, poslancov a verejnosti, do leta v čase začiatku prípravy rozpočtu na ďalší rok. Táto činnosť je naplánovaná do termínu príslušného roku, kedy bude predložené hodnotenie PHRSR za predchádzajúci rok, jeho prípadná aktualizácia, hodnotenie ukazovateľov vrátane korekcií v rámci pravidelného každoročného hodnotenia. V prípade nutnosti korekcií mimo stanovené termíny vykoná korekciu starosta obce. Celkový plán hodnotenia je spracovaný v tabuľke číslo 22.

Tabuľka 23 Plán hodnotenia a monitorovania

Plán priebežných hodnotení PHRSR na programové obdobie 2023-2028		
Typ hodnotenia	Vykonat' prvýkrát	Dôvod vykonania/ periodicita
Strategické hodnotenie	najskôr v roku 2023	Podľa rozhodnutia obce a vzniknutej spoločenskej potreby
Tematické hodnotenie časti PHRSR	2023	Téma hodnotenia identifikovaná ako riziková časť vo výročnej monitorovacej správe za predchádzajúci kalendárny rok.
Ad hoc mimoriadne hodnotenie	Nerozhoduje	Pri značnom odklone od stanovených cieľov a doľahnutých hodnôt ukazovateľov. Pri návrhu na revíziu PHRSR
Ad hoc hodnotenie celého PHRSR alebo jeho časti	2023 - 2028	Na základe rozhodnutia starostu, podnetu poslancov

ČASŤ F

8 FINANČNÁ ČASŤ

8.1 Finančné zabezpečenie PHRSR obce Brehy

Po schválení PHRSR nastáva vlastná realizácia PHRSR, jeho opatrení a úloh. Uskutočnenie aktivít uvedených v PHRSR predpokladá určité finančné a administratívne zabezpečenie. Finančné vyčíslenie jednotlivých aktivít sa v PHRSR neuvádza pri väčšine opatrení a aktivít. Naplnenie cieľov programu budú uvádzať konečné rozpočty, ktoré budú súčasťou vykonávacích projektov a plánov. Pri schvaľovaní financovania jednotlivých úloh, vyplývajúcich z aktivít, sa bude prihliadať na ich dôležitosť a dopad na hospodársky, environmentálny a trvalo udržateľný rozvoj obce. Viaceré úlohy sa môžu realizovať v rámci bežnej prevádzky samosprávy, mnohé z nich však vyžadujú náročnejšie finančné a personálne zdroje a spoluprácu s inými subjektmi. Potenciálne zdroje na realizáciu opatrení a úloh PHRSR sú:

- **Vlastné zdroje- rozpočet obce;**

Štruktúra uvedených zdrojov bude závisieť na aktuálnej finančnej situácii obce ako aj na spoločensko-ekonomických podmienkach.

- **Doplnkové zdroje finančného zabezpečenia**

- finančné prostriedky z Európskej únie (programovacie obdobie 2023 – 2028);
- finančné prostriedky z rozpočtu obce;
- finančné prostriedky zo štátnych dotácií;
- finančná podpora z Občianskych a regionálnych združení a OOCR Gron;
- finančná podpora z VÚC Banská Bystrica a iné.

Model viaczdrojového financovania jednotlivých projektov

Financovanie jednotlivých projektov bude viaczdrojové, pričom závisieť od aktuálnej finančnej situácie obce a aktuálnych potrieb. Financovanie sa opierať o zdroje obce, štátu, EÚ, VÚC, OP KŽP, PRV a súkromné zdroje. Vyčíslenie jednotlivých zámerov bolo stanovené kvalifikovaných odhadom, prieskumom a taktiež sa vychádzalo z existujúcich výkazov výmer/rozpočtov projektantov. Finálne podoby budú súčasťou ŽoNFP a budú vychádzať najmä z procesu verejného obstarávania.

Tabuľka 24 Indikatívny rozpočet – sumarizácia

P.č.	Oblasť/Rok	Rok 2023- 2028
1.	Hospodárska oblasť	podľa potreby
2.	Sociálna oblasť	podľa potreby
3.	Environmentálna oblasť a kvalitné ŽP	podľa potreby
4.	Oblasť cestovného ruchu	podľa potreby
5.	Oblasť ekonomická základňa obce	podľa potreby
6.	Oblasť propagácie a zvyšovania informovanosti obce	podľa potreby
7.	Spolu	podľa potreby

Spracovala RNDr. Mgr. Štefanková Anna, 2023

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

Finančný rámec pre realizáciu PHRSR pre potreby súhrnného prehľadu plánovaných projektov a aktivít budú súčasťou príloh monitorovacích správ, ktoré budú priebežne vypracovávané a dopĺňané po schválení potrebných zdrojov pre ich financovanie a zrealizovanie.

Systém hodnotenia a zaraďovania projektov do financovania

Pri schvaľovaní financovania jednotlivých projektov je nutné prihliadať na ich dôležitosť a význam vo vzťahu k rozvoju obce. Najvyššiu prioritu majú projekty, ktoré vyplývajú priamo z legislatívy (SR, EÚ) a projekty riešiace havarijnú alebo mimoriadnu situáciu. Do kategórie s vysokou prioritou sú zaradené projekty s oporou vo VZN obce, projekty v rámci združenia Novobanského regiónu a projekty s vydaným právoplatným stavebným povolením a ukončeným procesom verejného obstarávania. Strednú prioritu majú projekty, ktoré majú možnosť uchádzať sa o cudzie a doplnkové zdroje financovania (majú oporu v programovej štruktúre operačných programov a prioritných osí EŠIF).

Tabuľka 25 Hodnotiacia tabuľka pre výber projektov (upravený pre potreby obce)

Kategória	Úroveň dôležitosti	Hodnotiace kritérium - Opis podmienok pre zaradenie do priority	Projekt
1	Najvyššia	a) Projekty vyplývajúce zo zákona a/alebo legislatívy EÚ b) Projekty riešiace havarijnú alebo mimoriadnu situáciu c) Projekty s právoplatným stavebným povolením a ukončeným VO Splnená jedna z podmienok	1. Prioritná oblasť Hospodárska oblasť a ekonomická základňa obce 2. Prioritná oblasť Sociálna 4. Prioritná oblasť Cestovný ruch
2	Vysoká	a) Projekty vyplývajúce a podporené v rámci VZN obce b) Projekty s právoplatným stavebným povolením a ukončeným VO c) Projekty Novobanského regiónu Splnená jedna z podmienok	3. Prioritná oblasť Environmentálna Kvalitné životné prostredie 5. Prioritná oblasť – Ekonomika a ľudské zdroje
3	Stredná	Projekty, ktoré majú možnosť uchádzať sa o cudzie a doplnkové zdroje financovania	6. Prioritná oblasť Propagácia a informovanosť

Spracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2023

ČASŤ G ZÁVER

Program rozvoja obce Brehy je strategický a strednodobý dokument, ktorý určuje víziu rozvoja obce, prioritné rozvojové oblasti a strategické ciele ich naplnenia. Tento dokument je základným východiskom pre spracovanie ďalších materiálov rozvoja jednotlivých oblastí života obce. PHRSR je otvoreným dokumentom, ktorý bude pravidelne polročne vyhodnocovaný a aktualizovaný na zasadnutiach obecného zastupiteľstva. Predmetný PHRSR obce Brehy bol aktualizovaný na zasadnutí obecného zastupiteľstva dňa: 27.01. 2023 a jeho aktualizáciu dokumentuje nasledovná tabuľka 26.

Tabuľka 26 Schválenie a aktualizovania PHRSR obce Brehy na roky 2023 - 2028

Schválenie PHRSR	
Dokument	Program rozvoja obce Brehy na roky 2023 – 2028. Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku, na území ktorého sa obec nachádza, a je vypracovaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie obce. Dokument je štruktúrovaný podľa Metodiky na vypracovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC (v zmysle novely Zákona NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja schválenej vládou SR 18. Júna 2014).
Spracovanie	Spracovanie: spracovanie PHRSR vykonala obec v partnerstve so spracovateľom dokumentu a to: RNDr. Mgr. Annou Štefankovou, ktorá koordinovala proces tvorby PHRSR a zabezpečila dodržiavanie metodických postupov. Obdobie spracovania december 2022 – január 2023
Prerokovanie	Prerokovanie v orgánoch samosprávy (výbory, komisie, rada) Verejné pripomienkovanie: január 2023 Posudzovanie SEA – relevantné
Schválenie	Návrh na uznesenie zastupiteľstva – obecné zastupiteľstvo schvaľuje PHRSR obce Brehy na roky 2023 – 2028.

Spracovala: RNDr. Mgr. Anna Štefanková, 2023

ČASŤ H IMPLEMENTAČNÝ RÁMEC

Program rozvoja obce Brehy (PHRSR) s výhľadom do roku 2028 bude od roku 2023 implementovaný konkrétnymi projektmi a akčným plánom, ktorý má vypracovaný časový harmonogram a návrh finančného a organizačného zabezpečenia. Obecný úrad v spolupráci s obecným zastupiteľstvom vypracuje plán vedenia obce a informatívne správy, ktoré bude zverejňovať na internetovej stránke obci a na verejných informačných tabuliach.

Predkladať návrhy na modifikovanie PHRSR bude v právomoci monitorovacieho výboru pre PHSR. Koordinátor pre stratégiu môže tiež predkladať výboru návrhy na doplnenie PHRSR. Občania a inštitúcie môžu tiež v písomnej forme predložiť útvary návrh na modifikovanie PHRSR. Na zasadnutia výboru v termíne schvaľovania obecného rozpočtu predloží koordinátor „Dopadovú analýzu plnenia PHRSR.“

Doplnenie PHRSR, prípadne jeho nové aktualizovanie sa predloží na schválenie obecnému zastupiteľstvu. V nevyhnutnom prípade sa môže kvôli PHRSR tiež iniciovať mimoriadne zasadnutie Výboru alebo obecného zastupiteľstva.

Predmetný PHRSR obce Brehy bol schválený na zasadnutí obecného zastupiteľstva
dňa 27.01.2023 uznesením č.

Pečiatka obce:

Michal Šlavka
starosta obce Brehy

**Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
obce Brehy na roky 2023 – 2028**

Autorské práva:

Bez súhlasu spracovateľa RNDr. Anna Štefanková nemožno vykonať extrakciu a/alebo reutilizáciu podstatnej časti obsahu databázy dokumentu Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Brehy na roky 2023–2028 (t.j. napr. v časti čo aj len jedného diela), pokiaľ sa táto vykonáva s cieľom získať, hoci aj nepriamo v akýkoľvek majetkový prospech. Právo uverejnenia je výhradne určené za účelom verejného zverejnenia OcÚ Brehy a použitie materiálu je možné len za účelom spracovania projektov a jednotlivých zámerov a za účelom ich pravidelného monitorovania.

**Program rozvoja obce Brehy ako centra Novobanského regiónu
s výhľadom na roky 2023 – 2028.**